

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Ο Λαϊκός Σύνδεσμος Ναούσης «Άγιος Δημήτριος»
(Πούπουλο) και το ιδεολογικό του υπόβαθρο

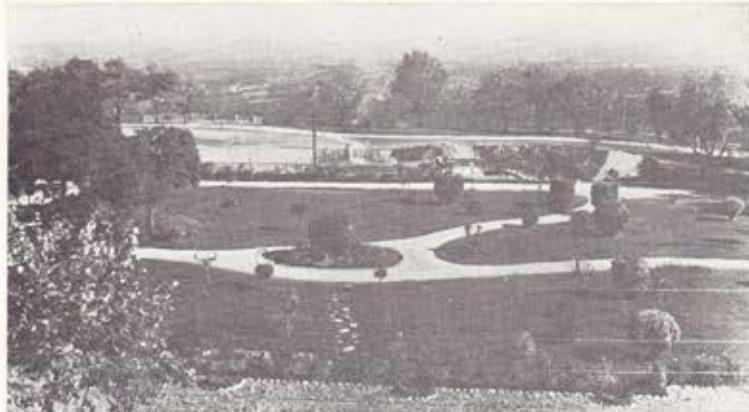
Αριστοτέλης ο από του περιπάτου φιλόσοφος

Ποιότητα ζωής και περιβάλλον

Γουνοφόρα ζώα στο Αρκοχώρι

Ισαάκ Νεύτων

Τι είναι
ένα μουσείο

Πάρκο Ναούσης 1950. Φωτογραφία Τάκη Γκουντή.

Το φουζικλάδιο - Αραίωμα των μήλων με χημικά μέσα

Ο βαλανίνος της Φουντουκιάς

Τα υποκείμενα της Βερυκοκκιάς

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ,,

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1986
ΕΤΟΣ Ι'. Τόμος Ε'. Τεύχος 34

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Οδυσσέας Ντινόπουλος, Ελένη Μήτσαλα
Λευκή Σαμαρά, Χρήστος Μουχάγιερ, Αλ. Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

Βασ. Κωνσταντίνου 12

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος 60.331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ

Πάρκο Ναούσης 1950. (φωτ. Τάκη Γκουντή)

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΕΚΤΥΠΩΣΗ

«Τυπογραφία» Αντώνη Μαυρογένη
Αντώνιου Καμάρα 3 - τηλ. 260-140
Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Ιστορικά — Λαογραφικά — σελ.

Επικαιρότητες

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:	Αντιποτίξεις	4
ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Σ.Τ.:	Ο Λαϊκός Σύνδεσμος Ναούσης «Άγιος Δημήτριος» (Πούπουλο)	5
ΒΑΛΣΑΜΙΔΗ Ε.Μ.:	Αριστοτέλης ο από του περιπότου φιλόσοφος	13
ΚΥΡΑΝΟΥ Χ.Ρ.:	Η μικρασιατική εκστρατεία και η μικρασιατική καταστροφή	15
ΣΠΑΡΤΖΗ Ν.:	Τα ιανάφια	17
ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ:	Ο Φεβρουάριος στη Λαογραφία	21
ΠΥΡΙΝΟΥ Π.:	Ιαολογισμοί των Σχολείων της Νάουσας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας	34

Επιστημονικά — Λογοτεχνικά —

Παιδαγωγικά — Έρευνες

ΚΟΡΠΑΚΗ Δ. και ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ Α.Λ.:	Τι είναι ένα μουσείο	23
ΤΖΙΜΟΥ ΣΩΤ.:	Ποιότητα ζώης και περιβάλλον	28
ΜΥΛΩΝΑ ΓΙΑΝΝΗ:	Ιασάκ Νεύτων	30

Γεωργικά — Δεντροκομικά

ΝΑΤΣΙΟΥ Α.Π.:	Το πρώτο εκτροφείο γουνοφόρων ζώων στο Νομό Ημαθίας	26
ΜΑΪΝΟΥ - ΠΛΕΡΟΥ ΑΘΗΝΑ:	Ο Βαλκανίνος της φουντουκιάς	36
ΣΓΟΥΡΟΥ - ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ ΕΙΡΗΝΗ:	Τα υποκείμενα της Βερικοκιάς	37
DODD PETER:	Απόδοση κερασεώνων. Ποιότητα κερασιών	38
ΚΟΣΜΙΔΗ ΓΙΑΝΝΗ:	Αράιμα των μήλων με χρηματικά μέσα	40
ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ Ι.Ν. και ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗ Ν.Δ.:	Το καλαμόκι και η καλλιέργειά του	41
ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ ΟΔΥΣ.:	Τα Φουζικλόδια της μηλιάς και σχλαδίδια	44

Δραστηριότητες Συλλόγων

ΚΟΛΛΑ Κ.:	Ο αγώνας δικαιώνεται από τα χειροκροτήματα	47
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:	Απονομή βραβείων για το «Ολοκαύτωμα της Νάουσας»	48
ΞΟΥΛΙΔΗ ΔΗΜ.:	Πολιτιστική Ατζέντα	49

Στο σημερινό πεύχος δημοσιεύουμε «ολοκληρωμένη» μελέτη για την ιδρυση, την ανάπτυξη και την δράση του Λαϊκού Συνδέσμου Ναούσης «Άγιος Δημήτριος» που είναι περισσότερο γνωστός στην ιστορία ως «ΠΟΥΠΟΥΛΟ». Έτσι ο αναγνώστης πληροφορείται κάτω υπό ποιες κοινωνικές πολιτικές και οικονομικές συνθήκες έσπασε το κίνημα «ΠΟΥΠΟΥΛΟ» που τόσο επηρέασε και αφράγισε την πολιτική ζωή της πόλης (αρχές του 20ού αιώνα).

* * *

Για την Σχολή του Αριστοτέλη που βρίσκεται τρία χιλιόμετρα ανατολικά της Νάουσας έχουμε ασχοληθεί και πολιότερα. Το πώς όμως λειτουργούσε και τι ήταν η περίφημη Περιπατητική Σχολή που Αριστοτέλη δίνεται απάντηση στο σημερινό τεύχος.

* * *

Όπως πάντα, παρουσιάζουμε και σήμερα αρκετά κείμενα διαφωτιστικά που έχουν σχέση με τη ήθη και έθιμα και τις λαϊκές παραδόσεις του τόπου μας. Κάποτε πρέπει να το αντιληφθούμε όλοι, ότι τα ουθεντικά παραδοσιακά στοιχεία σ' όλες τις μορφές τους είναι που προσδιορίζουν την «ταυτότητα» ενός λαού, μιάς φυλής, μιάς πόλης και οφείλουμε να τα διατηρήσουμε.

* * *

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ», μέσα στις επιδιώξεις που έχει, προβάλει κάθε δημιουργική και πρωτοποριακή προσπάθεια στον επαγγελματικό στίβο, σπλάν ανθρώπων της πόλης μας και της Επαρχίας μας. Πολιότερα δημοσιεύσαμε σχετικό όρθρο για την πεστροφοκαλλιέργεια στον Άγιο Νικόλαο Ναούσης, σήμερα δημοσιεύουμε σχετικό όρθρο για την πρότυπη εκτροφή γουνοφόρων ζώων στο Αρκοχώρι Ναούσης.

* * *

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» είναι υποχρεωμένη, ύστερα από την ακρίβεια των πάντων, να συξήσει την Ετήσια συνδρομή του περιοδικού από 600 δρχ. σε 800 δρχ. Αυτά για σήμερα. Ραντεβού μετά τρεις μήνες.

H
Συντακτική Επιτροπή

Ετήσια συνδρομή Ιδιωτών	δρχ. 800
Δήμοι, Κοινότητες, Συν)σμοί	δρχ. 2.000
Εξωτερικού διολλάρια	20

Αντιστίξεις

ελεύθερος σχολιασμός της επικαιρότητας

1. Μουσική εκπαίδευση

Μια πολύ σημαντική κίνηση που άρχισε να υλοποιείται εδώ και λίγο καιρό χάρη στις φιλότιμες προσπάθειες της διοικούνσας επιτροπής και των Διευθυντή της Εσπίας Mou οών φρούριωνται διι τενέχει γίνεται δυο χρειάζεται αντιληπτή από τον πολύ κύριο, αλλά και απ' τους πιο άμεσα ενδιαφερομένους.

Μιλάμε για την οργάνωση ειδικών μονοικών εκδηλώσεων για τα παιδιά των Δημοτικών και των Γυμνασίων της πόλης μας με σύρχο την γνωριμία των παιδιών με τον κύριο της μονοικής, και την εναισθιοποίησή τους γύρω απ'

αυτῶν τον τομέα. Είναι γνωστή οε
δλους μας η ανπιστία προγογόν-
ματος στοιχειώδους έστιν μονοτικής
παιδείας στα σχολεία και η φανε-
ρή υποβάθμιση των θέματος σταν
και δλου προσβλέπεται (θυμηθείτε
τις περίφημες ώρες της αδι-
κήσης). Κι αυτό σε μιά χώρα δ-
που από την αρχαιότητα η μονοι-
κή μαζί με τον αθλητισμό αποτε-
λούσε το κύριο θα λέγαμε συστα-
κό της επιπλέοντος των νέων. Έ-
τινη η πρωτοβουλία των ανθρώπων
της Εστίας Μονούρ αλλά και η
μέχρι τώρα ανταποκριση των σχο-
λικών αογών, πάνορει ιδιαίτερο

διάσταση, τοποθετημένη μάλιστα, με περιορισμένες δυνατιτήρες, πλαίσια μιας επαρχιακής πόλης. Εκείνο που πρέπει να γίνει ανιληπτικό είναι το ότι η μονοική παραδίδεια δεν είναι κάποια περιττή πολυτέλεια, αλλά αγαργκαία προϋπόθεση για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας ενός ατόμου. Κι αυτό πρέπει να το λάβουν σοβαρά υπόψη τους ίσοι οι εκπαιδευτικοί, σ' όλες τις βαθμίδες, δύο και οι ίδιοι οι γονείς, και να συνεχίσουν να συμπλέζουν επειγόντα στηριζόμενη αυτή, αναλαμβάνοντας ίσως με τη σειρά τους αράλογες πρωτοβούλιες.

A. O.

2. Παραδοσιακά

Το περιοδικό μας υπήρξε πάντα εναλογθηρό αε όμινα διάσωσης και προσολής της παραδοσιακής μας κληρονομιάς. Από τα πρώτα ακόμα τεύχη του η καταγραφή και η προσολή των στοιχείων που συνθέτουν την έργοτα της παράδοσης, όχι μέσα σε στενά πλαίσια προγονολατρείας ή αρχαιοπληξίας, αλλά σε συνδυασμό με την μελλοντική μας προοπτική σαν λαός και σαν ίδιο ποσ. Γιατί η διατήρηση της ιστορικής μνήμης είναι, πιστεύουμε, ένα απ' τα πιο σημαντικά στοιχεία που θα προδιαγράφουν την οποιαδήποτε μελλοντική μας προείδη. Και η διατήρηση των στοιχείων επείνων που συνθέτουν την παραταθήρη της ιστορικής μνήμης είναι ένα θέμα, καθήκον θα λέγαμε, που αφορά δύοντας μας.

Αισθανθήκαμε λοιπόν ώσχημα διαν πληροφορηθήκαμε την απέφα-

τη του Δημοτικού μας Συμβούλιου με την οποία αποδούσται η ποθιαση για διάσωση και διατήρηση ορισμένων απ' τα ελάχιστα εξ άλλου που έχουν απομείνει παραδοσιακά οικιστικά σύγολα και μεμονωμένα κτίρια της Νάουσας, με αιτιολογίες οικοιδιμότητας ή και υποβάθμισης ακόμα της αξίας αντών των συνόλων. Και στενοχωρηθήκαμε ακόμα περισσότερο γιατί, έξω από ορισμένες μικρές εξαιρέσεις, το θέμα πέφτει απλαδητήριο από τους κατιά τεκμήριο πνευματικούς μας ανθρώπους, που είτε αδιαφορούν γι' αυτό, είτε δερ κατάφεραν να ξεφύγουν κι αυτού από τους μικρολογοφριασμούς. Γιατί η επόμενη της διατήρησης της ιστορικής φυσιογνωμίας της πόλης μας (θησι τουλάχιστον έχει απομείνει) δεν μπορεί να είναι θέμα υπηρεσογαζό μεταξύ ειδικών ή

δεινερεύοντας. Είναι θέμα, που αφορά το σύνολο της πόλης, το παρόν και το μέλλον της, και δυνωτώντας η τυχόν καταστροφή δεν επιδέχεται μελλοντική επικινδυνώση.

*Ας ελπίσουμε δια δευ έχει ει-
δομέτει ακόμα η τελευταία λέξη.*

40

Ο Λαϊκός Σύνδεσμος Ναούσης

«Άγιος Δημήτριος» (πουπουλο) και

Το ιδεολογικό του υπόβαθρο

(Μία τομή στην νεώτερη πολιτική ιστορία
της Νάουσας)

1. Ο Γάλλος ρεφορμιστής Ζαν Ζωρές, η δράση του και οι περί σοσιαλισμού αντιλήψεις του στις οποίες μυήθηκε ο ιδρυτής του Λαϊκού Συνδέσμου Ναούσης «ΆΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» (ΠΟΥΠΟΥΛΟ) Κωνσταντίνος Χατζημαλούσης.

Ο Ζαν Ζωρές γεννήθηκε στην πόλη CASTRES της Γαλλίας το 1859.

Μετά τις σπουδές του στο κολλέγιο της ιδιαίτερης πατρίδας του εισήχθη σαν πρώτος επιτυχών στην Ανώτερη Παιδαγωγική Ακαδημία και το 1881 διορίζεται καθηγητής στο λύκειο ντ' Αλμπί. Το 1883 αναγορεύεται διδάκτορας της Φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο της Τουλούζης. Το 1885 αποφασίζει να ασχοληθεί με την πολιτική. Σαν υποψήφιος βουλευτής της παράταξης των μετριοπαθών ριζοσπαστών εκλέγεται βουλευτής της Ταρν στις εκλογές που διενεργήθηκαν το έτος αυτό. Παρά το γεγονός ότι ο Ζαν Ζωρές δεν εμφορούνταν ακόμα από σοσιαλιστικές ιδέες κατά την περίοδο από το 1885 μέχρι το 1889, εν τούτοις, η όλη δράση του μέσα και έξω από την Βουλή, έδειξε ότι άρχισε να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για το εργατικό κίνημα.

Στις επόμενες βουλευτικές εκλογές (1889) εκθέτει εκ νέου υποψηφιότητα αλλά δεν επανεκλέγεται. Στις ίδιες εκλογές είδε με συμπάθεια την απόσπαση από την παράταξη των μετριοπαθών ριζοσπαστών μιας ομάδας «ανεξάρτητων σοσιαλιστών» με επικεφαλής τον Α. Μιλεράν. Μετά την αποτυχία του στις εκλογές του 1889 ο Ζωρές αφοσιώνεται ολόψυχα στην μελέτη των σοσιαλιστικών θεωριών από τις οποίες είχε αρχίσει ήδη να επηρεάζεται ισχυρά.

Το έτος 1892 στην ανθρακοφόρα περιοχή του Καρμό ξέσπασε ένα μεγάλο απεργιακό κύμα με πολιτικό περιεχόμενο που κράτησε τρεις μήνες

και έληξε με νίκη των απεργών. Ο Ζωρές διδραμάτησε πρωτεύοντα ρόλο σ' ευτή την απεργιακή κινητοποίηση και υποστήριξε με όλο του το πάθος τους ανθρακωρύχους του Καρμό. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι η απεργία του Καρμό ήταν η συνέχεια μιάς σειράς άλλων απεργιακών εκδηλώσεων που είχαν σημειωθεί στο προηγούμενο έτος (1891) και ιδιαίτερα αυτής του Φουρμί την ημέρα της Πρωτομαγιάς, για την αντιμετώπιση της οποίας η γαλλική κυβέρνηση χρησιμοποίησε στρατιωτικές μονάδες.(1)

Το έτος 1893 ο Ζωρές αρθρογράφει στις εφημερίδες «Τηλέγραφος της Τουλούζης» και «Μικρή Δημοκρατία», από τις θέσεις δε που υποστήριζε φαίνεται καθαρά ότι έχει προσανατολισθεί οριστικά προς τον σοσιαλισμό. Το ίδιο έτος εκλέγεται βουλευτής στην περιοχή Καρμό. Στα τέλη του 19ου αι. και ειδικότερα το έτος 1894 η Γαλλία διέρχεται μια οξύτατη πολιτική κρίση εξ αιτίας της περιφήμης υπόθεσης «ΝΤΡΕΥΦΟΥΣ». Όπως είναι γνωστό το έτος αυτό καταδικάστηκε σε ιοδία εξορία στην νήσο του Διαβόλου ο αξιωματικός του Γενικού Επιτελείου του γαλλικού στρατού και Εβραίος στην καταγωγή Αλφρέδος Ντρέϋφους με την κατηγορία ότι διενεργούσε κατασκοπεία για λογαριασμό της Γερμανίας. Ο Ζωρές διεξήγαγε, πράγματι, έναν τιτάνιο αγώνα για την αναθέρηση της καταδικαστικής απόφασης και την αθώωση του Ντρέϋφους παρά το γεγονός ότι στις προσπάθειές του αυτές βρήκε αντιμέτωπους και συνασπιμένους σε ενιαίο μέτωπο τους στρατιωτικούς, εθνικιστές, τον κλήρο και την ιθύνουσα τάξη, χωρίς βέβαια να υποστηριχθεί ότι δεν υπήρξαν και εξαιρέσεις ανάμεσά τους. Απέναντι στο ισχυρό αυτό μέτωπο ο σοσιαλιστής πλέον Ζωρές πάλαιψε με όλη την τεράστια δύναμη της ιδιοσυγκρασίας του, επιμονή, σταθερότητα και φανατισμό, πιστεύοντας πως η υπόθεση Ντρέϋφους

Ιστορική έρευνα - Μελέτη
Του
Στέργιου Σπ. Αποστόλου

αφορούσε και το σοσιαλισμό γενικότερα, σε αντίθεση με τον Γκεντ και άλλους Γάλλους σοσιαλιστές που υποστήριζαν πως ήταν μια διαμάχη καθαρά ενδοσαστική και δεν ενδιέφερε το εργατικό κίνημα.(2)

Το έτος 1898 ο Ζωρές αναλαμβάνει την διεύθυνση των εφημερίδων «Μικρή Δημοκρατία» και «Σοσιαλιστική Επιθεώρηση» και καθιερώνεται σαν η εξαιρετικότερη φυσιογνωμία της πολιτικής ζωής της Γαλλίας. Τον Ιούνιο του 1899, ο σοσιαλιστής Α. Μιλεράν — για τον οποίο έγινε λόγος προηγούμενα — συμμετέχει στην κυβέρνηση Βαλντέκ - Ρουσσώ.

Ήταν η πρώτη περίπτωση που ένας σοσιαλιστής συμμετείχε σε αστική κυβέρνηση. Ο σοσιαλιστής Γκεντ επικεφαλής των Γάλλων Μαρξιστών καταπολέμησε την πολιτική της κυβέρνησης καθώς και την συμμετοχή σ' αυτήν του Μιλεράν, σε αντίθεση με τον Ζωρές που προσχώρησε στους Μιλερανιστές και υποστήριξε τις θέσεις τους.

Το θέμα της διαγωγής του Μιλεράν τέθηκε σαν θέμα συζήτησης στο συνέδριο της Β' Διεθνούς που συγκλήθηκε το 1900 στο Παρίσι και ο Ζωρές δέχθηκε τις επικρίσεις του γερμανικού σοσιαλιστικού κόμματος γιατί είχε εγκρίνει την είσοδο του φίλου του Μιλεράν σε μια κυβέρνηση που απέβλεπε, κύρια, στην υπεράσπιση της αστικής δημοκρατίας.(3) Στις βουλευτικές εκλογές που διενεργήθηκαν το 1902 στην Γαλλία επικράτησαν οι ριζοσπάστες οι οποίοι σχημάτισαν κυβέρνηση με επικεφαλής τον Αιμιλίο Κομπ. Ο Ζωρές που είχε εκθέσει υπηφίστητα στις εκλογές αυτές επανεκλέγεται. Ταυτόχρονα προσπαθεί να συνενώσει τις διάφορες τάσεις μέσα στους κόλπους του γαλλικού σοσιαλιστικού κινήματος μη παραλείποντας, παράλληλα, να εντείνει τον αγώνα του κατά του κληρικαλισμού, της κοινοβου-

λευτικής διαφθοράς, του φυλετικού μίσους, της στρατοκρατικής αποτύφλωσης και της μεροληψίας της δικαιοσύνης, χρησιμοποιώντας πάντοτε σαν όπλο την υπόθεση «Ντρέϋφους». (4) Ο επικεφαλής της κυβέρνησης των ριζοσπαστών Αιμίλιος Κομπ, προκειμένου να καθυσηχάσει την κοινή γνώμη γύρω από αυτή την υπόθεση, αποφασάζει να φέρει στο κέντρο της πολιτικής Ζωής τον αγώνα εναντίον του κληρικαλισμού. Έτοις κατά την περίοδο 1902—1904 χιλιάδες σχολεία που ευρίσκονταν κάτω από τον έλεγχο του κλήρου έκλεισαν και πολλά μοναχικά τάγματα διαλύθηκαν. Ο Ζωρές επί κεφαλής της ρεφορμιστικής (μεταρρυθμιστικής) παράταξης των Γάλλων σοσιαλιστών, υποστήριξε τον νόμο που έφερε για ψήφιση στην Βουλή ο Μαυρίκιος Ρουβιέ (πρωθυπουργός στην επόμενη από τον Κομπ κυβέρνηση), ο οποίος εστόχευε στον εκδημοκρατισμό της εκπαίδευσης με την ενδυνάμωση και παραπέρα εξάπλωση των κοσμικών σχολείων. (5)

Το έτος 1904 ο Ζωρές ιδρύει την εφημερίδα «HUMANITE». (6).

Στο συνέδριο της Β' Διεθνούς το οποίο συγκλήθηκε στο 'Άμστερνταμ το έτος 1904 ο Ζωρές υποστήριξε τις γνωστές θέσεις του για το σοσιαλιστικό κίνημα και το πέρασμα στο σοσιαλισμό μέσα από μια σειρά μεταρρυθμίσεων του αστικού καθεστώτος και όχι με την δικτατορία του προλεταριάτου. Παρ' όλα αυτά, το συνέδριο καταδίκασε την συνεργασία με την αστική τάξη κι' ο Ζωρές πειθαρχεί στην απόφαση αυτή. (7)

Τον Απρίλιο του 1905 ιδρύεται το ενιαίο σοσιαλιστικό κόμμα, ύστερα από την ανάπτυξη που πήρε το εργατικό κίνημα στην Γαλλία και την απόφαση των Γάλλων σοσιαλιστών να πυκνώσουν τις γραμμές τους και να θέσουν τέρμα στην διάσπαση. Στο ενιαίο αυτό κόμμα προσχώρησε ο Ζωρές και αρκετοί από τους ομοίδεστές του, παρ' όλο ότι το σύμφωνο της ένωσης προέβλεπε πώς αυτό το κόμμα δεν θα ήταν κόμμα μεταρρυθμίσεων αλλά κόμμα «ταξικού αγώνα και επανάστασης», κόμμα «αδιάλλακτης αντιπολίτευσης προς την αστική τάξη γενικά και προς το κράτος που είναι όργανό της». Οι θέσεις αυτές του ενιαίου σοσιαλιστικού κόμματος που θεωρήθηκε πολύ «αριστερό» εγκαταλείφθηκαν πολύ γρήγορα και οι σοσιαλρεφορμιστές με επί κεφαλής τον Ζωρές ήταν εκείνοι που έθεσαν κάτω από τον έλεγχο τους το

αύνολο, σχεδόν, των δραστηριοτήτων του. Το 1906 εκλέγεται πάλι βουλευτής και το 1907 αντιμετωπίζει τον Κλεμανσόν στο ζήτημα της απεργίας της 21ης Ιουνίου αυτού του έτους υποστηρίζοντας τα αιτήματα της εργατικής τάξης.

Στο συνέδριο που συγκάλεσε στην Στούτγαρδη το 1907 η Β' Διεθνής με κύριο θέμα: Με ποιά μέσα ετοιμάζεται η Β' Διεθνής να αντιδράσει στο άναμμα της πολεμικής πυρκαϊδας; (Α' παγκόσμιος πόλεμος) ο Ζωρές εισηγήθηκε απόφαση με την οποία καλούσε να χρησιμοποιηθούν στον αγώνα εναντίον του πολέμου όλα τα μέσα, ακόμα και η μαζική απεργία. Ωστόσο, διατύπωσε την άποψη πώς το προλεταριάτο πρέπει να συμβάλλει στην προστασία της αστικής του πατρίδας στην περίπτωση που θα γινόταν επίθεση εναντίον της. (8).

Στις εκλογές του 1910 επανεκλέγεται βουλευτής. Οι επερωτήσεις του από το βήμα αυτό για τα μεγάλα οικονομικά προβλήματα, την φορολογική πολιτική, την αναλογική εκπροσώπηση στη Βουλή και την ακολουθούμενη εσωτερική και εξωτερική πολιτική συντελούν ώστε να γίνει ευρύτερα γνωστή η μαχητικότητά του και το ρητορικό του ταλέντο. Το 1912 η Β' Διεθνής συγκάλεσε έκτακτο συνέδριο στην Βασιλεία (Ελβετία) με αφορμή τους Βαλκανικούς πολέμους και τον κίνδυνο να ξεπάσει εξ αιτίας τους πόλεμος στην Ευρώπη. Ιδιαίτερη εντύπωση προκλήσεις το φλογερό κήρυγμα του Ζωρές για την περιφρούρηση της ειρήνης. Ο Ζωρές αντέδρασε επίμονα στην καθιέρωση της τρίχρονης στρατιωτικής θητείας προτείνοντας την οργάνωση ισχυρών εφεδρειών. Η στάση του αυτή προκαλεί την εχθρότητα των εθνικιστικών και συντήρητικών κύκλων και ο Κλεμανσόν ευρίσκεται στην πρώτη γραμμή των αντιπάλων του. Ακόμα ο Ζωρές απαιτήσει να αποσυρθούν τα Γαλλικά στρατεύματα από το Μαρόκο, καταπολέμησε την εγκαθίδρυση προτεκτοράτων και προειδοποίησε πώς ο αποικιακός επεκτάτισμός θα δημιουργήσει το πρόσχημα για κατακτητικές ενέργειες και άλλων ευρωπαϊκών κρατών.. Το 1914 προσχώρει στο σοσιαλιστικό κόμμα και ο οινοπαραγωγικός Νότος που ήταν παλιά ακρόπολη των ριζοσπαστών. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αλλάξει ο συσχετισμός των δυνάμεων μέσα στο κόμμα.. Ένα μεγάλο μέρος από τους εργάτες που είχαν επαναστατικές αντιλήψεις εξοστράκι-

στηκε σενώ η επιρροή των μικροβιο-κτητών γεωργών συεύανονταν σημαντικά. Αυτό, φυσικά, δεν ήταν άσχετο με τις αντιλήψεις του Ζωρές που πίστευε πως ήταν δυνατή μια συνεργασία με τους ριζοσπάστες για να εξελιχθεί ειρηνικά η Γαλλική αστική δημοκρατία με μια σοσιαλιστική κοινωνία. Την 1η Αυγούστου 1914 η Γερμανία κηρύσσει τον πόλεμο εναντίον της Ρωσίας και το γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα εγκαταλείποντας τις διακηρύξεις της Β' Διεθνούς καλεί τις μάζες να «προστατεύσουν την πατρίδα από την ρωσική βαρβαρότητα».

Την ίδια θέση πήρε και το σοσιαλιστικό κόμμα της Γαλλίας χωρίς όμως να ευρίσκεται στη ζωή πια ο Ζωρές. (9)

Ο Λιχτχάιμ θα γράψει: «Ο Zav Ζωρές — ο πιο φημισμένος Οπορτονιστής — κανένας ποτέ δεν θα μάθει τι θα μπορούσε να πει και να κάνει τον Αύγουστο του 1914, γιατί στο μεταξύ δολοφονήθηκε από έναν φανατικό εθνικιστή στις 31 Ιούλι 1914 έχοντας μόλις επιστρέψει στο Παρίσι από την τελευταία μοιραία συνέδριση του Γραφείου της Β' Διεθνούς στο Σπίτι του Λαού στις Βρυξέλλες» (10).

Τι όμως είναι, ακριβώς, ο ρεφορμισμός υπέρριχος του οποίου υπήρξε ο Ζωρές; Κατά την Μαρξιστική ορολογία ο ρεφορμισμός (από το λατιν. REFORMARE = μεταρρυθμίζω) είναι «πολιτικό ρεύμα μέσα στο εργατικό κίνημα, που δεν παραδέχεται την ανάγκη της ταξικής πάλης, της σοσιαλιστικής επανάστασης και της δικτατορίας του προλεταριάτου, κηρύχνει την συνεργασία των τάξεων και ελπίζει με μόνες τις μεταρρυθμίσεις να μετατρέψει ταν καπιταλισμό σε κοινωνία «της γενικής ευημερίας» Η κοινωνική βάση του ρεφορμισμού είναι η ηγεσία της εργατικής τάξης, η λεγόμενη εργατική αριστοκρατία, οι εκπρόσωποι των «μεσαίων στρωμάτων», η συνδικαλιστική γραφειοκρατία..... Ένας εκλεκτικός συνδυασμός των ιδεών του νεοκαντινισμού, του θετικισμού, του αφροημένου ανθρωπολογισμού και του χριστιανισμού είναι το παρδαλό πανί, που καλύπτει την πνευματική φτώχεια των θεωρητικών του ρεφορμισμού». (11)

Όπως θα αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης, κρίθηκε απαραίτητο από τον γράφοντα να σκιαγραφηθεί η προσωπικότητα, η δράση και ιδιαίτερα οι περισσότερες αντιλήψεις του Zav Ζω-

ρές σαν μια «προετοιμασία του εδάφους» για την κατανόηση των λόγων της ίδρυσης, ανάπτυξης και δράσης του κινήματος «ΠΟΥΠΟΥΛΟ». στην Νάουσα το 1908, γνωστού όντος ότι ο ιδρυτής και μοχλός του κινήματος αυτού Κωνσταντίνος Χατζημαλούσης μυήθηκε από αυτόν στον σοσιαλισμό (12), και μάλιστα — κατά ανεπιβεβιωτή πληροφορία — διατηρούσε και αλληλογραφία μαζί του.

* * *

2. Η δομή της ναουσαϊκής κοινωνίας στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ού αιώνα σε συσχετισμό με τους φορείς της έγγειας ιδιοκτησίας και των μέσων παραγωγής.

Για να κατανοθούν ευκολότερα τα αίτια τα οποία οδήγησαν στην ταχεία εξάπλωση των ιδεών του κινήματος «ΠΟΥΠΟΥΛΟ», στην Νάουσα, κρίνω αναγκαίο να αναφερθώ στα επί μέρους στοιχεία που συγκροτούσαν την ναουσαϊκή κοινωνία στα τέλη του 19ου με αρχές του 20ού αιώνα.

Τα συμπεράσματά μου από την σχετική έρευνα που επραγματοποίησα στο παρελθόν μέσα από γραπτά στοιχεία και προφορικές μαρτυρίες από πρόσωπα παρωχημένης ηλικίας που κρατούσαν ζωντανές πολλές από τις μνήμες της εποχής εκείνης, υπήρξαν τα παρακάτω:

A) ΓΑΙΟΚΤΗΜΟΝΕΣ - ΔΑΣΟΚΤΗΜΟΝΕΣ - ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Αξιόλογες εκτάσεις καλλιεργήσιμης και χέρσας γης, βοσκότοποι, καθώς και δασότοποι στην περιβάλλουσα την Νάουσα ημιορεινή και ορεινή περιοχή, ευρίσκονταν στα χέρια οικογενειών της πόλης, χωρίς να περιλαμβάνω τις μεγάλες γαιοκτησίες του κάμπου και των πιο απομακρυσμένων από την Νάουσα περιοχών. Αναφέρομαι, φυσικά, στις γαιοκτησίες τις γνωστές περισσότερο με το όνομα «ταιφλίκια». Τέτοια ταιφλίκια λόγου χάριν ευρίσκονταν στα χωριά της Νάουσας Χωροπάνι, Γκολιασάνι, Γιαννάκοβο (13) και σε άλλα σημεία, ενώ η κοινότητα της Νάουσας στερούνταν, σχεδόν, δασικής περιουσίας. Η αναφορά μου σ' αυτά είναι ενδεικτική, όχι συνολική. Τα μεγαλύτερα από αυτά διατηρούσαν ιδιωτική αγροφυλακή και δασοφυλακή από έμμισθους ένοπλους άνδρες, πεζούς και έφιπους, που φρουρούσαν άγρυ-

πνα τα σύνορα και το έσωτερικό τους. Το ταιφλίκι, συνήθως, είχε το «κονάκι» του και τις «κούλες» (παρατηρητήρια). Η κοπή καυοδέντων χωρίς άδεια απαγορευόταν αυστηρά για τους Ναουσαίους, και τους χωρικούς, που, σε περιπτώσεις παραβάσεων αντιμετώπιζαν, ακόμα και τον κίνδυνο της φυσικής εξόντωσης.(14)

Πολλά από τα δάση του Βέρμιου που εκτείνονταν από το Σέλι μέχρι και την Έδεσσα, ευρίσκονταν στην κατοχή μηπέ ήδων, απογόνων Αλβανών ληστάρχων, σρματωλών και ντερβεναγάδων (οδοφυλάκων) που υπηρετούσαν σαν μισθοφόροι στους Τούρκους και είχαν κατορθώσει με την βία ή έναντι οφειλόμενων λουφέδων (στρατιωτικών μισθών) να αποσπάσουν τίτλους ιδιοκτησίας (ταπί) από την Υψηλή Πύλη. Οι περισσότεροι από αυτούς τους μπέηδες είχαν καταφύγει στην Κωνσταντινούπολη και εν όψει της κατάρρευσης της Οθωμανικής αυτοκρατορίας τα είχαν πουλήσει, σχεδόν, τμηματικά σε διάφορους αγοραστές.(15)

Επίσης, αρκετές ημιορεινές, κύρια, εκτάσεις, ευρίσκονταν στην κατοχή διαφόρων εκκλησιών και μοναστηριών (όπως λόγου χάριν η Μονή Έξω Πρόδρου Νάουσας) κ.λ.π. Μάλιστα, το μοναστήρι αυτό, τους περισσότερους από τους καλλιεργήσιμους αγρούς ιδιοκτησίας του τους ενοίκιαζε σε καλλιεργητές, Ναουσαίους ως επί το πλείστον, έναντι ετήσιου μουκατά (ενοίκιο) εξ ού και ο όρος «μουκατλίδικα» κτήματα (ενοικιαζόμενα). Ελάχιστη έκταση καλλιεργούσαν οι μοναχοί στον περιβάλλοντα την μονή χώρο, λόγω του περιορισμένου, σχετικά, αριθμού τους και του παρωχημένου της ηλικίας.(16)

B) BIOMΗΧΑΝΟΙ

Πρόκειται για κλάδο που εμφανίζεται για πρώτη φορά στα τέλη του 19ου αιώνα στην δραστηριότητα του οποίου οφείλεται η ίδρυση σύγχρονων — για την εποχή τους — βιομηχανικών μονάδων επεξεργασίας νημάτων κ.λ.π. όπως λόγου χάριν τα εργοστάσια Λόγγου - Τουρηπάλλη, Μπιλή - Τοίτση, Γκούντα και αργότερα τα «ΕΡΙΑ» κ.λ.π. στα οποία αναφέρομαι ενδεικτικά. Πολλοί από τους εργοστασιάρχες - βιομηχάνους υπήρξαν πρώην έμποροι, οι οποίοι είχαν μετεπηδήσει στον κλάδο αυτό. Παράλληλα, ένεκα της ραγδαίας ανάπτυξης της βιομηχανίας στην Νάουσα ο αριθμός των απασχολούμενων

βιομηχανικών εργατών έβαινε συνεχώς αυξανόμενος. Η φρούρηση και η ασφάλεια των εργοστασίων είχε ανατεθεί αρχικά σε ένοπλους Αλβανούς Γκέγκδες οι οποίοι έδιναν την «μπέσα» τους (λόγος τιμής) στα αφεντικά τους. Ταυτόχρονα εκτελούσαν και χρέη σωματοφυλάκων.

Γ) ΕΜΠΟΡΟΙ

Ακμάζων κλάδος, γνωστός και από την προεπαναστατική, ακόμη, Νάουσα. Οι Ναουσαίοι έμποροι συνεργάζονταν με τα κυριότερα καταναλωτικά κέντρα της Ευρώπης και τα ναουσαϊκά προτόντα (κρασί, μετάξι, χονδρά μάλλινα υφάσματα - σαγάκια - και άλλα είδη βιοτεχνίας, οικοτεχνίας κλπ.) ήταν περιζήτητα. Ακμαίότατη παροικία Ναουσαίων εμπόρων υπήρχε στην Αίγυπτο η οποία διατηρούσε στενότατους δεσμούς με την μητρόπολη και διακινούσε από και προς αυτήν διάφορα εμπορεύματα, όπως, κρασί, βαμβάκι κ.λ.π.

Αξιόλογη, επίσης, παροικία Ναουσαίων υπήρχε και στο Σεράγιεβο, πόλη της Νοτιοαλαύιας και πολιά πρωτεύουσα της Βοσνίας (στην σημερινή Γιουγκοσλαβία), πολλοί από τους οποίους διέπρεψαν στο εμπόριο και την βιομηχανία.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθώ και σε ένα καινούργιο κλάδο εμπόρων - βιοτεχνών που εμφανισθήκε στην Νάουσα περί το 1870—1880.

Πρόκειται για Αρβανίτες εμπόρους δασικών προϊόντων και ταυτόχρονα άριστους τεχνίτες επεξεργασίας Συλείας, όπως λόγου χάριν οι Γερμάνης ή Ουρμάνης (Σανιδάς), Ηλίας Πάζης, καταγόμενοι από το χωριό Ντάρδα περιοχής Κορυτάσας, Σωτηράκης ο επωνυμαζόμενος και Αρβανίτης από το χωριό Ζιτσιστα, επίσης περιοχής Κορυτάσας και άλλοι, οι οποίοι δημιούργησαν αειόλογα υδροπριονιστήρια στα Πριόνια, Άνω Σέλι, Γκουρνόσαβο κ.λ.π.(17)

Από αυτούς, ο Ηλίας Πάζης θα συνάψει σύμβαση με το τουρκικό δημόσιο κατά την περίοδο της κατασκευής της οιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης - Μοναστηρίου, για την προμήθεια Συλείας που θα χρησιμοποιούνταν σαν τραβέρσες στις γραμμές.

Με παρακίνηση του Πάζη μετεγκαταστάθηκαν στην Νάουσα και οι οικογένειες των αυμπατριών του δασεργατών που εργάζονταν στο πρι-

νιστήριο του, καθώς και άλλες από τα χωριά Σινίτσα, Κιουτέτζα, Χότσιστα, Γκιουρέσι, Βερλέν, Γκράψι κ.λ.π. περιχής Κορυτσάς.

Η μετεγκατάσταση αυτή έγινε σε διάφορες χρονικές περιόδους από το 1880 μέχρι και 1910 περίπου και αφορά αρχικά σε 50 οικογένειες που αργότερα περιορίστηκαν σε ολιγότερες. (18).

Δ) ΒΙΟΤΕΧΝΕΣ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ

Αναφέρω ενδεικτικά, τους μαστόρους (σπιτιών), χαντζήδες, πεταλωτήδες, παντοπάλες, ράφτες, υποδηματοποιούς (μπαλωματήδες), φαμαράδες, χαλκιδήδες, κουμίτζήδες (αργυροχρυσοχόδι), καλαϊτζήδες, κουρείς, γουναράδες (τομαράδες), τενεκετζήδες, ωρολογάδες, υφαντές, σαθρωποιούς, λαναράδες, μπογιατζήδες, λαδομυλωνάδες, αλευρομυλωνάδες, μπαταντζήδες, ψαράδες, βρυσάδες, σιδεράδες κλπ. αποφεύγοντας να επεκταθώ σε εκτενέστερη αναφορά. Με προτροπή του ιδρυτή του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσης Κωνσταντίνου Χατζημαλούση, οι περισσότεροι από αυτούς προχώρησαν στην ίδρυση συντεχνιών. Ενδεικτικά θα παραθέσω απόσπασμα του πρακτικού Α' της 19 Ιανουαρίου 1920 της Γενικής Συνέλευσης Υποδηματοποιών Νάουσης «ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ» που έχει ως εξής:

«Εγερθέντος όμως του Συμβούλου συνέστησε τη Συνελεύσει να εκλέξει ένα Επίτιμον Πρόεδρον αυτής κατά το 10ον άρθρον του καταστατικού, ίνα από σήμερον έχει η Συντεχνία δια πολλούς λόγους πρόσωπον της Περιωπής και ανωτέρας Κοινωνικής τάξεως του οποίου τας συμβουλάς και το Ηθικόν κύρος κατά καιρούς επωφελείται η Συντεχνία. Ως τοιούτον συνέστησε τον Συμπολίτην κ. Χ'' Κων/νον Μαλούσην εις τον οποίον τα μέλη της συντεχνίας οφείλουν πολλά, αφού και η σύστασις της συντεχνίας εις αυτὸν σχεδόν οφείλεται. Η Συνέλευσις παμψηφεί εκήρυξε επίτιμον πρόεδρον τον κ. Χ''Κων/νον Μαλούσην.» (βλ. σχ. Νίκου Σπάρτου: «ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ», Περιοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ, τεύχος 27, σελ. 61, Απρίλιος—Ιούνιος 1984, Νάουσα).

Η οργάνωση των προαναφερθέντων επογγελματιών και άλλων, για τους οποίους δεν γίνεται ειδική μνεία, είχε σαν συνέπεια την ιαχυροποίηση της θέσης τους κοινωνικά και οικονομικά και την προσδευτική απαγκίστρωσή τους

από την (εκμεταλλευτική ενδεχόμενα) εξάρτησή τους από τους κεφαλαιούχους μεγαλοεπαγγελματίες.

Ε) ΑΓΡΟΤΕΣ - ΕΡΓΑΤΕΣ ΓΗΣ

Αποτελούσαν την πολυπλοθέστερη τάξη την εποχή εκείνη. Η συντριπτική πλειοψηφία των αγροτών κατείχε ελάχιστη έκταση γης, τόση, ώστε να μην τους διδεται η δυνατότητα να αντιμετωπίζουν ακόμα και τις στοιχειώδεις ανάγκες της ζωής από το πενιχρότατο εισόδημα που τους απέδιδε. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, υποχρεώνονταν να έχουν και μια παράλληλη απασχόληση (π.χ. αμπελοκαλλιέργεια - μεταξοκώληκες), για την βελτίωση του εισοδήματός τους. Από τους εργάτες γης οι περισσότεροι ήταν ακτήμονες και απασχολούνταν σε μεγάλες γειοκτησίες κατά το πλείστον, αν και πολλές φορές προσέφεραν τις υπηρεσίες τους και σε μικροϊδιοκτήτες αγρότες.

Πολλές φορές και οι ίδιοι οι μικροί διοκτήτες αγρότες μεταβάλλονταν σε εργάτες γης και μαζί με τους τελευταίους πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στα μεγάλα αγροκτήματα. Οι περισσότεροι από αυτούς δούλευαν με το μεροκάματο. Υπήρχαν όμως και άλλοι που εργάζονταν για σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα (π.χ. για ένα χρόνο) και για συγκεκριμένη εργασία κι' άλλοι για αδριστό χρόνο. Οι τελευταίοι αποκαλούνταν και «δούλοι» (π.χ. δούλος στον Χ ή Ψ, αποφεύγοντας να αναφερθώ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις). Οι περισσότεροι εργάτες γης προέρχονταν από την ανατολικά του Αγίου Γεωργίου συνοικία, καθώς και από την μικρή τουρκική μειονότητα της πόλης. Παραθέτω μερικές «ειδικότητες» αγροτών και εργατών γης:

Σκαφτιάδες, θεριστάδες, κουσατζήδες (χαρτοκόπτες), κλαδευτάδες, αλωνιστάδες, ζευγαράδες, κυρατζήδες, ξυλοκόποι, αμπελοκαλλιέργητές, σηροτρόφοι, κεχαγάδες, σιγελαδοτρόφοι, τοομπαναράιοι κ.λ.π. Από την μελέτη του Κανονισμού του «ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ» προκύπτει ότι οι αγρότες αντιμετώπιζαν πρόβλημα άρδευσης των αγρών τους, γεωργικών γνώσεων και εργαλείων και ικανοποιητικών τιμών διάθεσης των προϊόντων τους (βλ. σχ. στην συνέχεια)

ΣΤ) ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΕΡΓΑΤΕΣ

Πρόκειται για καινούργια, σχετικά τάξη η οποία εμφανίστηκε στην Νά-

ουσα περί τα τέλη του 19ου αιώνα, ταυτόχρονα με την ίδρυση των πρώτων σύγχρονων για την εποχή εκείνη βιομηχανιών. Αρχικά δεν επρόκειτο για βιομηχανικούς εργάτες με την συγκεκριμένη σημασία της λέξης, γιατί, ταυτόχρονα οι περισσότεροι ήταν και μικροκαλλιέργητές και τον ελεύθερο χρόνο τους αφέρωνταν σε αγροτικές απασχολήσεις. Εργατική συνείδηση αρχίζει να αναπτύσσεται στις αρχές του 20ού αιώνα και αυτή με αργό ρυθμό γιατί δεν εκτοπίζονταν εύκολα η «νοστροπία» του μικροϊδιοκτήτη αγρότη.

Επομένως και στην τάξη αυτή που περνούσε την πρώτη φάση της ανάπτυξης της κάτω από τέτοιες συνθήκες, δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε πως ήταν εύκολο να βρουν «προσβάσεις» οι επαναστατικές θεωρίες λόγω υπαρχής σοβαρά εδραιωμένων συντρητικών αντιλήψεων. Έδαφος κατάλληλο υπήρχε μόνο για τον ρεφορμισμό και μάλιστα «έντονων αστικών αποκλίσεων». Αυτή ήταν η δομή της ναυσιαρχικής κοινωνίας σε γενικές γραμμές, μέσα στην οποία βρήκε κατάλληλο έδαφος ο ρεφορμισμός που καλλιεργήθηκε στην Γαλλία από τον Ζαν Ζωρές και στην συνέχεια — δια του ιδρυτή του «ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ» Κων/νου Χατζημαλούση που μυήθηκε σ' αυτόν — διαδόθηκε και στην Νάουσα.

* * *

3. Στόχοι, ιδεολογικοί προσανατολισμοί του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσας «ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» (ΠΟΥΠΟΥΛΟ). Μερική αναφορά στην μέχρι σήμερα γνωστή δράση του.

Ποιοί, ακριβώς, ήταν οι στόχοι και οι ιδεολογικοί προσανατολισμοί του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσας;

Μέσα από ποιές μορφές πάλης στόχευσε στην υλοποίησή τους;

Η απάντηση στα ερωτήματα αυτά μας δίδεται άμεσα από τις παραγράφους του άρθρου 1 του κανονισμού του Συνδέσμου, το οποίο στο σύνολό του, αναφέρεται στους σκοπούς του. (19).

Σκοπός του Συνδέσμου, λοιπόν, είναι:

1) Η υπεράσπιση των δικαιών της Εκκλησίας με κάθε νόμιμο μέσο. (Άρθρο 1, παράγρ. Α')

2) Η υπεράσπιση των δικαιών του Γένους με κάθε νόμιμο μέσο. (Άρθρο

1. παράγρ. Α')

3) Η θρησκευτική, ηθική και εθνική διάπλαση του λαού μέσα από δημόσιες διαλέξεις, ανάγνωση βιβλίων, περιοδικών και εφημερίδων. (άρθρο 1, παράγρ. Β')

4) Η υπεράσπιση και προστασία των συμφερόντων της εργατικής τάξης από κάθε αδικία σε βάρος της. (άρθρο 1, παράγρ. Γ')

5) Η βελτίωση της (θέσης) της γεωργικής τάξης μέσα από την παροχή κατάλληλων γεωργικών γνώσεων και γεωργικών εργαλείων (άρθρο 1, παράγρ. Δ'), η προφύλαξη των κτημάτων των γεωργών από κάθε βλάβη και ζημιά (άρθρο 1, παράγρ. Ε'), η δίκαια κατανομή του νερού για το πότισμα των κτημάτων (άρθρο 1, παράγρ. ΣΤ') και η προσπάθεια για την καλύτερη διάδοση των προϊόντων της γεωργίας προς όφελος των παραγωγών (γεωργών) (άρθρο 1, παράγρ. Ζ').

6) Η δημιουργία μουσικής κίνησης, η υποστήριξη της γυμναστικής και η ιδρυση βιβλιοθήκης. (άρθρο 1, παράγρ. Η') και τέλος:

7) Η ακμαία διατήρηση των εθνικών παραδόσεων. (άρθρο 1, παράγρ. Θ').

Ποιοι μπορούσαν να γίνουν μέλη του Συνδέσμου;

Μέλος του Συνδέσμου μπορούσε να γίνει κάθε Έλληνας (με την προϋόθεση να είναι Χριστιανός ορθόδοξος) ο οποίος θα αποδεχόταν τους σκοπούς του (άρθρο 2), ενώ επίτιμο μέλος μπορούσε να ανακηρυχθεί εκείνος ο οποίος συνετέλεσε ηβικά στην εκπλήρωση των σκοπών του ή εργάσθηκε για την ευδόσωσή τους. (άρθρο 6)

Μπορούσαν να αρνηθούν τα μέλη την εκτέλεση των καθηκόντων που τους ανέθετε ο Σύνδεσμος; Η απάντηση:

Σε κανένα από τα μέλη δεν επιτρέπεται να αρνείται την εκτέλεση της εργασίας που του ανατέθηκε και που στοχεύει στην ευδόσωση των σκοπών του Συνδέσμου. (άρθρο 8)

Ακόμα, κάθε μέλος το οποίο αποδειγμένα θα αντέπραττε στους σκοπούς του Συνδέσμου, διαγράφονταν αμέσως (άρθρο 22)

Οι τακτικές γενικές συνελεύσεις των μελών προγραμματοποιούνταν κάθε μήνα (άρθρο 23) και το μέλος εκείνο που θα επιδείκνυε ανοίκεια συμ-

περιφορά κατά την διάρκειά τους αρχικά, επιτιμούνταν και σε περίπτωση υποτροπής, διαγράφονταν. (άρθρο 21)

Τέλος, σαν προστάτης του Συνδέσμου ορίζονταν ο Άγιος Δημήτριος και επέτειός του η 26η Οκτωβρίου, η μνήμη του προστάτη αγίου, ημέρα κατά την οποία όλα τα μέλη έπρεπε να παρευρεθούν σε θεία λειτουργία στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου της Νάουσας. (άρθρο 28). Η αφραγίδα του Συνδέσμου έφερε τις λέξεις: «ΛΑΪΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΝΑΟΥΣΗΣ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» και στην μέση την εικόνα του Αγίου Δημητρίου. (άρθρο 31)

Ο κανονισμός του Συνδέσμου αναγνώστηκε, ψηφισθήκε και επικυρώθηκε στην γενική συνέλευση της 28ης Σεπτεμβρίου 1908. (άρθρο 33)

Με την παράθεση των παραπάνω ενημερωτικών στοιχείων, αφίσαστα προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

— Ο Σύνδεσμος αναγνώριζε άμεσα τον ρόλο της Εκκλησίας στην υλοποίηση των στόχων του (υπεράσπιση των δικαίων της Εκκλησίας, θρησκευτική διάπλαση του λαού, το μέλος να είναι χριστιανός ορθόδοξος, προστάτης και έμβλημα του Συνδέσμου ο Άγιος Δημήτριος, τέλεση θείας λειτουργίας στην επέτειο κ.λ.π.)

— Επίσης, ιδιαίτερη βαρύτητα προσέδωσε ο Σύνδεσμος και στο εθνικό στοιχείο (υπεράσπιση των δικαίων του Γένους, εθνική διάπλαση του λαού, ακμαία διατήρηση εθνικών παραδόσεων)

— Δεν γίνεται ειδική μνεία στον κανονισμό του Συνδέσμου για τις μορφές πάλης που θα χρησιμοποιούνται, προκειμένου να προστατεύσει και υπερασπισθεί τα συμφέροντα της εργατικής τάξης από κάθε αδικία σε βάρος της. π.χ. μέσα από μεταρρυθμίσεις στο αστικό καθεστώς ή επαναστατική δράση με σκοπό την κοινωνικοποίηση - κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής:) Συμπεραίνεται το πρώτο).

— Προς την κατεύθυνση της υπεράσπισης των συμφερόντων της αγροτικής τάξης και την βελτίωση της θέσης των αγροτών, ο Σύνδεσμος την έβλεπε μέσα από την παροχή γεωργικών γνώσεων και εργαλείων, την προστασία των κτημάτων από κάθε βλάβη και ζημιά, την δίκαια κατανομή του αρδευτικού νερού και την καλύτερη διάδοση των προϊόντων, χωρίς, ωστόσο, να κάνει μνεία για απαλλοτρίωση

των μεγάλων γαιοκτησιών και την διανομή κτημάτων σε ακτήμονες καλλιεργητές και εργάτες γης, που την εποχή εκείνη αποτελούσαν ένα υπολογισμό μέρος του πληθυσμού της Νάουσας και της περιοχής της. Μήπως αυτό εσήμαινε παραδοχή του «ατάσους κβο» στο καθεστώς της γαιοκτησίας που ισχει τότε;

— Ο Σύνδεσμος απέβλεψε και στην δημιουργία πολιτιστικής κίνησης μέσα από την ιδρυση βιβλιοθήκης, μουσικής καλλιέργειας και γυμναστικών εκδηλώσεων, με σκοπό την παραπέρα άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου των μελών και του λαού γενικότερα.

‘Έχοντας υπ’ όψιν τα δύο εκτέθηκαν παραπάνω, δεν με βρίσκει διόλο ούμφων η άποψη που διατυπώθηκε για τον Λαϊκό Σύνδεσμο της Νάουσας «ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» (ΠΟΥΠΟΥΛΟ). Ότι δηλαδή, ήταν ένα κόμμα «εκπληκτικά ακροαριστερό για την εποχή του» (20)

Απαρνούμενο τελεσίδικα την επαναστατική δράση σαν μορφή πάλης για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων της εργατικής και αγροτικής τάξης, και αναγνωρίζοντας κυριαρχικό ρόλο στην Εκκλησία και στο εθνικό στοιχείο για την υλοποίηση των στόχων του, ήταν ένα συντρητικό φοσιαλρεφορμιστικό κίνημα, με ελάχιστες αριστερές (όχι ακροαριστερές) αποκλίσεις, ένα πολιτικό ρεύμα, στο οποίο πρωταρχικό ηγετικό ρόλο διαδραμάτισε η μεσαία τάξη, και ο κλήρος, χωρίς να αρνηθούμε ότι δεν στόχευε ταυτόχρονα, στην βελτίωση της θέσης των μεσαίων και κατώτερων στρωμάτων του πληθυσμού της Νάουσας, μέσα από μια σειρά μεταρρυθμιστικών και όχι επαναστατικών διαδικασιών.

Πράγματι το λαϊκό κίνημα «ΠΟΥΠΟΥΛΟ» αγκαλιάστηκε από την συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού της Νάουσας κι' ιδιαίτερα από την μεσαία, αγροτική και εργατική τάξη. Ωστόσο, κάθε μια από αυτές στόχευε σε διαφορετική κατεύθυνση και οπωσδήποτε επρόκειτο για μια περιστασιακή «συμμαχία» που απέβλεπε στο να «βγάλει από την μέση» ένα κοινό εχθρό, αφήνοντας για αργότερα το «Ξεκαθάρισμα» των μεταξύ τους διαφορών.

Αν λάβει δε υπ’ όψιν κανείς, ότι την εποχή εκείνη το κίνημα αυτό ήταν εντελώς ξεκομμένο από τα πάσσα μορφής φοσιαλριστικά κινήματα του υ-

πόλοιπου ελλαδικού χώρου(21) όπως προκύπτει από τα γνωστά μέχρι σήμερα ντοκουμέντα που αφορούν στην δράση του (άποψη που μπορεί, ίσως, να ανατραπεί με την δημοσίευση του αρχείου Χατζημαλούση), καθώς και την έλλειψη κάποιας συνοχής (λόγω ανομοιογενών στοιχείων)» μέσα στους κόλπους του, εύκολα μπορεί να συμπεράνει γιατί, προσδευτικά «αλλοτριώθηκε» από διάφορα άλλα πολιτικά ρεύματα που επικράτησαν στην πόλη μετά την απελευθέρωσή της το 1912, καθένα από τα οποία απορρόφησε, ανάλογα, τα μέλη του κινήματος.

Μολαταύτα, το ΠΟΥΠΟΥΛΟ, με την μέχρι σήμερα γνωστή σε μας δράση του, πράγματι, «ταρακούνησε» την άρχουσα και οικονομικά ισχυρότερη τάξη της Νάουσας και αναμφισβήτητα οδήγησε στην ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος στην πόλη, όμως, κύρια, στους κόλπους της αστικής τάξης (ιδρυση συντεχνιών διαφόρων επαγγελμάτων) και ολιγότερο προς την κατεύθυνση της οργάνωσης της αγροτικής και εργατικής τάξης.

Θεωρώ, επίσης, αναγκαίο να αναφερθώ μερικά και στην μέχρι σήμερα γνωστή δράση του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσας, όπως αυτή προκύπτει μέσα από τα κείμενα διαφόρων ντοκουμέντων που είδαν το φως της δημοσιότητας. Συγκεκριμένα:

— Η Μακεδονική Αδελφότητα Καιρού «Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ», μέλη της οποίας ήταν και πολλοί Ναουσαίοι έμποροι κ.λ.π. της εκεί ναουσαϊκής παροικίας, με έγγραφό της της 14ης Ιουνίου 1912 προς τον πρεσβευτήν της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη Ιωάννη Γρυπάρη, καταγγέλει τα παρακάτω:

α) Στην Νάουσα ιδρύθηκε κόμμα δήθεν σοσιαλιστικό, το οποίο επικράτησε μέσα στην πόλη και «οχλοκρατικά» μαινεται κατά των «Οικοκυραίων» (προφανώς πλουσίων)

β) Εμπόδισαν την τέλεση γάμου ατόμου ανήκοντος στην αντίπαλη πολιτική παράταξη και απαίτησαν την καταβολή χρημάτων από αυτό για να παραχωρηθεί η νόμιμη άδεια της Μητρόπολης..

γ) Παρά την απαγόρευση της τέλεσης γάμου χωρίς άδεια, το Μυστήριο τελέσθηκε από απόμαχο iερέα. Το γεγονός περιήλθε σε γνώση του Μητροπολίτη Καλλίνικου(22) (χαρακτηρίζεται σαν άνθρωπος με φύσει παράφορο

χαρακτήρα) ο οποίος εκήρυξε τον γάμο άκυρο και αφόρισε πενήντα οικογένειες της Νάουσας τις οποίες δεν δέχονταν στις εκκλησίες.

δ) Η Μητρόπολη φαίνεται ότι συμπορεύται με την ηγεσία του ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ και ωθεί τους πολιτικούς του αντιπάλους σε αδιέξοδο, πράγμα που μπορεί να προκαλέσει «εθνική συμφορά», υπονοώντας, προφανώς, την μεταπήδηση τους στην Βουλγαρική Εκκλησία (η Εκκλησία αυτή χαρακτηρίζεται ξένη, μισητή και εχθρά)

ε) Παρόμοια καταγγελία έγινε και στον Οικουμενικό Πατριάρχη στην Κωνσταντινούπολη για να προκαλέσει την επέμβασή του και να «νουθετήσει» τον Καλλίνικο.(23)

Η Ελληνική Πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη, διεβίβασε το έγγραφο προς τον Έλληνα Γενικό Πρόξενο στην Θεσσαλονίκη, προκειμένου να την ενημερώσει πληρέστερα για την κατάσταση που επικρατούσε στην Νάουσα.

Ο Έλληνας Πρόξενος, μετά την παραλαβή του παραπάνω έγγραφου, και αφού κατατοπίθηκε στα «της Ναούσης», συντάσσει το απαντητικό έγγραφο με ημερομηνία 10 Ιουλίου 1912, μέρος του οποίου παραθέτω περιληπτικά:

α) Η Νάουσα είναι διχασμένη σε δύο κόμματα: Στο λαϊκό ή σοσιαλιστικό και στο κόμμα των πλουσίων.

β) Το λαϊκό ή σοσιαλιστικό κόμμα διαθέτει αύξουσα υπεροχή έναντι των αντιπάλων του.

γ) Το κόμμα των πλουσίων παρεμβάλλει προσκόμματα στην διαχείρηση των κοινών, αρνείται τις υποχρεωτικές καταβολές στο κοινωνικό ταμείο και δεν παραδίδει στις νέες κοινωνικές αρχές (στο λαϊκό κόμμα) την κοινωνική περιουσία.

δ) Το κόμμα των πλουσίων ζήτησε από τον Καλλίνικο την παύση της νέας κοινωνικής αρχής σαν παράνομα υφιστάμενης. Αυτός απάντησε ότι δεν μπορεί να προβεί σε ενέργειες αντιθέτες με την λαϊκή θέληση, διορίζοντας κοινωνική αρχή από το κόμμα που μειωψήφισε (των πλουσίων).

ε) Με απαίτηση του κόμματος των πλουσίων αναθεωρήθηκε ο κοινωνικός κανονισμός και διενεργήθηκαν — με την έγκριση του Μητροπολίτη — νέες εκλογές στις οποίες εθριάμβευσε το λαϊκό κόμμα και πάλι με την καταπληκτική πλειοψηφία 702 κατά 97. Υστερά από αυτά, ο Μητροπολίτης

κατηγορήθηκε ότι η αναθεώρηση του κανονισμού της κοινότητας έγινε με την σύμπραξη του λαϊκού κόμματος και ότι περιέχει διατάξεις δυσμενείς για τους πολιτικούς του αντιπάλους.

στ) Ο Μητροπολίτης Καλλίνικος αρνείται συστηματικά να δεχθεί την επέμβαση του Γενικού Προξένου της Ελλάδας στην Θεσσαλονίκη για την διευθέτηση του πολιτικού προβλήματος στην Νάουσα, ακόμα δε και αυτού του Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης.

Ζ) Κατόπιν τούτου ο Έλληνας Γενικός Πρόξενος ζητεί την παρέμβαση του Πατριαρχείου «δια τον περιορισμόν των καταθλητικών τάσεων του λαϊκού κόμματος».

η) Τελικά, αμφότερα τα κόμματα δέχονται την σύσταση επιτροπής από έγκριτους Θεσσαλονικείς για να επιδιώξει την συνδιαλλαγή μεταξύ των δύο αντιπάλων παρατάξεων, προς την οποία απαιτείται να παράσχει την «ειλικρινή αυτού συνδρομήν» ο Καλλίνικος.(24)

Την 25η Ιουλίου 1912, η Ελληνική Πρεσβεία στην Κωνσταντινούπολη, επανερχόμενη από ίδιο θέμα, γνωρίζει με έγγραφο της προς τον Έλληνα Πρόξενο στην Θεσσαλονίκη ότι εγκρίθηκε από την Ιερά Σύνοδο να του γίνει σύσταση να παρέμβει διαιτητικά στη της Ναούσης για την επαναφορά της «ειρήνης» στην Κοινότητα.(25)

Από την παράθεση των παραπάνω στοιχείων ευκόλονότο είναι ότι η ίδια Ένωση των πολιτικών παθών στην Νάουσα κατά την εξεταζόμενη περίοδο είχε φθάσει στο ύψιστο σημείο. Το φαινόμενο, όμως, αυτό δεν είναι και νούργιο. Παρόμοια, ακριβώς, κατάσταση είχε επικρατήσει και στην προεπαναστατική Νάουσα μεταξύ των αντιπάλων πολιτικών παρατάξεων Ζαφειράκη Θεοδοσίου και Λούση Παπαφιλίππου. Μάλιστα, η παράταξη στην οποία προίστατο ο Ζαφειράκης δεν εδίστασε να προβεί στην φυσική εξόντωση των αντιπάλων της δηλητηριάζοντας τον Παπαφιλίππου και μερικούς από τους περι αυτόν. Κατά τον LEAKE, ο Παπαφιλίππου απολάμβανε ιδιαίτερου σεβασμού και εκτίμησης από τους Ναουσαίους σαν ευεργέτης της πόλης, ο δε Ζαφειράκης τον εδηλητηρίασε, γιατί δεν μπορούσε να ανεχθεί άλλον ίσον ή ανώτερόν του.(26)

Από ανεπιβεβαιώτη πληροφορία η οποία περιήλθε σε γνώση μου, γνωρίζω ότι το λαϊκό κόμμα και οι ηγέ-

τες του, αντιμετωπίζοντας ένα παρόμοιο κίνδυνο από το κόμμα των πλουσίων, υποχρεώθηκαν να δημιουργήσουν ομάδες περιφρόύρησης των στελεχών τους. Χωρίς δε να αρκεσθούν σ' αυτό, συνέταξαν κατάλογο προγραφών πολιτικών αντιπάλων και δρίσαν αφοσιωμένα πρόσωπα για την επιβολή αντιποίνων σε παράγοντες του κόμματος των πλουσίων σε περίπτωση που οι τελευταίοι προέβαιναν σε δολοφονικές απόπειρες. Υπάρχει μία σαφής και ανεπιβεβαιωτή πληροφορία ότι από τους πολιτικούς αντιπάλους του Κων/νου Χατζημαλούση αχεδιάζονταν η φυσική του εξόντωση, ωστόσο, όμως η πληροφορία αυτή μέχρι στιγμής δεν έχει διασταυρωθεί με αποδεικτικά στοιχεία και επομένως, προς το παρόν, παραμένει μετέωρη.

Γενονός, όμως, είναι πως ο ίδρυτης του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσας, ύστερα από ενέργειες των πολιτικών του αντιπάλων, με εντολή παραγόντων του τότε κυβερνητικού μηχανισμού, συνελήφθη τον Σεπτέμβριο του 1916 και με συνοδεία οδηγήθηκε στην Θεσσαλονί-

κη όπου και κρατήθηκε επί δύο περίπου μήνες. Την ίδια τύχη είχε και ο Ναουσαίος στην καταγωγή γιατρός και βουλευτής τότε του Νομού Θεσσαλονίκης Θεοδόσιος Χατζηδημητρίου, ο οποίος υπήρξε συγκρατούμενος του Κων/νου Χατζημαλούση. Πάντως, είναι γεγονός ότι το λαϊκό κόμμα, εκτός από την συντριπτική πλειοψηφία των Ναουσαίων και του σοσιαλίζοντος — ας μου επιτραπεί η έκφραση — Μη τροπολίτη Καλλίνικου, το πλαισίωσε και ο κατώτερος κλήρος, καθώς και οι διανοούμενοι της πόλης..(27)

Έχοντας υπ' όψιν τα όσα εκτέθηκαν μέχρι τώρα, επιβεβαιώνεται απόλυτα η άποψη ότι η Λαϊκός Σύνδεσμος Νάουσας «ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ» ή ΠΟΥΠΟΥΛΟ (από την λατιν. λέξη ΡΟΡΠΟΛΟ, ιταλ. POPOLO = λαός) υπήρξε ένα πολιτικό ρεύμα συντριπτικού ρεφορμισμού, συμπέρασμα που προκύπτει αβίσσων από την αγαστή συνεργασία των μεσαίων στρωμάτων, της αγροτικής τάξης, της (νηπιακής ηλικίας) εργατικής και του ορθόδοξου κλήρου της περιοχής. Τον κυριαρχο

ρόλο στην κορυφή της ηγεσίας διαδραμάτιζαν η αστική τάξη, ο ριζοσπαστικός κλήρος και οι εκπρόσωποι της διανόησης. Αυτή — κατά την άποψη μου — είναι η συνολική εικόνα η οποία προσδιορίζει σφαιρικά το ιδεολογικό υπόβαθρο του Λαϊκού Συνδέσμου της Νάουσας ή ΠΟΥΠΟΥΛΟ.

Επιθυμώ να τονίσω ότι ο σκοπός της μελέτης αυτής είναι καθαρά η ιστορική έρευνα και ο γράφων δεν έχει πρόθεση να προβεί σε κρίσεις ή επικρίσεις προσώπων που διαδραμάτισαν κάποιο ρόλο στους πολιτικούς και κοινωνικούς αγώνες της εξεταζόμενης περιόδου, γιατί αυτό δεν αποτελεί αντικείμενο αυτής της μελέτης.

Ήδη, έχουν παρέλθει ογδόντα, περίπου, χρόνια από την ίδρυση του Λαϊκού Συνδέσμου Νάουσας, τα πολιτικά πάθη έχουν κατασιγάσει τελείως με την απουσία των πρωταγωνιστών τους και νομίζω ότι ήλθε η ώρα της ιστορικής έρευνας η οποία ασκεί ισχυρή έλεγχο στον ιστορικό ερευνητή προκαλώντας και προακαλώντας τον ταυτόχρονα.

Βιβλιογραφία - πηγές - σχόλια

(Οι αύξοντες αριθμοί αφορούν στις παραπομπές του κειμένου)

(1) Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ. «ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ», τόμος Ζ/1, σελ. 135—136. Αθήνα 1961.

(2) Α. Σαρπαντιέ, «ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΝΤΡΕΥΦΟΥΣ», σελ. 1—305, Αθήνα 1966. (Το βιβλίο περιλαμβάνει όλο το ιστορικό της υπόθεσης και άλλες λεπτομέρειες από τις οποίες προκύπτει σαφέστατα το συμπέρασμα της χάλκευσης των κατηγοριών στην πολύκροτη αυτή δίκη).

(3) Τζωρτζ Λιχτχάιμ, «ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ», σελ. 284—285. Αθήνα 1976.

(4) «ΠΥΡΣΟΣ» Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια. Τόμος ΙΒ, έκδοση Β' (λήμμα: «ΖΩΡΕΣ»), σελ. 156—157. Αθήνα 1926—1934.

(5) Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ., ο.π., τόμος Ζ/2, σελ. 599—600.

(6) Η «HUMANITE» (ΟΥΜΑΝΙΤΕ), εφημερίδα ευρύτατης κυκλοφορίας, σήμερα είναι το επίσημο δημοσιογραφικό όργανο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γαλλίας.

(7) «ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ» Γενι-

κή παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια. Τόμος 7ος (λήμμα: «ΖΩΡΕΣ»), σελ. 136—137. Αθήνα 1964.

(8) Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ., ο.π., σελ. 601—602, 691—692 (τ. Ζ/2)

(9) Ακαδημία Επιστημών Ε.Σ.Σ.Δ., ο.π., σελ. 605—608, 701, 736—737, τόμος Ζ/2.

(10) Τζωρτζ Λιχτχάιμ, ο.π., σελ. 293.

(11) M.M. Ρόζενταλ, «ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ», (λήμμα: ΡΕΦΟΡΜΙΣΜΟΣ), σελ. 741, (μετάφραση από την έκδοση Μόσχας 1975) Αθήνα 1976

(12) Τάκη Μπάιτση, «17-10-1912: ΤΟΤΕ ΠΟΥ ΉΡΩΕ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ», περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» (έκδοση Συλλόγου Αποφοίτων Νάουσας), τεύχος 33, σελ. 146, Οκτώβριος—Δεκέμβριος 1985. Νάουσα.

(13) -Αντιστοιχά οι σημερινές ονομασίες: Στενήμαχος, Λευκάδια, Γιαννακοχώρι.

(14) Σύμφωνα με την παρόδοση, φτωχός Τούρκος Ευλοκόπος κάτοικος της Νάουσας; επιχείρησε να κόψει παράνομα καυσόξυλα για οικιακή του χρήση σε ιδιωτικό δασόκτημα έξω από

την πόλη. Αργότερα, όταν οι οικείοι του — ανήσυχοι γιατί δεν είχε επιστρέψει ακόμα από το δάσος — τον αναζήτησαν, τον βρήκαν νεκρό με μια σαφίρα στο στήθος στο σημείο, ακριβώς, που έκοβε τα Εύλα. Ακόμα, παραδίδεται πως το πτώμα του Τούρκου τάφηκε σε μικρή απόσταση από το σημείο που βρέθηκε νεκρός. Το περιστατικό, ωστόσο, δεν είναι επιβεβαιωμένο.

(15) Μεγάλο τμήμα του δάσους δυτικά της Νάουσας, περιλήφθη στην ιδιοκτησία της ελληνικής βασιλικής οικογένειας.

Τα ανάκτορα τοποθέτησαν ένοπλους φύλακες σ' όλη την έκταση του βασιλικού δασοκτήματος και στο χαμηλότερο σημείο του, κοντά στις πηγές του Αγίου Νικολάου, έκτισαν βίλα αναψυχής, γνωστή στους Ναουσαίους σαν «Παλάτι». Το έτος 1923, ένας φτωχός Ναουσαίος οικογενειάρχης, — όπως και στην περίπτωση του Τούρκου που αναφέρεται παραπάνω — πυροβολήθηκε «εν ψυχρώ» από τους βασιλικούς δασοφύλακες και κατέπεσε νεκρός, όταν κατελήφθη να προβαίνει σε «παράνομη» κοπή καυσοξύλων. Το γεγονός αυτό έγινε αφορμή να εκ-

μανεί όλη η Νάουσα κατά της Αυλής και η πόλη παρουσιάζει επαναστατημένη όψη την ημέρα που διαπράχθηκε ο φόνος. Την επομένη το πρωί, εξαγιριώμενα πλήθη Ναουσαίων κινήθηκαν προς τον Άγιο Νικόλαο, ενώ ο τόπος δήμαρχος Θωμάς Αρής προέβαινε σε έντονες διαμαρτυρίες στους εκπρόσωπους της Αυλής που βρίσκονταν στο «Παλάτι» του Αγίου Νικολάου.

Ένα τμήμα του πλήθους κινήθηκε με απειλητικές διαθέσεις και επιχείρησε να γκρεμίσει την βασιλική βίλα. Ο δήμαρχος κατάφερε και τους συγκρότησε με μεγάλο, κόπο, διαβεβαιώνοντάς τους πως «όλα αυτά γύρω είναι δικά μας και μια μέρα θα τα πάρουμε».

Η κυβέρνηση θωρυβήθηκε από τα γεγονότα της Νάουσας και την επομένη κατέφθασε από την Θεσσαλονίκη ο Γενικός Διοικητής στον οποίο ο δήμαρχος εξέθεσε τα γεγονότα. Μετά την αναχώρηση του Γενικού Διοικητού από την Νάουσα ο δήμαρχος έφυγε για την Αθήνα κι ώστερα από «παλλά μέσα και κόπους» στο υπουργείο Εσωτερικών κατόρθωσε να επιτύχει την απαλλαγή της περιφέρειας μέχρι την κορυφή της οροσειράς υπέρ του Δήμου Ναούσης.

Το περιστατικό είναι επιβεβαϊωμένο, από το κείμενο ιδιόγραφης επιστολής με χρονολογία 28 Σεπτεμβρίου 1962 ανυπότακτης της οποίας είναι ο προναυπερθείς δήμαρχος (ο οποίος είχε εγκατασταθεί αργότερα στην Αθήνα) και παραλήπτης ο Ναουσαίος Π.Π.

Στην επιστολή αυτή εκτίθενται λεπτομερώς τα συμβάντα (τα οποία παρέθεσα στην έρευνά μου αυτή) τα οχετικά με τον φόνο του Ναουσαίου Ευλοκόπου.

Μολαγάπτα, ακόμα και μετά την απαλλαγή της, ο λαός της Νάουσας εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει σοβαρές δυσχέρειες από τον κρατικό μηχανισμό και τα εντεταλμένα όργανά του, καθώς και από άλλους παράγοντες, στην προσπόθειά του να προμηθευθεί τα αποραίτητα για την θέρμανσή του καυσόξυλα από το δάσος.

Κάποια ρύθμιση του θέματος φαίνεται ότι έγινε επί δημαρχίας Γεωργίου Περδικάρη, γνωστού στους Ναουσαίους σαν «Τζων».

Αυτό φαίνεται καθαρά μέσα από τους στίχους δύο ποιημάτων του Ναουσαίου λαϊκού ποιητή Κωνσταντούλη Σιούγγαρη, ο οποίος, με αφορμή τις πολαιωρίες και τα βάσανα που αντιμετώπιζαν οι συμπολίτες του στο πρό-

βλήμα της Εύλευσης για θέρμανση, πήρε το ερέθισμα και τους έγραψε με τον δικό του απλό εκφραστικό τρόπο. Παραθέτω το πλήρες κείμενο των δύο ποιημάτων του γιατί έχουν έντονα κοινωνικό χαρακτήρα:

98. ΞΥΛΟΚΟΠΟΙ

Πρόεδρε των Ευλοφόρων της Ευλειας
του λαού

θέλουμε για να κριθούμε με τον νόμο του Θεού.

Τι συμβαίνει εἰς τα δάση κάθε ένας
απορεῖ
πλιότεροι οι δασάρχες λιγότεροι οι Ευ-
λοφοροί.

Καβαλαρία συριαννούν σε όλα τα ουρ-
μάνια

δασάρχηδες αμέτρητοι σα φύλλα π' τα
πλατάνια.

Οι άνθρωποι δεν αμπορούν δια να κό-
ψουν Εύλα
πλιότεροι οι δασάρχηδοι απ' της οευάς
τα φύλλα.

Και εἰς τις ράχες περπατούν και μέσα
εἰς τους λάκους
πλιότεροι οι δασάρχηδες απ' τους χω-
ροφυλάκους.

Άλλοι στους δρόμους κρύβονται αν-
θρώπους περιμένουν
για μια βέργα φρέσικη το πρόστιμο
τους παιρνουν.

Δασάρχηδες στην αγορά σαν τους μπου
λιουκμπασιάδες
τους βλέπουν οι Ευλοφοροί τινάζουν
τους γιακάδες.

Πάρε τη σκούπα το πρωί και έβγα εἰς
τους δρόμους
φουκάλνα τους δασάρχηδες όπου ακον-
τάφτει ο κόσμος.

Δια τη Εύλα τα χλωρά στο Σέλι εμ-
ποδίζουν

Εύλα στεγνά με το κερί ο κόσμος α-
ραδίζουν.

Ξύλα στεγνά ο ουρανός δε ρίχνει να
φορτώσουν

θέλει να κάψουμε χλωρά οι κλώνοι να
στεγνώσουν.

Περικαλούμεν την αρχήν να λάβει ευ-
σπλαχνία
στα Εύλα χρειαζόμεθα να δώσει ελευ-
θερία.

99. ΛΙΤΗΣΗ ΓΙΑ ΞΥΛΕΥΣΗ

Ο Περδικάρης δήμαρχος ελευθέρωσε
το Σέλι.

Θα ελευθερώσει έδαφος και από τον
Κανέλη.

Δια της χώρας το καλόν πασκίζει και
δουλεύει
εἰς τα Αθήνας πηλολεῖ και με θηριά
πολεύει.

Ευχαριστήρια θερμά τον δίνει ο λαός

μας
όπου μας ελευθέρωσε το δάσος το δι-
κό μας.

Και τώρα όπου έλαβε στο δάσος τα
πρωτεία
περικαλούμε προς αυτόν όλη η πολι-
τεία.

Στα χρήσιμα καυσόξυλα να θέσει έναν
νόμον
μίαν ικανοποίησιν εἰς τον πτωχόν τον
κόσμον.

Με την αράδα ο λαός καυσόξυλα να
κόπτει
και με το νόμο σύμφωνα για τους απι-
τού τη σάπη.

Το νόμο όποιος παραβεί το δάσος α-
φανίζει
να τιμωρείται αυστηρά απ' το ΤΣΙΖΑ
Ρειζή.

Τα Εύλα είναι μάλαμα τα κάρβουνα
χρυσάφι
φέτος ακριβώναν πολὺ έξω απ' το νι-
σάφι.

(Βλ. σχ. «ΚΩΣΤΑΝΤΟΥΛΗΣ» Ο λα-
τικός ποιητής της Νιάουστας. (επιμέ-
λεια Τάκη Μηάιτη) Νάουσα 1982,
σελ. 73—74.)

(16) Στέργιος Σπ. Αποστόλου: «Ι-
ΣΤΟΡΙΚΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΕΞΩ ΠΡΟ-
ΔΡΟΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ» Ιστορική μελέ-
τη -έρευνα. Περιοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ, τεύχος 33, σελ. 148—154, Οκτώβριος—
Δεκέμβριος 1985. Νάουσα.

(17) Στέργιος Σπ. Αποστόλου: ΤΟ
ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΦΥΛΕΤΙΚΗΣ ΠΡΟΕ-
ΛΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΝΑΟΥΣΑΙΩΝ ΚΑΙ ΟΙ
ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΤΡΙΚΟΥ-
ΠΗΝ, ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝΤΟΡΩΦ.
Ιστορική - γλωσσολογική μελέτη. Πε-
ριοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ, τεύχος 31, σελ.
50—59 και 62. Απρίλιος—Ιούνιος
1985. Νάουσα.

(18) Προσωπική μαρτυρία προς τον
γράφοντα του Μιχαήλ Πάζη, γιού του
αναφερόμενου στο κείμενο Ηλία Πάζη.

(19) Εμμανουήλ Βαλασιδῆς (Γυ-
μνασιάρχης): «Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ
«ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ». Περιοδικό «ΝΙΑΟΥ-
ΣΤΑ», τεύχ. 10, σελ. 6—8, Ιανουά-
ριος—Μάρτιος 1980. Νάουσα.

(20) Σταύρος Δάδης: «Η ΛΑΤΙΚΗ
ΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ «ΠΟΥΠΟΥΛΟ». Πε-
ριοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ», τεύχ. 12, σελ.
100, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1980. Νά-
ουσα.

(21) Κωστής Μοσκώφ: «Η ΕΘΝΙΚΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΣ 1830—1909 (Ιδεολογία του
μεταπρατικού χώρου) Ιστορική μελέτη.
Θεσσαλονίκη 1972. (Για τα σοσιαλ-
ο-κινήματα του υπόλοιπου ελλαδι-

(Συνέχεια στη σελίδα 14)

Αριστοτέλης ο από του περιπάτου φιλόσοφος

Στο σημερινό μου σημείωμα θα αναφερθώ με αδρές γραμμές στον Αριστοτέλη, τον Σταγειρίτη φιλόσοφο, τον δάσκαλο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπως λέμε, ή τον Αριστοτέλη τον από του Περιπάτου, όπως έλεγαν οι Αρχαίοι.

Το κάνω στα πλαίσια μιας ειδικότερης ενασχόλησης με το θέμα. Ακόμα, γιατί πιστεύω ότι είναι πάντα ενδιαφέρον να μιλάμε στον τόπο μας για τον Αριστοτέλη, μια και η Ζωή του τον φέρνει τόσο κοντά σε μας τους Έλληνες Μακεδόνες.

Υπάρχει όμως και ένας άλλος λόγος. Συνηθίζεται να αποκαλείται ο Αριστοτέλης περιπατητικός φιλόσοφος. Και επυμολογείται ο όρος από το περιπατώ, βαδίζω. Και λέγεται, και γράφεται, λανθασμένα, ότι ο Αριστοτέλης δίδασκε περιπατώντας!

Από τα βιογραφικά στοιχεία που διαθέτουμε και την γνώση των χώρων στους οποίους κινήθηκε ο Αριστοτέλης φαίνεται καθαρά ότι ο όρος περιπατητικός φιλόσοφος είναι αδόκιμος και η ερμηνεία του απόλυτα λανθασμένη.

Κατά τη γνώμη μου ο όρος «από του Περιπάτου» είναι ο δόκιμος όρος. Και αυτό, όπως θα φανεί, και χρησιμοποιείται στην αρχαιότητα, αλλά και συνδέεται με τον «περίπατο» της Μίεζας και τον «περίπατο» της Αθήνας.

Ας δούμε όμως τα βιογραφικά στοιχεία του Αριστοτέλη, όπως μπορούν να εκτεθούν αβίαστα, χωρίς εξάρτησή τους από την παραπάνω τοποθέτηση.

Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στα

Στάγειρα της Χαλκιδικής, και κάποια από τα παιδικά του χρόνια πρέπει να τα πέρασε στην Αυλή του Βασιλιά της Μακεδονίας Αμύντα του Β', όπου ο πατέρας του Νικόμαχος ασκούσε τα καθήκοντα του Βασιλικού γιατρού.

Ήταν συνήθεια, καλύτερα να το πούμε παράδοση, τα παιδιά των Ασκληπιαδών — και ο Νικόμαχος είναι Ασκληπιαδης, α-

Του Λυκειάρχη Εμμανουήλ Βαλσαμίδην

πόγονος του ήρωα και γιατρού των Ομηρικών χρόνων Μαχάονα — να ασκούνται στην ιατρική «εξ απαλών ονύχων» γιατί το ιατρικό επάγγελμα ήταν κληρονομικό.

Είναι λοιπόν πολύ φυσικό όχι μόνον να έμεινε ο Αριστοτέλης στην Αυλή του Αμύντα στην Πέλλα, αλλά είναι πολύ πιθανό να γνώρισε και να συνδέθηκε με παιδική φιλία με τον γιό του Αμύντα του Γ' Φίλιππο, τον πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και άλλους γάνους επιφανών Μακεδόνων.

Ο Νικόμαχος γίνεται λοιπόν για τον Αριστοτέλη η γέφυρα που τον συνδέει με τους Μακεδόνες, την ιατρική, αλλά και την συγγραφή. Όπως πληροφορούμεθα από το λεξικό Σουΐδα ο Νικόμαχος ήταν συγγραφεύς ιατρικών και φυσικών βιβλίων.

Ο Αριστοτέλης έχασε όμως νωρίς τον πατέρα του. Το κτύπημα αυτό σίγουρα στέρησε την Ιατρική από έναν καινούριο Α-

σκληπιό, συντέλεσε όμως στην ανάδειξη μιας από τις κορυφαίες φυσιογνωμίες της ανθρωπότητας.

Την επιμέλεια του Αριστοτέλη ανέλαβε ο φίλος του πατέρα του Πρόξενος που έμενε στην πόλη Αταρνέα στη Μικρά σιατική Αιολίδα, απέναντι από τη Λέσβο.

Στα 17 του ο Αριστοτέλης στάλθηκε από τον Πρόξενο στην Αθήνα για να σπουδάσει στην Ακαδημία του Πλάτωνα. Σκοπός του Πρόξενου ήταν να κάνει το γιο του φίλου του πολιτικό. Κατά μια παράδοση η μετάβαση του Αριστοτέλη στην Αθήνα οφείλεται σε υπόδειξη του Μαντείου των Δελφών.

Ο Αριστοτέλης έμεινε στην Ακαδημία του Πλάτωνα 20 περίπου χρόνια, 20 χρόνια όχι φυσικά σπουδαστής, αλλά μαθητής, συνεργάτης, συνομιλητής, συνδιδάσκαλος, συμφιλόσοφος και δημιουργικός ερευνητής.

Λέγεται ότι ο Αριστοτέλης από σπουδαστής ακόμη είχε αρχίσει την πολεμική κατά των ιδεών του Πλάτωνα. Το βέβαιο είναι ότι ο ίδιος ο Πλάτωνας άφηνε πεδίο ελεύθερο στους μαθητές του για την προσωπική τους ανέλιξη.

Η ερευνητικότητα του Αριστοτέλη και η δημιουργικότητά του έδωσαν στον Πλάτωνα το δικαίωμα να τον αποκαλεί «νουν» για την αγχίνοιά του και «αναγνώστην» για την αγάπη του στο διάθασμα.

Θα αναφερθώ σε ένα παραδειγμα.

Στην Αθήνα μεσουρανεί την περίοδο αυτή η ρητορική Σχολή του Ισοκράτη. Ανάμεσα στον Πλάτωνα και τον Ισοκράτη, υπάρχει αντίθεση αρχών.

Ο Πλάτωνας απέρριπτε τον έντεχνο ρητορικό λόγο, σαν αντιεπιστημονικό και πρότεινε τον διάλογο σαν μέσο πορείας προς την αλήθεια.

Ο Ισοκράτης, αφού απέκλειε την δυνατότητα να φτάσει ο άνθρωπος στην απόλυτη γνώση, δίδασκε πως η ρητορική διδασκαλία μπορεί να μας οδηγήσει στη σωστή δράση.

Ο Αριστοτέλης δεν στάθηκε αρνητικά απέναντι στον Ισοκράτη. Αντίθετα, με τη μέθοδο του δασκάλου του, προχώρησε στην εύρεση λογικών κανόνων του έντεχνου λόγου και ανέβασε το διάλογο σε νέα επίπεδα θεώρησης συνδυάζοντας την επιστημονικότητα του Πλάτωνα και την καλλιέργεια του Ισοκράτη.

Δυστυχώς από το σχετικό έργο του Αριστοτέλη «Προτρεπτικός» έχουν διασωθεί λίγα αποσπάσματα.

Και δεν ήταν μόνο ο Ισοκράτης που απέσπασε το ενδιαφέρον του Αριστοτέλη. Ο Αριστοτέλης παράλληλα με τη δουλειά του στην Ακαδημία παρακολούθισε και τη γενικότερη πνευματική κίνηση της εποχής του. Γνώρισε καλά τους Ιωνες Εύδοξο τον Κνίδιο, φίλο της Ακαδημίας και τους αστρονόμους και μαθηματικούς Ελικώνα, Αθήναιο, Φιλιστίωνα κ.ά. Ακόμη παρακολούθησε τις εξελίξεις στο διθύραμβο και γνώρισε καλά την τεχνική της τραγωδίας.

Έτσι πολύ νωρίς ο Αριστοτέλης άπλωσε την έρευνα και τη γνώση στην ποίηση, τα μαθηματικά, την αστρονομία και τις φυσικές επιστήμες.

Το 348 π.Χ. έχουμε τον θάνατο του Πλάτωνα. Διάδοχοι του φέρονταν ο Αριστοτέλης, ο Ξενοκράτης και ο Σπεύσιππος, που ήταν και ανηψιός του Πλάτωνα. Με την προτίμηση του

Σπεύσιππου ο Αριστοτέλης και ο Ξενοκράτης φεύγουν από την Ακαδημία και την Αθήνα και με ταβαίνουν στην Μ. Ασία. Εγκαθίστανται στην 'Ασσο που βρίσκεται στην Νότια Τρωική ακτή, απέναντι από τη Λέσβο.

Η προτίμηση της 'Ασσου οφείλεται στο γεγονός ότι κυθερήτες της ήταν οι Πλατωνικοί 'Εραστος και Κορίσκος, που είχαν επι πλέον δημιουργήσει ένα παράρτημα θα λέγαμε της Ακαδημίας των Αθηνών στην 'Ασσο με αξιόλογη ιφλοσοφική κινηση. Με τον ερχομό του Αριστοτέλη και του Ξενοκράτη οργανώθηκε η Σχολή και αυξήθηκε ο κύκλος των Ακαδημαϊκών. Ανάμεσά τους και ο Τύραννος του Αταρνέως Ερμίας.

Ο Ερμίας είχε μια εξέλιξη θαυμαστή. Ξεκίνησε από απλός δούλος κι έφτασε να θαυμάζεται για τις γνώσεις, τη γνώση και το ίθος του από τους συγχρόνους του. Ο ίδιος ο Αριστοτέλης θα δεθεί μαζί του με στενή φιλία, θα συγγενέψει — παντρεύεται την ανηψιά του Ερμία Πυθιάδα — και αργότερα με αφορμή τη δολοφονία του από τους Πέρσες θα συνθέσει εκείνον τον περίφημο ύμνο στην αρετή σε τιμή του Ερμία. «Αρετά πολύμοχθες γένει βροτείω κάλλιστον θήραμα βίω...». Επίσης του Αριστοτέλη είναι και το επίγραμμα στο βάθρο του Ανδριάντα του Ερμία που στήθηκε στους Δελφούς. «Τόνδε έκτεινε Περσών βασιλεύς, ου φανερώς... εν αγώι κρατήσας, αλλ' ανδρός πίστει χρησάμενος δολίου».

Στην 'Ασσο ο Αριστοτέλης άμεινε τρία χρόνια. Από την 'Ασσο μεταβαίνει στη Μυτιλήνη όπου διδάσκει μέχρι το 342 π.Χ. Εδώ, όπως και στην 'Ασσο, ο Αριστοτέλης με τη βοή-

θεια των απλών ψαράδων τους οποίους συναναστρέφονταν ανεμόδιστα άπλωσε την έρευνά του και στον κόσμο τον έμβιο των υδάτων.

(Συνεχίζεται)

Ο Λαϊκός σύνδεσμος

Ναούσης

(Συνέχεια από την σελίδα 12) κού χώρου βλ. σελ. 173—214).

(22) Κ. Καλλίνικος, Μητροπολίτης Βεροίας και Ναούσης (1911—1922)

(23) Χρήστος Μουχάγιερ: «ΝΑΟΥΣΑ 1912», (Τρία ντοκουμέντα από την δράση του «ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ», Περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ», τεύχ. 10, σελ. 9, Ιανουαρίου—Μάρτιος 1980.

(24) Χρήστος Μουχάγιερ: θ.π. σελ. 9—11.

(25) Χρήστος Μουχάγιερ: θ.π. σελ. 11, (παρατίθενται σχόλια με ενδιαφέροντα ιστορικά πληροφοριακά στοιχεία από τα πρακτικά της Δημογεροντίας κ.λ.π.)

(26) Ευστάθιος Σπουγιαννάκης: «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ» (από της ιδρύσεως μέχρι της καταστροφής του 1822, κατ' ανέκδοτον σχεδιασμό Δ. Πλαταρίδου), σελ. 82, 101, 118 και 238. Επανέκδοση από Σύλλογο Αποφοίτων Λασπείου Γυμνασίου Ναούσης. Θεσσαλονίκη 1976.

(27) Σπαύρος Δάδης: «Η ΛΑΓΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ «ΠΟΥΠΟΥΛΟ», θ.π. σελ. 100.

(Παραθέτω αποσπασματικά αυτοσχέδιο ποίημα του ναουσασικής καταγωγής Ελληνοαμερικανού GEORGE D. RADISON (Γεώργιος Παπαδημητρίου) που αναφέρεται στον ιδρυτή του «ΠΟΥΠΟΥΛΟΥ» Κων/νο Χατζημαλούση κ.λ.π.)

Χατζημαλούσης ιδρυτής Συνδέσμου Ναουσασίων,
αφ' εαυτού ορμώμενος ως γίγας και
ως λέων

Συμπαρασύρει δε μαζί πολλούς καλούς
εργάτας
στο περιβόλι να εργαστούν με τους
λοιπούς προστάτας.

Ποπάδες και διδάσκαλοι ησπάσθησαν
το κόμμα,
οι παντοπώλαι και λοιποί και συντεχνί-
ται ακόμα

Χωνός ο Σπαύρος έρχεται πιστός εις
το καθήκον.

Η μικρασιατική εκστρατεία και η μικρασιατική καταστροφή

(Α)

Επειδή το όλον ιστορικόν απαιτεί χρόνον, χάρτι και μελάνην, θα περιορισθώ στα πιό μέλανα σημεία δια να μάθουν οι μετέπειτα γενναιές πώς και τί σκοπόν είχε όλη αυτή η πολυδάπανος επιχείρηση, υπό ποιους υποκινούμενη και ποιό το κέρδος αυτής.

Όπως γνωρίζουν όσοι έζησαν κατά την εποχήν εκείνην, η Ελλάς ήτο ένα μικρόν Κρατίδιον με πληθυσμόν όχι άνω των 5.000.000. Ήτο αδύνατον να σκεφθεί κανείς πώς θα μπορούσαμε να τα βάλουμε με ένα τόσον μεγάλο Κράτος και δη με την Αυτοκρατορική Τουρκία με ένα αχανές εις έκπτωσιν και τότε που πολύ πιο κοντά είχε διεξαγάγη πόλεμον το 1912 για να ελευθερώσει την Μακεδονία με τους τρεις συμμάχους Βουλγαρία, Σερβία και Μαυροβούνι.

Και προτού πάρει την αναπνοή της το 1914 εξερράγει ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος και ήλθον στο έδαφός μας ξένα στρατεύματα. Γάλλοι, Αγγλοί, Ιταλοί, οι τρεις αυτοί εναντίον της Γερμανίας, της Τουρκίας και της Βουλγαρίας. Άλλα και πριν ακόμη να επουλωθεί η τριετής αυτή συμφορά από τα ξένα στρατεύματα, μόλις περί τα μέσα του 1918—1919, οι ανωτέρω φίλοι μας Αγγλοί, Γάλλοι και Ιταλοί, είχαν ανοίξει μέτωπα οι μεν Αγγλοί στα μέρη της Νικομήδειας, οι Γάλλοι στην Κιλικία και οι Ιταλοί στην Ατάλεια κατά μήκος του Μέανδρου Ποταμού, όλοι κατά της Τουρκίας.

Εμείς οι Έλληνες με την τό

τε Φιλελεύθερη Κυβέρνηση, με πρωθυπουργό τον Ελευθέριο Βενιζέλο, ως φίλος των τριών ανωτέρω συμμάχων, οι οποίοι είχαν τα συμφέροντά τους, κατόρθωσαν με υποσχέσεις πως θα μας δώσουν και μας κάτι από τα μέτωπα που είχαν ανοίξει, μας άνοιξαν την πληγή αυτήν που θα συνεχίσει. Μας έστειλαν ως εντολοδόχους και καταλάβαμε την Σμύρνη με λίγον ατρατό όπως και έγινε. Άλλα για να φρουρηθούν όλα αυ-

τα έμπεδα. Αρχισαν να μας γυμνάζουν καθώς και θεωρία.

Από κει πάλι αποστολές. Φρέσκη ακόμη τροφοδοσία δύο ημερών και στο καράβι στην Πούντα της Σμύρνης χωρίς να ξέρουμε για πού πάμε. Μετά 7 ημερόνυκτα φθάσαμε στην Νικομήδεια. Εκεί βρήκαμε τους Αγγλούς να την κατέχουν. Άλλα οι Αγγλοί είχαν όλα τα παραθαλάσσια από τον Κόλπο της Νικομήδειας, το Καράμουσαλ, την Γάλβα, την Κιου μέχρι τα Μουδανιά της Προύσης με τα πολεμικά τους σκάφη. Δεν τολμούσαν οι Τούρκοι να τους κτυπίσουν. Σε μας άρχισαν εχθροπραξίες. Δεν μπορούσαμε να προσχάσουμε. Ανάγκη πάσα για καταλάβουμε ορισμένες πόλεις και χωριά για να μπορέσουμε να κρατηθούμε. Με τους λίγους που στρατολογήσαμε από την Νικομήδεια και άλλη αποστολή που μας ήλθε, κάναμε την Μεραρχία Μαγνησίας με Μέραρχο τον Νικόλαο Γαργαλίδη.

Πρώτον καταλάβαμε τον Τσαχανέ' ήτο ένα εργοστάσιο Γερμανικό που έκανε τον ιματισμό του τουρκικού στρατού, με πειραματώδη μάχη. Οι φίλοι μας οι Αγγλοί έκαναν σαν θεατές, χωρίς να μας βοηθήσουν και αρχίσαμε το Σταμπούλ Ντερέ, την Σαμπάντσα, το Καράγκιόλ, την Αρμάσα, την Γκέβε και το Μπαλούκ κεσέρ, όλα αυτά σε λίγο χρονικό διάστημα, υποβοηθούμε νοι από Κυρκάσιους και τους Αρμενέους.

Άλλα, δυστυχώς, είλθαμε στην ανάγκη για το εγκαταλείψουμε το μέτωπο της Νικομήδειας. Ήμείς φύγαμε από την απέναντι

Προσωπικές αναμνήσεις του Χρ. Κυράνου

τά τα μέρη, έπρεπε μεγάλη δύναμη, ώστε στις 7 Ιουνίου του 1919 καλεί η Ελλάς τρεις κλάσεις 1919—1920—1921, δηλαδή παιδιά του Σχολείου χωρίς να έχουμε ούτε ίδέα τί θα πει στρατός και τί πόλεμος. Και χωρίς κάν να εξασκηθούμε μας ντύσα νε φανταράκια στην Τούμπα της Θεσσαλονίκης και άρχισαν αποστολές άλλοι για την Σμύρνη, άλλοι για την Πέργαμο, άλλοι για Αϊθαλή Δεκελή.

Η δικιά μου αποστολή ήτο για Αδριανούπολη. Ξεκινήσαμε πεζοπορία, φθάσαμε στην Αδριανούπολη, άλλα και εκεί λίγες μέρες μείναμε. Πάλιν πεζοπορία για ένα χωριό της Θράκης Ντερέ Κιόϊ. Ακόμη δεν μάθαμε πώς ανοίγει το όπλο, άλλη πεζοπορία στις 40 Εκκλησίες αλλά και από κει άλλη πορεία για Ρεδεστό.

Μετά μια εβδομάδα μας βάζουν στα καράβια και θγαίνουμε και μεις στην Σμύρνη. Μας πήγαν στην Παλτσιόβη έτσι ονομάζεται το μέρος, εκεί ήταν

όχθη του Κόλπου Νικομήδειας, 'Όλο την άκρη το παραθαλάσσιο ήλθαμε στα Μουδανιά της Προύσας. Εκεί δεν σταθήκαμε έστω για μια μικρή ανάπausη.

Αναδιοργανώθηκε ο στρατός, και αρχίσαμε από την αντίπερα πλευρά της Μικράς Ασίας, φεύγοντας από την Προύσα προς το Γενή Σεχίρ και συνέχεια Κιουπρού Χισάρ, Κιουπλιά, Μπέλετζικ, όλα αυτά πεζοπορία και με πολλές απώλεις. Διότι δεν είχαμε κατά μέτωπο μόνον τον τουρκικό στρατό' είχαμε τον άτακτο, τους τσέτες, επί πλέον και τους χωρικούς τους αποίους είχαν εφοδιάσει με όπλα και ό,τι άλλο μέσον, ακόμη και με μαχαίρια και με ξύλα. 'Άμα έβλεπαν καμιά μικρή δύναμή μας, επετίθοντο. Και αφού όλα αυτά έγιναν από 7 Ιουνίου 1919 μπήκαμε στον Μάρτιο του 1921 ετοιμάζοντας να προελάσουμε για Εσκή Σεχίρ. Σειντί Γαζή, Ελπίκιοι.

Δεν μας φθάνουν τα τόσα βάσανα, προτού ξεκινήσουμε και επειδή αποτύχαμε στα πρώτα σχέδια, μέσα στο Μέτωπο εν καιρώ πολέμου επήλθε μια διχόνοια. Τα δυό κόμματα Βενιζελικοί και Βασιλικοί. Δηλαδή το Φιλελεύθερο κόμμα και το Λαϊκό και αποφασίζουν να κάνουν εκλογές. Δεν αφήνουν τον Βενιζέλο να θγάλει το φίδι. Ο στρατός αγανακτισμένος από τόσες μάχες, από την πείνα, έπεσε και το σύνθημα ότι άμα ψηφίσετε Βασιλιά την άλλη μέρα αποστρατεύεσθε, θα πάτε στα σπίτια σας.

Πράγματι γίνονται εκλογές, κερδίζει το Λαϊκό αλλά σαν ένα κράτος για ένα σκοπό, με μια ομοψυχία δεν κάθονται να συνεργαστούν, Βενιζελικοί και Γουναρικοί από τον εγωισμό

τους χωρίς να υπολογίσουν τα περαιτέρω, φεύγουν από τις τάξεις του στρατού όλοι οι Βενιζελικοί στρατηγοί και πηγαίνουν στην Κωνσταντινούπολη. Από εκεί σαν θεατές να μαθαίνουν τί κάνει ο Γούναρης και να δούμε μέχρι πού θα κρατήσει.

Κάναμε την προέλαση, φθάσαμε Εσκή Σεχίρ, Κιουτάχια και άλλες πολλές πόλεις και χωριά. Στρατολογούσαμε τους χριστιανούς, μας βοηθούσαν και οι Αρμένιοι και οι Κυρκάσιοι αλλά υποχωρώντας ο Τουρκικός στρατός επιφελείτο διότι όσο πιο μέσα πηγαίναμε, τόσο αδυνατούσαμε, διότι απομακρυνόμεθα από τους χριστιανούς από τους οποίους είχαμε κάποια ασφάλεια ενώ από τους Τούρκους ναι μεν το καυχόμασταν ότι τους νικούμεν αλλά για να φρουρήσουμε όλα αυτά τα εδάφη χρειάζεται στρατός, χρειάζονται εφόδια, υλικό πολέμου, τρόφιμα, τα μέσα συγκοινωνίας δεν υπήρχαν. Επιτάξαμε βοδόκαρα και καμήλες αλλά αυτοί ήσαν όλοι Τούρκοι όχι δεν προσπαθούσαν να μας εξυπηρετήσουν, μάλλον ζημιά μας έκαναν.

Και με όλα αυτά που πάθαμε, φθάσαμε τον Σαγγάριο, την Αλμυρή έρημο και στα πρόθυρα της Άγκυρας. Άλλα υπήρχε ελπίς και την Άγκυρα να καταλαμβάναμε, μπορούσαμε να τα κρατήσουμε; Με πόσο στρατό, με τί οικονομικό, αφού οι σύμμαχοι μας ούτε καν δεν μας εσκέφθησαν, αν καταστραφεί η Ελλάς την οποίαν προς το συμφέρον τους μας οδήγησαν στην καταστροφήν.

Δεν είμαι ούτε στρατηγός, ούτε πολιτικός για να ξέρω ποιός έχει την ευθύνη, αλλά αυτά που έζησα, που τα είδα με τα

μάτια μου, το φτέξιμο είναι όλων μας που δεν βρέθηκε πατριωτισμός να αφήσουμε τα μήση, να κοιτάξουμε το συμφέρον της Πατρίδας μας και όχι τον εγωισμό μας. Καίτοι ήσαν δύο Κόμματα, τώρα που γινήκαμε και για δεν ξέρω πόσα κόμματα πιό θα είναι το τέλος μας, ένας Θεός το ξέρει.

Ο μισός στρατός είχε μείνει αιχμαλώτος καθώς και εγώ που σας γράφω είχα αύξοντα αριθμό αιχμαλώτου 36194 και πόσοι άλλοι και σε διάστημα 18 μηνών αιχμαλωσίας στην ανταλλαγή αντιλλάγημεν μόνον 11 χιλιάδες. 'Όλοι οι άλλοι σκοτώθηκαν, πέθαναν από τα αναγκαστικά έργα, γυμνοί, νηστικοί, κακοκαιρίες. 'Οσους δε ανακάλυψαν πως ήσαν Μικρασιάτες τους κρέμασαν ζωντανούς, τους θεώρησαν για προδότες, ενώ δεν ήρθαν εθελοντές' τους στρατολογούσαμε όσα μέρη κατακτούσαμε. Και χωριστά γυναικόπαιδα για τα σφάζουν οι Τούρκοι σαν αρνιά, και να μην συγκινείται η Ευρώπη, η τότε κοινωνία των εθνών.

'Οταν θυμηθώ το πώς γλύτωσα και εγώ από την κρεμάλλα, διότι με τα πέντε τουρκικά που μιλούσα με χαρακτήρισαν και μένα για Μικρασιάτην. Μάζι με άλλους 43 αιχμαλώτους μας πήγαν στον Εύξεινο Πόντο. Περάσαμε Σαμψούντα, Κρασούντα, Σινόπη, και στην Ποντοηρά κλεισα, εκεί κρεμάστηκαν 42 συνάδελφοι μου. Εγώ δε διεσώθην ως εκ θαύματος. Στο στρατοδικείο που μας καταδίκασαν γνώσισα ένα Ναουσαίον Τούρκο, γνωστό της οικογένειας μου. 'Ητο μέλος του στρατοδικείου. Από αυτόν και σ' αυτόν χρωστάω την Ζωή μου.'

(Συνέχεια στο επόμενο)

Αυτοκρατορικόν φιρμάνιον 362 ἑτος
1837 (Αρχείον Βερροίας και Ναούσης). Εξοχάτοι Στρατάρχαι, Βεζύραι,
Ιεροδικαστές, Μολάδες, Ιεροδικοί,
Ναιπαι, Ουλεμάδες, Μουφτίδες, Ιμάρι,
Μουζεΐνιδες, Μουτεασελίμαι, Βοεβόδες,
Αγιάνες, Πρόκριτοι και πάντες
οι εργαζόμενοι.

Έστω γνωστόν ότι η εκτέλεσης των
πέντε ημερησίων προσευχών τυγχάνει
επιβεβλημένον καθήκον παντός πεφω-
τιούμενου μουσουλμάνου, η δε παράλει-
ψης της εκτέλεσης των προκαλεί
την θείαν δίκην και άλλας ηθικάς τι-
μωρίας. Ιδίως η ενεκίνησα κατά και-
ρούς εις την χώραν ασθένεια της πα-
νώλους και άλλαι παρόμοιαι θεομηνίαι
οφείλονται ασφαλώς είτε εις την αμέ-
λειαν και όρνησιν τινών εκτέλεσεως
των θρησκευτικών των καθηκόντων εί-
τε εις την διάπραξιν ποικιλών ανομι-
ών.

Εγράφει εν μηνὶ Σεβάλ 1252 (9/1/
1837)

Ούπου βρίσκουντει οι Τούρκοι να
φκιάνουν πέντι φουρές την ημέρα προ-
σική για να φύγουν τα κακούντγια
κι η χουλέρα γιατί δεν υπήρχαν για-
τροί, ούτι κι φαρμακουποίοι τότι. Κι
η δίκη μας η θρησκεία έχει πουλλές
ιφκές για αρώσεις, διμόνια κι άλλα
κακούντγια απ' τα παληά τα χρόνια.
Τώρα η ιπιστήμη προυχώρησεν τόσου
πολύ που όλα τα πρακτικά τα πιργι-
λούμι. Αμά για την υγεία μας κουντά
στη Ζυμνιά μας χρειάζεται κι μνια γά-
τα.

Οι ποτηράδεις μας τραγουδούσαν:
«Χέργια που δεν τάδειν ἡλιούς πως τα
(πιάνουν) οι γιατροί¹
πως τα πιάνουνε και λένε κόρη δεν είν'
(για ζωή).
Γύρου γύρου στου κριβάτι, μαζουμένοι
(οι γιατροί)
κάθουντι κι λένε όλοι κόρη δεν είν'
(για ζουή).»

Στα στοιχάκια:
«Τύχη αθλία ω τι δυστυχία πότε αδερ-
(φέ θα πάψουν οι πολέμοι,
δεν έχου φίλους ουχτρούς ουλίγους,
(δε φταίγου ιγώ του πάθους
μα γούγκι πάθους είνι πληγή μα θίους
(γιατρός
που θιραπεύει κι γιατρεύει απού τα βά-
(σανα της ψυχής).»

Τα πουλύ παλιά τα χρόνια πριν την
ιπανάσταση κι καμπόσα χρόνια ύσταρ-
νας δεν ύπαρχαν γιατροί στη Νίσου-
στα.

Πριν έρθει του Ιλλινικό στα κιλιά

Τότι ωι τώρα

ΤΑ ΙΣΝΑΦΚΙΑ

Φαρμακουποίοι, γιατροί, μαμές, πρακτικοί κι ιλιάτσκια στη Νάουσα

του Πρόδρομου ήταν ένα φαρμακείο
«των Βουλπίδων» τούχειν ένας πρα-
κτικός απ' τα Ζαγόρια.

Ου Ζούμους ήταν ου πρώτους φαρ-
μακουποίος απ' του Αμύντιου, είχειν
σπουδάει στη Σκουλή της Πόλης σαν
φαρμακούτριφτης κι είχειν πάρει του
Φαρκαμείο της Φλάσταχου που ύ-
σταρνας του πήρεν ου Φίλιππας ου
Αρνής. Άλλους παλήρας φαρμακουποί-
ός Νισουστινός ήταν ου Αντώνης ου

πχι «Το ολίγον οφελει και το πολύ
δεν βλάπτει». Οι γιατροί τότι έφκια-
ναν κουνουπόλους κι' έδουναν ριστέ-
τεια.

Ου Δημητρός ου Τσιώμης ήταν ουρ-
θουπιδικός πήγειν στου Παρίσι να
σπουδάει γιουπόνους για να τυπουπο-
ήσει, τα κρασιά της Νιάουστας. Κι
μισός γιατρός πρακτικός ήταν κι' ου
Πατηταόπουλους πόφκιανεν ινέσεις.

Οι γιατροί οι παλιοί φουρούσαν παν-
ταλόνια κι γκραβάττεις ή παπχιόν, εί-
χαν μπαστούνι κι ουρουλόγι κριμασμέ-
νου μι τρανή αλυσοίδα. Τότι οι για-
τροί ήταν μιτρημένοι στη Νιάουστα.
Τώρα γιόμουσεν ου τόπους μη για-
τρούς λογιών ντι λουγιών.

Παλιές μαμές ήταν η παλή Τσιακ-
μάκινα, η παλή Γούτσινα ήταν πρα-
κτικά μαμή. Άλλη μαμή ήταν η κυρά²
Αμαλία στου Τζιαρί, κι η Χρυσούλου
του Νταρμπακόλιου στου Κιόσκι, ήταν
κι' άλλεις πουλλές πρακτικές. Μιτά
ήρθαν ιπιστήμουνεις όπους η Κατίνα
του Τσιουλάκου κι άλλεις πουλλές κι
πρακτικές.

Ου Νικούσης ήταν πρακτικός για-
τρός βουτανουλόγους Ειακουστός οι ό-
λην την πιριουμή. Γιάτριψεν του πιδί³
του γιατρού του Χατζηδημήτρη, απού
ριματικά πουνίντγια γιρά. Του πιδί αυ-
τό τόστειλαν στη Σαλουνίκη οι Ειακου-
στούς γιατρούς χουρίς να βρει για-
τρειά κι ου Νικούσης του γιάτριψιν
ηη στουμπιομένεις τασουκνίδεις.

Λαγκαγμένα χέργια κι πουδάργια γιά-
τριβαν οι πρακτικές όπους η Λαπαβί-
ταινα κι η τχιά η Αρτιμισία του Κτώ-
να κι ου Ειακουστός ου Μπάρμπα Χρι-
στους απ' του Ρουσίλουβου. Τους έ-
βαναν προυβιές στα σπασμένα τα χέρ-
για κι ξελάκια για να στέκητει στη

θέση του, πιργίδες για να ξεπρίζουνται όπους κι μπάνια μι σαπουνάδα κι ζιστό νιρό!

Πρακτικοί για τα μάτχια ήταν η τχιά Λινού του Κώστα του Πρόσιου. Έβανεν βουτάνια στου χέρι πανουθείο απ' την απαλάμη που μουρτζουλώνουνταν. Ήταν πιρνούσειν ου πουνόματους.

Η τχιά Αγγύταιου έτριβεν τα μάτχια μι ειδικό χουρτάρι για να γένουν καλά. Κι' ου παλιός ου Ζιαμπήκας ήταν γιατρός πρακτικός για τα μάτχια.

Η νάνα μου η Χατζή γιάτριβεν τ' αφικία που πουνούσειν ή δεν άκουγαν, τα σταύρουνειν και τάβανεν ένα μικρό μπαμπάκι μουσικέμένου μι ουλίγου λάδι από την καντήλα πούφιρεν τ' άγιου φως απ' του Χατζιαλούκι.

Τουν άδραχτου του έκουφταν η Παλήρη η Σκουλαριγάντινα, η Λένκα του Βόλου, η Μπιλιτζάγκινα, η Τσαρούχινα κι' άλλοινοι πουλλοί Αυτός που είχεν άδραχτουν κι τουν πάνουνταν ου λιμός πήγενεν σι μνιά γυναικα πούχειν ντουντουμάρικα. Τους έβαναν να ακύρουν στουν κετώφλιου κι ρουτούσαν του άρουστου.

Τι κόφτου; Αυτός ίλιγεν: Τουν άδραχτου: ντούκ ένα χτύπημα μι του τακούρι στου σανίδι: απ' τουν κατόφλιου. Κι' αυτό γένουνταν τρεις Βουλές κι ου άρουστους πήγηνεν τρεις μέρεις στην αράδα κι' πιρνούσιν ου άδραχτους.

Τώρα καν κανένας δεν τα πιστεύει αυτά.

'Άμα πουνούσειν ου λιμός (πριζουνταν οι αμυγδαλίες) πήγηναν κι τους έβαναν στου λιμό. Τέτοιοι πρακτικοί ήταν. Η Ξανθούλα του Καρανάτασου έβανεν στου λιμό. Φυσούσειν μη του καλάμι καλαμουμίταρου, Εουτικό πράγμα απ' τις ανιμικές ή άλλεις έβαναν μέσα στου καλάμι ισκνα αναμένη κι φυσούσαν στου λιμό. Άλλεις όπους η Λισάδου του Κυράνου έβαναν του μισκιό του δάχτυλου στου στόμα κι τακίδαν πις μυγδαλίες μη στάχτι ή μη νίτρου. Αυτό πουνούσειν κι τα πινγιά τοιρίζαν.

Η Καρανάτασινα τα μικρά που ξερνούσαν τάπιρνεν στην αγκαλιά κι τάκλουθειν τρεις βουλές κι ψιουψιούριζειν λόγια «Ιησούς Χριστός νικάει κι' όλα τα κακά σκουρπάει». Τους πρανύτηρους που δεν αμπουρούσειν να σηκώσειν στην αγκαλιά, τους βαστούσειν μι έ-

ναν άλλουν στου Ζιλί κι τουν έκλουθαν. Υστερνας έδουνι στουν άρουστου να πχει ιλιάτοι μη ιννιά μυρουδικά όπους, αγιάσμα, βασιλικόν, αέλινου, κώσταν, μακιδουνίσιον, μαντζουράνα, σμύρνουν, διντρουσιλίβανου, μέντα, ταδι ιβουνίσιο, άνθη της φιλουριάς, ρίγαν, κι τέτοια. Αυτά τα στούμπιζαν όλα μαζί κι τάβαναν στουν αφαλό για να πιράσει ου μιτός.

Τις παρμαγούλεις τις γιάτριβαν η Μαρίγια του Γιασιάρη, η Αθηνά του Μόκα, οου Γιώργης ου Μάντσιους κι' άλλοινοι πολλοί. Τις παρμαγούλεις τις σταύρουναν μι μιλάνι ή έκουφταν ένα χαρτί στρόγγυλου του τρυπούσαν μι του βιλόνι κι έβαναν σκόνι από θυμιάμα κι αρακί σαν έμπλαστου ή τις νουμάτιζαν μι τζιντζίλι απού αρνί. Τις νουμάτιζαν μι λόγια που έγραφαν τα λόγια σι ντυγά κουμάτια χαρτί που τάβαναν στου λιμό για να γένουν καλά οι παρμαγούλεις.

Η Γιασιάρινα όντας κανένας είχειν πουνίντγια σι χέργια κι πουδάργια τουν έστειλνεν να πάρει νιρό απού αγιασμούς κι μουναστήρια. Αυτή ουμιλούσειν μι τις ανιμικές. Οι αγιασμοί απ' του Καλουγέρακου κι' απ' την Παλιούμπούκια είνει Ειακουστοί για του γάτριμα απού απιργιά κι άλλεις αρώστιεις. Εικεί όντας παγαίνουν δεν ουμιλούν γιατί άμα ουμιλήσεις δα μουταθείς ή δα χαλάσει του ιλιάτοι.

Τουν αγιασμό της Παλιούμπούκινης τουν έφκιασειν ου Μίτοκας ου Τζιουμάνους που νιργιάστηκιν την Αγιά-Μπαρασκιουβή.

Στου Τσαρμουρίνουβου (Μαρίνα) ήταν ένας πρακτικός που γιάτριβεν τουν κοιλόπουνου μι κάψιμου. Έβανεν μνιά Ζιάρι οι Ευλένιου χουλιάρι κι του σπακόντιβεν στουν αφαλό. Ήταν γιάτριβαν κι τουν καρκίνου.

Στην ικκλησιά απ' του Τσαρμουρίνουβου ήταν ένα στιφάνι που του πιρνούσαν οι άρουστοι. Όποιους ήταν να γάνει ίδρουνειν.

Ου Αντώνης ου Βλάχους για δάγκουμα απού λυσιάρικου σκιλί έδουνειν ύψουμα.

Η τχιά Μίνα του Σιάτρη ήταν μάστουρας στου τρίψιμου για πουνίντγια στην πλάτη απού κρήγιουμα. Έτριβειν μι αρακή ή γκάζι μι σπίρτου καμινέτου ή γκαζόλαδου ή αρακί μι λάδι, Ζισταμένου ουλίγου στη χόθουλη όταν

έκαμνειν κρύγιου για να μην τοιμουργιάζει ου άρουστους.

Τώρα αληθησμούνθηκαν όλα αυτά που η νιουλαία τα λέει χαζά κι λουλά.

Όταν αρώστηγαν απού κρύγιουμα έφκιαναν πουλά γιατρικά πρώτα πρώτα απαραίτητεις ήταν οι βιντούζεις εικείν' τα σιόλια τα στρόγγυλα σα μήλα, μη στινόν λιμόν που τα ζεστηγαν μι έναν μπουνέλουν πούχαν δέσει μη ράμα λίγου μημπάκι που του βουτούσαν σ' ένα σιόλι απίρτου καμινέτου κι τάναφταν. Η ζέστα της φουτιάς έντυγουχνειν τουν αέρα από μέσα κι ακουμπούσαν μάνι μάνι τη βιντούζα στου κρέας της πλάτης που του ρουφούσειν μέσα κι στέκουνταν ουλίγη ώρα. Όντας κουκίνζειν πουλύ του μέρους τότι ου άρουστους ήταν κρυγουμένους. Ήταν όλη η πλάτη γιόμουζειν βούλεις. Μιτά άλειφαν την πλάτη μι ουλίγου απίρτου καμινέτου.

Αλλοινοι πάλι πούχαν ρηματικά σκιλαργία (ισχυαλγία) ή άλλα πουνίντγια έβαναν στου μέρους εκείνου κουφτές βιντούζεις. Πριν καπακώσουν τη βιντούζα χάραζαν του ταΐται μ' ένα Εουράφι κι η βιντούζα ρουφούσειν σίμα. Ήταν ου άρουστους ξιλάφρουνειν.

Αντίς για κουφτές βιντούζεις μιρίκοι έβαναν αβδέλεις που τις μάζουναν ειδικοί αβδιλάδεις απ' τα νιρά πούχαν λούνεις. Φώναζαν στους μαχαλάδεις. «Αβδέλεις», «πάρτι αβδέλεις» κι οι κώσμοι αγόραζαν μη του κουμάτι. Τις έβαναν στου ζαβαλούδικου μέρους κι' αυτές λαίμαργεις κι πινασμένεις ταιμπούσαν κι ρουφούσαν σίμα ώσπου πριζουνταν κι' έπιφταν απ' του βάρους. Ήταν πιρνούσαν τα πουνίντγια όντας τραβιούνταν τ' αχαμόν του αίμα.

Για συνάχι κι κρύγιουμα στου λιμό, γάνασμα, έβαναν οι' ένα μαντήλι μπαμπάκι σα γούνα, τόβριχαν μη σπίρτου καμινέτου, πασπάλιζαν πιπέρι μαύρου κι τό' διναν στου λιμό μιτά του τρίψιμου κι πριν τουν ύπνου.

Σι βήχαν έβαναν μαλί πρόβιου άπλυτου στου στήθους ή σιναπισμόν. Σινάπι στουμπιμένου ζυμουμένου μι χλιό νιρό σα λαπάς κι' απλουμένου σ' ένα πανί. Τό βαναν κατάπλασμα στου στήθους κι στην πλάτη. Αυτό έκιγειν κι' έπιρνειν του κρυγιούλιγμα.

«Δα στουν κόψου αυτόν του βήχα» ίλιγαν για τι κείνους που ντάίμα έφκι-

αναν Ζαράργια. Ή ου βήχας κι ου παράδε δεν κρύβουντε για τους πλούσιους.

Για του βήχα κι τους πουνόλιμου έπιναν βρασμένου ζαμπούκου κι βήχου μνια μικρή μαλαγκούτα πόβραζον τις ρίζεις, τα φύλα κι τα λουλούντυγα ή κι νιρό από βρασμένεις μουλούχεις.

Κι' ένας Νιαουστινός όνουμα κι μη χωριγιό για να τους φύγει του κρύγιου σέβηκεν στου φούρνου" σαν Ειφούρνισαν που ψωμί κι' όντας αχίρησιν να καίγεται δεν αμπόρισεν να βγει κι κάηκειν ουδικεί κι γινηκείν ακριούμους.

Για κανέναν που έφκιανεν ντάιμα του ίντιγου Ζαράρι ιλιγαν «Είσει οιναχουμένους σι ξέρου κι' απ' του καλουκούρι». Ή τάχα για να μην πλιυριτώσουν του χειμώνα ιλιγαν σ' έναν την ώρα που σέβηνεν στου νουντά κι αλημούνούσειν να κλείσει την πόρτα: «Βγάντουν όσου του γιατρό» τάχα κλείσει την πόρτα.

Αντίς για σινάπι έβαναν στουμπιμένου λιναρόδεπουρουν σαν κατάπλασμα στου στήθους ή στουν πλάτη πούτον μάι γιαβάσικους στου κάψιμου.

Τώρα ακόμα πουλοι κόφοι δεν τα επαράτησαν τα πρακτικά κι τα βουτάνια.

Τότε οι λαγκαγγένους κι ακουτουμένου πουδάρρι ή χέρι για να μη μιλανίσει κι πριστεί, έβαναν κουρμίντγια παλιά στουμπικάμένα μη μπόλικου χουντρό άλας απ' την τούζλα, ή ψωμί στουμπιμένου μη άλας τά δίνων μι' ένα μαντίλι ή πανί στουν τόπου απ' του Ζαβάλι.

Για στουμπαχόπουνους έπιναν αρακί βρασμένου μη πιπέρι μαύρου, αγιδόμα βρασμένου κι κρασουπαόρα. Πίνουν νιρό απ' του Μουσταφά τη βρύση για να φύγει κι του φούακουμα απ' την κοιλιά κι τα πουνίντγια. Για στουμάχι έβραζον κι έπιναν μιλισσουβότανου κι ρουμάνα (σπαθόχουρτου).

Για να γιατρέθουντει οι πληγές έφκιαναν μπάλσαμου μη κουματισμένα φύλλα κι λουλούντυγα από ρουμάνα μέσα σι βουλουμένου μπουκάλι μη λάδι που τόβαναν καρπόσεις μέρεις στουν ήλιου για να γένει. Μπάλσαμου έφκιαναν κι μη μνια μικρή κουλουκίθα που λέγητε αχλάδι μπάλσαμου (MOMORDICA CHARANTIA). Τη μι-

κρή αυτήν την κουλουκύθα την έκουφταν κουματισιόλια κι την έβαναν σιγαλί μη λάδι που τάφηναν κι' αυτό στουν ήλιου. Σι ανοιχτές πληγές βάνουν ασπράδι από υ αυγό για να θρέψει δίχους αημάδι.

«Δέσ» του χέρι σου κι' έβγα όσου να σι πουν χίλια ιλιότακια» ιλιγαν οι παληοί.

Όντας τα βρέφα ήταν πατημένα από υ ίακιουν κι έκλιγαν πουλύ, τα πήγηναν στη μπάμπου να τα τρίψει κι να τα Ειπατήσει. Τάβρισκειν τη φλέβα κι τα μιτρούσειν δειξι ξέρι μη αριστηρό πουδάρι, διει πουδάρι μη αριστηρό χέρι. Κι' όμα έχουν σφίνεις τα σταυρώνει κι τα πιρνάει.

Όταν πουνούσειν η μέση έδουνεις ένα ζτράνι από πανουθείο σου κι μη τι' αυτό σι μιτρούσειν τη μέση κι' ίλιγειν λόγια. Για μέση που πουνούσειν από υ σκάψιμου ή σήκουμα βάρους έζουναν ζουνάρι μάλινου.

Πήγηνεις στην Σιχνήτρα κι σι σήκουνειν τα νιφρά. Ξιπλώνουσαν απήκουπα κι μη τα ντγιό τα χέργια τακούνειν του τουμάρι της μέσης κι του τραβούσειν μη δύναμι σιαπάνου. Τραβούσειν έτοι του τουμάρι απ' την νουρίτσα ίσιαμι του τρικόμπι κι σι πιρνούσειν ημέση κι τα νιφρά. Όσους τους πουνούν τα νιφρά πίνουν βρασμένη αγιρίδα, ή πουλύκουμπουν

Για τουν προυστάτη πίνουν ζουμι από υ φύλλα γκουρτοίας ή πιντάνιβρου.

Εικείν' τα χρόνια τα πιντγιά τα καλουκάργια δεν έβαναν παπούτσια κι πιρπατούσαν ξεπόλητα κι' όπους έπι-Ζαν του στιφάνι, μη τα κάρα πόφκιναν μη ξελένια μικρά τρουκουλάπτυγα όλου χτυπούσαν κι πλήγιαζαν κι' οι πληγές μάζουναν κι αφουρμίζουνταν. Έβγαζαν κι χουλικά οι κόσμοι όπους κι παραμαγάλεις. Για να βαρέσει ουπίσου του χουλικό έβαναν αρακουπιργά μη αλεύρι κι αρακί. Για να σπάσει η πληγή κι να τρέξει του έμυγιουν να φτάσει κι να καθαρίσει έβαναν γλυκειά πιργιά. Την πιργιά αυτήν την έφκιαγαν σ' ένα τρανό ταϊπακούνι μη ζιουματιστό νιρό, ανακάτουναν στιαρίσκου αλεύρι μη ουλίγη ζάχαρι που γένουνταν σαν πηχτή άρμη. Αυτήναν την όπλουναν σ' ένα πανί κι απανουθείο όλειφαν λάδι για να μην ακουλνάει. Μη ένα όλου μαντίλι την έδινας στην πληγή που μάζουνειν ή στα χουλικά.

Τη γλυκειά την πιργιά την έβρισκαν καρνιάφρας τα μικρά κι την έτρουγαν για χαλβά. Έβαναν πανουθείο στου κουκούδι φύλλου από ύφουταν, ή μουχάτου από υ λιπίνουν ή κι μισουκουμένη ντουμάτα για ν' ανοίξει η πληγή πούχειν αφουρμιστεί. Έβαναν κι ψημένου κουρμίδι μη λάδι κι σαπούνι. Του ιλιάται γένουνταν μ' ένα τρανό κουρμίδι που τάνοιγαν μνιά τρύπα κι τόβαναν να ψηθεί στη χόβουλη. Μέσα στην πρύπα έτριβαν σαπούνι κι' έριγναν κι λάδι ίσιαμι να γιουμόσει κι' όταν χώνηθειν του κουρμίδι τάλειουν όλα κι τάφκιαναν αλειφή που τραβούσειν κι καθαρνούσειν τα χουλικά.

Τότε οι κόσμοι τα πίστηβαν όλα αυτά αμά τώρα τα απαράτησαν κι τ' αλημάνησαν όλα απόνου κάτου.

Του Ειμάτχιασμα του φκιάνουν μη κάναν σταυρόν πολιόν, ή μη κάρβουνα απ' τη φουτχιά, ή μη σταξίες λάδι σ' ένα πουτήρι μη νιρό. Όταν οι σταξίες απ' του λάδι σκουρούν είσει αβασκαμένους κι' όταν στέκουντοι ουδέτοι δεν είσει. Όταν τα κάρβουνα ή σταυρός βγάζει φουσκαλίδεις είσει αβασκαμένους. Μη του νιρό αυτό σι σταυρώνουν τρεις βουλές. Ξιμάτιασμα γένηται κι μη μονόκηρου, ή όλας ακόρπουν.

Για τουν κιφαλόπουνου δένουν ακίλιντγια από υ κουρμίντγια ή κουρμένεις φιλίτσισι πατιάτεις στου ηγκλέφαρου μη' ένα μαντίλι αφιχτά για να πιράσει.

Συπριγά διάφουρα πιρνούσαν όντας τα Εέπλυναν μη νιρό απ' τα Μπάνια (Λουτροχώρι) ή την Παλιαμπούκινη ή που Καλουγέτακου.

Για να σι πιράσει ου αρίτσους ή μπαζτροβίτσα πρέπει να ιδείς τρία πιντγιά σ' ένα γουμάρι κι να πεις: «Τρία πιντγιά σ' ένα γουμάρι μπαζτροβίτσα μες τη μέση φκιάστου γαιδαρη να πέσει» τρεις βουλές.

Σι μέρους πόπισεις αχαμνό πέσιμου ή σ' ήρθειν ταραχή ρίχνουν ζάχαρι για να ξουρκιστούν τα διμόνια κι τα κακούντγια.

Για να βγάλει του βρέφους αγλήνουρας τα σπηργιά της γλυκειάς (Ιλαράς) έφκιαναν πήγτα ληψιά μη μέλι μπακαλίσκου πανουθείο, κι τη μίραζαν στου τριώδι τους πιραστικούς.

Για να σταματήσει του κίνημα έπιναν στουμπιμένου τζιντζιφίρι κι κρυγιουσβότανου.

Στα στριγκλιάρικα, διστρομένα κι κλαψιάρικα βρέφα τάβραζαν κι τάδουν μάκουν, ή τα χουρχούριζαν στη μύπη μι αρακή για να ζαλίζουντι κι να κοιμούντει. Άμα κόφτουνταν εβόνων μέλι μπακαλίσκου για να σταματήσει του αίμα.

Για να χθει η πιτυρίδα απ' τα μαλιά σας βάλτει τσουκνίντγια στουμπισμένα.

Για να σταματήσει του πέσιμου απ' τα μαλιά, βρέετα πριν πλαγιάσεις μη ζουμι απού γάλα Ευνό, ή απού φακί απού φασούλια που βράζουν.

Σι λαχτάρισμα μάζουναν αλεύρι μινιρό κι φώναξαν τα μικρά στουν αφαλό. Στουν αφαλό τα φώναξαν όντας είχαν ντανταλουν κι δεν έτρουγαν. Η μπάμπου ιλιγεν τρεις βουλές «Λένκου έλα στουν τόπου σου». Κι έρχουνταν οι αφαλός στουν τόπου του. Άλλεις μπάμπισεις ιλιγαν: «Άστρουφους ξέστρουφους, έλα ουφαλέ στουν τόπου σου να μάζουχτεις να κουλουριστείς σαν του γκαρουπούλαχανου, σαν του ορνιθόκουλου».

Για να έρθει η ψυχή στουν τόπου της κι να έχει ου δρουστους ώριεν να φάει κι οπκουθεί, πέρνουν μια κόρα καμένου ψουμί, μπουντούν πανουρθιό του τέσσιρα απίρτα τ' ανάφουν, τα βάνουν πανουρθό στουν αφαλό κι τα σκινάζουν μ' ένα κιούπι, ή τσουκάλι, ή γκαβάνα. Τα πουδάργια τα βάνουν μέσα σι θιρμόν μι σινάπι κι στάχτι.

Για να πιρδασει του κόψιμου ξιστλώνεις ανάσκιλα κι σι βάνουν στην κιλιά ένα γκιούμι θιρμόν κι σι σκινάζουν μη βλέντσα. Τούβλου καλά καγένου τυλιγμένου σι σαιάκι του βάνουν στην κιλιά. Ζισταίνουν πίτυρα σ' ένα τηγάνι κι τα βάνουν σι μνιά σακούλα πανουρθείσι απην κιλιά για τουν κιλόπουνου

Κι όντας πέθνισκαν απού πιρτουνίτην ιλιγαν τάχα ου δρουστους πέθανειν απού αφάχτην.

Χέριγα μη ρόζους κι τραχειά απού εσβέστεις ή σκαρμένα απ' του κρύ-

γιου τα αλείφουν μι κιραλειφή που φκιένουν μι κιρι λειουμένου στου λάδι σ' ένα σιδλι πανουρθείσι στη χόβουλι.

Την κιτρινάδα την έκουφταν οι πρακτικοί μη ζουμι απού βρασμένα πικράγγουρα που καθάριζαν τη χουλι.

Τους πόνους στη χουλι τους γιάτριβαν μη του ζουμι απού βρασμένα γαϊδουράγκαθα, ή κι μ' ένα χουλιάρι ριτσινόλαδου, ή κι λιόλαδου την ημέρα για ντυγια τρεις ιβδουμάδεις.

Για δυσκοιλιότητα έπιρναν ριτσινόλαδου ή έτρουγαν σύκα ή έπιρναν ένα χουλιάρι μέλι μπακαλίσκου κάθι ταχύ.

Ριτσινόλαδου έδουναν κι τα μικρά πιντγιά για να δυναμώσουν κι να μην αρουσταίνουν. Τάκλειναν τη μύτη για να του καταπιούν μι χίλια ζόργια κι έπελυναν μάνι μάνι του στόμα τους μι Εύδι κι καφέν κι νιρό στη βρύση.

Τώρα βγήκαν τακουλατάκια νόστιμα για τη δυσκοιλιότητα.

Σαν σ' έπιπονειν θέρμη απού χλουνουσιά, πότι για ντυγιό τρίγια χρόνια, μέρα παρά μέρα, είχεις πυρητόν σαράντα κι' απάνου. Βίρα έπιπονεις τρεις βουλές την ημέρα κρίνου που βούζαν τ' αφκιά σου πάσα μέρα. Οι ένεσεις ήτον τρανές κι πουνούσαν πουλύ. Έπιπονεις κι απιμπρίνεις που κιτρινίζεις σαν να είχεις κιταρνάδα. Για να π.φτει ου πιριτός έβαναν τα πουδάργια σι τινικέν μι θιρμόν κι έδουναν στουν δρουστου κι λάβδανου όντας ήταν κρυγιούμενους.

Για τους ιλώδεις έβραζαν κι έπιναν του ζουμι απού λίπινουν.

Μη την λουνουσιά «κάθουνταν η μπάμπου του μέλι» που λέν γιατί σι παιδισειν πουλύ. Γένουσσουν κουδούνι, πιτσί κι κόκαλου κι σι γιατρός έδουνειν στουν δρουστου απού μισό πουτήρι παλόρι καλό κρασί να πίνει για να δυναμώσει.

Κι αν ήταν να σι δώσουν κάνια συριειάτικου προυσίφηρου που είθειλεις κι σι ρουτούσαν, ειλιγεις: «Τουν δρουστου ρουτούν».

Για ν' αρθούν οι πλάτεις κι τα χέργια στουν τόπου τους απ' τ' αυτούς

που δούλιβαν πουλύ στου μπαξέ, ξιάπλουναν μπρούμπιτα κι έβαναν ένα μικρό πιδι να τους πατήσει την πλάτη. Αυτό ήταν τα χρόνια εικείνα του μασάζι που λέν.

Για του ανιμουπύρουμα έκιγαν που φκιάρι κι του χτυπούσαν τρεις βουλές στην παρασκιά κι του σταύρουναν τρεις βουλές για να πιράσει.

Τις αχιλώνεις πάλι τις έκιγαν μι αναμένη ίσκνα.

Τότι οι δάγκουμα απού σκιλί έβαναν σι κάθι δόντι μισό φασούλι έροδο κι τάδιναν μ' ένα μαντίλι για να μην απουμένει σημάδι κι να μην απουμινίσκει γηράς.

Τα κριβάτχια απ' του μιτάξι τόβγαζαν στου ξάστρου λίγες μέρεις πριν τα στήσουν για του τρανό του χέρι, για να ντυιώσει ου Μάρης τα φίντιγια κι τις γκουστιρίτσεις.

Σαν που γυρνούλαν απ' του μπαξέ οι γυναίκεις έβαναν φτούρουν (ένα βουτάνι), στις πουδιές, στουν αργαλειό, στου λανάρι, που τοικρίκι, κι λυγές στη μέση για να τους φτουράει όντας φκιάνουν δουλειές.

Για τις φιρεις έβαναν φιρουβότανου. Σ' ένα σπήτι σίχαν χαρά κι του φιρουβότανου ήταν στην αράφη στου μαγειργό της αυλής σ' ένα γιαλί μαζί μη άλλα γιαλιά, απού λάδι, Εύδι κι ερακί. Του σπήτι ήταν της νύφης κι ήταν ήρθαν οι χαριώτοι να πάρουν την πρόκα, ένας, όπους ήταν του αντέτι μι κλέφτουν, αντί να πάρει τ' ερακί, πήρειν του φιρουβότανου. Τόκριψειν μάνι μάνι απού κάτου απ' του σουλτούκου του γιατί απ' δέσου ήταν σι αδαρφός της νύφης. Στου δρόμου για του σπήτι του γαμπρού πηρήφανους πηρήφανους λέει στην παρέα «Εισείς δεν πήρητε τίπουτας, κυτάτεις ιγώ τι σας ιφηρά. Αρακί. Αίντι να μας ζήσουν». Κι πίνει μι χούσχη μνιά τρανή κατοπχιά. Αχιρνάει να φυσάει, να φτύνει, να γκουρλώνουντει τα μάτια του. Τι αρά τι έπαθεις; Κι' έφτυσειν όλου του σδι του γαμπρού κι της νύφης. «Οσα μύτχια όλ' αλήτχια.

Ο ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ ΣΤΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Ανάθεμά σε παχνιστή Γενάρη και Φλεβάρη
πόχεις τα χίονια τα πολλά και τις πολλές αντάρες
Κλείσαν οι στράτες κλείσανε, κλείσαν τα μονοπάτια...

Μπορεί να κλείσαν οι στράτες και τα μονοπάτια, όπως λέει το τραγούδι, εμείς όμως δεσχτήκαμε τον δεύτερο μήνα του καινούργιου χρόνου, τον Φεβρουάριο, αισιόδοξα κι ας έχουμε ακόμα, «καρδιά χειμώνα!»

Τι θα κάνει, άλλωστε, ο κουτσοφλέβαρος, ο κουτσός, ο σούρτς; «Φλεβάρης κι αν φλεβίζει, καλοκαιριές μυρίζει». Αρκεί να μην αγριέψει, γιατί, «αν δώσει και κακιάσι, μέσ' στο χίονι θα μας χώσει». Ωστόσο, πέρασαν πια «οι Τρεις Ράχεις», δηλαδή η γιορτή των Τριών Ιεραρχών, του Τραναρχώ ή η Τραναχός, όπως λένε οι Χαλκιδικιώτες «κι κλουτσιούμι του χ' μώνα».

Και οι Πόντιοι δεν έχουν εμπιστοσύνη στον «Κούντουρο», δηλαδή τον Φεβρουάριο. «Ο Κούντουρον έν λειψός έν ολίγον παζαντός», λένε και προσθέτουν: «Ο Κούντουρον, ο κούτουρον και ο πασαλοκάφτες», γιατί αν κάνει πώς αγριέψει, όσο κι αν ειμαστεί στο κατώφλι της όνοιξης, αναγκαζόμαστε, για να ζεσταθούμε, να κάψουμε κάυσουρα και πασάλους. Παρ' όλα αυτά όμως, κανένας δεν μας μεταπειθεί πώς: «Ο Φλεβάρης κι αν φλεβίζει που καλοκαιριόυ μυρίζει». Άλλωστε είναι και ο μικρότερος απ' όλους τους άλλους μήνες του χρόνου κι ο πιο αδικημένος μήνας, γιατί καθώς έρχεται τρία χρόνια συνέχεια με 28 μέρες και κάθε τέσσερα χρόνια με 29 μέρες, τη χρονιά εκείνη τη λέμε δισεχτή, και τον μήνα Φεβρουάριο, μικρό μήνα, κουτσό, κουτσοφλέβαρο, κούντουρο, ακούρτη, γιατί τον μήνα αυτό «σκουρτεύουν» τα ζώα, και «κλαδευτή» γιατί τώρα γίνονται στην περίλια τα κλαδέματα που δεν έγιναν τον Ιανουάριο. Κλαδεύονται κυρίως οι ελιές και τα διάφορα πυρηνόκαρπα δέντρα (βερυκοκιές, ροδακινιές)

Όταν η χρονιά είναι δισεχτή, τον Φεβρουάριο μήνα αρραβωνιάσματα και γάμοι δεν πρέπει να γίνονται, ούτε

μεγάλες αποφάσεις να πάρνονται, λένε, αλλά ούτε και μεγάλα ταξίδια να γίνονται, όπως δηλώνει και τούτο το δημοτικό μας τραγούδι:

Μια μάνα μια πικρόμανα έκοβε τα μαλλιά της.

— Μώρ' καψερή, μωρή σκουντή τί κόβεις τα μαλλιά σου;

— Ένας υιός είχα κι εγώ έναν και ντελμπεντέρη πού χέ το φέσι του στραβά και τα μαλλιά κλωμένα

κι η μαύρη μου τον έλεγα κι η μαύρη μου τον είπα.
Μη φύγεις γιαί μου απ' το χωριό, μη φεύγεις απ' τη χώρα γιατί είναι χρόνος δισεχτος, χειμώνας και Φλεβάρης.

Εκείνος όμως δεν άκουσε τις παρακλήσεις της μάνας του, καβάλησε τον γριβά του κι έφυγε. Στο δρόμο του ότις

Της

Ιφιγένειας Διδασκάλου

μως συναντήθηκε με το «Σποιχείο» στο πηγάδι και με τα πλάνα μονοπάτια της Εεντιάς, όπως λέει παρακάτω το δημοτικό μας τραγούδι:

...Και πήρε δρόμο και στρατί, στρατί και μονοπάτι
και πάσις και σταμάτησε κοντά σ' ένα πηγάδι.

Μια κόρη ρούσα και ξανθή κλαίει με μαύρα δάκρυα.

— Τί κλαίς μώρ' ρούσα και ξανθή και χύνεις μαύρα δάκρυα;

— Το δαχτυλίδι μούπεσε σε τούτο το πηγάδι ποιός είναι ο πιο γλήγορος να μπει νά μου το βγάλει;

— Εγώ είμαι άξιος κι' ογλήγορος να έμπω να το βγάλω.

Βρίσκει τα φίδια τα θηλ'κωτά και τις οχιές μπλεγμένες

— Τράβα μώρ' ρούσα και ξανθή τράβα για να με βγάλεις εδώ ίν' τα φίδια θηλ'κωτά και οι οχιές μπλεγμένες

— Εγώ πολλούς ξεγέλασα, ξεγέλασα κι εσένα.

Είμαι το «Στ'χειό» της «γειτονιάς» με

έρει όλ' η χώρα.

Ο Φεβρουάριος λέγεται και Φλεβάρη, γιατί τον μήνα αυτόν αναβρύζουν τα πολλά νερά και γι' αυτό η παροιμία: «Φλεβάρη, φλέβες μ' ἀνοίξες». Ανοίγουν οι φλέβες της γης, οι φλέβες της ουρανού με τις βροχές κι όλων των φυτών και των δέντρων με τις φουσκωδεντρίες. Ξεπροβάλλει ανθισμένη η αμυγδαλιά στους κήπους και μαζί μ' αυτήν αρχίζει το τραγούδι του και ο «τσεκμές», το πουλί με το χαρούμενό του «τσίκι-τσίκι-τσίκι». Ξεμουδίζουν τα ζώα από τη χειμερινή τους νάρκη κι οσμίζεται κανείς τα πρώτα μηνύματα της ἀνοίξεως. Ωστόσο όμως,

«Ο Φλεβάρης φλέβες ανοίγει, αλλά και πόρτες σφαλνάει»

γιατί με την ακαταστασία του καιρού, που τον μήνα αυτόν αρχίζει, γίνεται σίτιος θανότων. Χαρακτηριστικό είναι το διστιχό αυτό:

Έβγα σύ, Γεναράκι, να μπω γω το Φλεβαράκι να ιδείς μέσα στα χαντάκια, γέρους και παλληκαράκια.

Την κουτσουρεμένη του εμφάνιση στό όποιη ημερών ο ελληνικός λαός τη δικαιολογεί με τη γνωστή παράδοση της άκακης γριάς με τα γιδιά, που στην ιδιότυπη τοπολαλία της Χαλκιδικής ακούγεται έτσι:

—Οι μέρις 29, 30, και 31 του Μάρτη λέγονται «τις μπάμπους οι μέρις». Η Μάρτις μήνας είχε με 28 μέρις άλλουτι κι η Φλεβάρης 31 μέρις. Μια γριά είχε λίγα πρόβατα κι αφού έφτασε η 28 του Μάρτη που έβγιαν η μήνας κι είδη ότι η κιρός καλυτέριψε κι ότι του ταχιά έμερουν Απρίλις, ανείσιάκους μήνας, για να πιργιλάσσει τον Μάρτη τ' φώναξι: πρίτι Μάρτη δεν σ' έχου ανάγκη'. Τα ξιγέννασα τα προυβατούδια μ'!

Θύμουσι τότις η Μάρτη, πήρι τρεις μέρις απ' του Φλεβάρη, τουν άφ' κι με 28 κι τις έβανι στουν ιαυτό τ' νάχ' 29, 30 και 31 κι έκον' αυτές τις τρεις μέρις τέτοια κακουκιριά που τα πρόβατα τις γριάς ψόφισαν ούτε. Ως κι αυτήν κιντύνιψι, κι για να γλυτώσει πρύπουσι απού κάτ' απόνα καζάνι. Α-

πού τότε οι τρεις υστερνές μέρις απού το Μάρτιο τα λεν: τα μπάμπους οι μέρις, για τούτου είνι οι χειρότερις κι πρέπει να φλάγηται κανένας».

Ο Φεβρουαρίος μήνας αντιστοιχεί προς τον Ανθεστηριώνα του αρχαίου Αθηναϊκού ημερολογίου κι έχει πολλές γιορτές, που για τους ανθρώπους της υπαίθρου έχουν μεγάλη σημασία και γι' αυτό τις προσέχουν πολύ.

Την πρώτη μέρα του Φεβρουαρίου γιορτάζουμε τον Άγιο Τρύφωνα, που σύμφωνα με την παράδοση προστατεύει τα περιβόλια και τ' αμπέλια από τα ζωτικά, τις κάμπιες, τα έντομα και τα ποντίκια.

**Στ' ανάθεμα αρρώστειες, στ' ανάθεμα ζούζουλα
στ' ανάθεμα ποντίκια. Έρχεται ο Αγιος Τρύφωνας
και θα σας κόψει με το κλαδευτήρι του.**

φωνάζει ο νοικοκύρης του σπιτιού καθώς χτυπάει ένα κουδούνι μέσα στα δωμάτια και υπόγεια του σπιτιού.

Στις εικόνες του ο Άγιος Τρύφωνας έχει κλαδευτήρι στο χέρι. Την ημέρα της γιορτής του οι αγρότες του Αγίου Τρύφωνα απέχουν από κάθε υπαίθρια δουλειά. Καλοντυμένοι πηγαίνουν στην εκκλησία, ασπάζονται την εικόνα του Αγίου, ανέβουν κερί, υψώνουν πεντάρτο, παίρνουν αντίδωρο και σιτάρι βρασμένο και πασπαλισμένο με Ζάχαρη και καρύδια κι όταν τελειώσει η λειτουργία παίρνουν τον αγιασμό, πηγαίνουν στ' αμπέλι τους και μ' αυτόν το ραντίζουν για να καρπίσει.

Ο Άγιος Τρύφωνας μαρτύρησε την 1η Φεβρουαρίου. Οι Χαλκιδικιώτες στην τοπολιά τους λένε: «Αγιος Τρύφωνας μαρτύρισε πρώτη μέρα Φλιβάρη» και διηγούνται τούτη την παράδοση:

«Η Τρύφωνας ήταν πατριώτης με τη Παναγία. Ζούσε τουν κιρό που η Παναγία γέννησε του Χριστού. Ήταν αμπελουργός. Ήταν η πρώτη μέρα του Φλιβάρη κι η Τρύφωνας πάσι να κλαδεύει τ' αμπέλι τ'. Ικείν' τ' μέρα κίνσα η Παναγία να πάει ανικλησιά να ασαρντίστε του Χριστού. Στου δρόμου τν ανταμών' η Τρύφωνα, η γ'ναικα τ' Τρύφωνας κι λέει για να τ' πειράξει — Ε, παέν' κι η Μαρία η... (είναι μια βαρειά κατηγορία) να ασαρντίστε. Γυρίζει τότε η Παναγία κι τ' λέει: Μαρή Τρύφωνα, τι κάθισε; Η Τρύφωνας η άντρας έκουψε τ' μύτη τ' στ' αμπέλι τ' που κλάδιβι. Πάρι αγλήγουρα κρουμμύδια κι άλας κι μάνι-μάνι παέν' στ' αμπέλι. Τουν βρισκόμενος καλά, να είνι η μύτη τ' μια χαρά, κι τουν λέει: Ε, Τρύ-

φων, κλαδεύεις; Κι μένα η Μαρία (Εανασπονέλαβε την βαρειά κατηγόρια τη Τρύφωνα), μ' είπε πώς έκουψες τ' μύτη σ'; Κι η Τρύφωνα, λέει: Αμ' πώς θα κουπώ: Ιγώ κλαδεύους έτσι (και κάνει μια κίνηση του χεριού κινώντας το κλαδευτήρι από τη δεξιά προς τ' αριστερά) Δεν κλαδεύους έτσι. (Τώρα κάνει η Τρύφωνα μια κίνηση από πάνω προς τα κάτω). Κι μι του έτσι που έκανει, να δεξέ μι του κλαδευτήρι από πάνω σια κάτ' έκουψε στ' αλήθεια τ' μύτη τ'. Τουν πήραν τα σίγατα κι τότε χριεάσκαν στ' αληθινά τα κρουμμύδια κι του άλας, να τα βάν' στ' πληγή. Η Τρύφωνα κι η Τρύφωνα, μπρουστά στου θάμα κι στ' τιμουρία, πιστίψαν στ' Παναγία κι στου Χριστό, τόσου που η Τρύφωνας άγιασι κιόλας». Γι' αυτό και η εικόνα του Αγίου Τρύφωνα τον παριστάνει με κομμένη τη μύτη.

Στην Πολίχνη Γέφυρα της Θεσσαλονίκης (Τοψίν), με την ευκαιρία της γιορτής στον Άγιο Τρύφωνα, προστάτη των αμπελώνων, κάθε χρόνο κάνουν πανηγυρική γιορτή του κρασιού, από διάθεση και πίστη στην παράδοση, να αναβιώσουν τα πολιό λατρευτικά αμπελουργικά έθιμα της αδέχαστης πατρίδας τους, της Σωζόπολης (ασχοίσια Απολλωνία, της Ανατολικής Ρωμυλίας) που εκεί η καλλιέργεια των αμπελώνων αποτελούσε ένα από τους σπουδαίους πλουτοπαραγωγικούς κλάδους. Ο περισσότεροι κάτοικοι της Γέφυρας είναι φερμένοι από την Σωζόπολη της Ανατολ. Ρωμυλίας, και με την δική τους τοπική λαλιά αιρηγούνται για τον Άγιο Τρύφωνα:

— Ου Αγιος Τρύφωνας, πριν αγιάσεις, ήταν τοιουμπάνης κι έβουσκι χήμιας. Μια μέρα κει που βγήκι μι τα χήμιας τ' στ' αμπέλι τ', ήνταν ένας χουριάτ'ς στ' αμπέλ' τι κι κλάδιβι. Κάποια στιγμή, έτσι κι έκανει να σκώσει του χέρι τ', λάθιψι κι έκουψε τ' μύτη τ' μι του κλαδευτήρι τ'. Κείνταν κάτου η μύτη τ' κι αυτουνού του έτριχι του σίμο τ'. Κείνη την ώρα έτριξε κουντό τ' ου χτυνοβουσκός. Είπομε για, Ήταν ου Αγιος Τρύφωνας. Πήρι που κετ' τη μύτη τ' αμπελάρ', κι την κόλσι. Την έβαλι στη θέση τε, όπου ήνταν πριν. Απού τότε φαν'κι πώς ήνταν άγιους. Απού τότε κανένας δεν κλαδεύει κεινή τ' μέρα. Όποιος πάει να κλαδεύει του κόλσι τη μύτη τ'».

Από σεβασμό, αλλά και από φόβο προς την παράδοση αυτή, κανένας τους δεν κλαδεύει τα κλήματα του αμπελιού του, εάν δεν περνούσε πρώτα

η γιορτή του Αγίου Τρύφωνα.

Την παράδοση για τον Άγιο Τρύφωνα την σκούψε σε πολλές περιοχές του τόπου μας με μικρές παραλλαγές.

Παράδειγμα αυτή: «Η Παναγιά βγήκε στα χωράφια για να σεργιανίσει. Ου Αη-Τρύφους ήταν αμπελάς κι κλάδιβι κεινή τ' μέρα. Τουν είδι η Παναγιά κι τουν ρουτάει: Γιατί δεν πήγις στην εκκλησιά; — Γιατί έχου να κλαδέψου της λέει ου Αη-Τρύφους. —Για να ίδω, πώς κλαδεύεις, τουν ρουτάει η Παναγιά. Κείνους, κούνοι του χέρι τ' αμέσους, για να δειει στην Παναγιά. —Νά, έτσι κλαδεύους. Αντί όμους να κόψει τ' βέργα, λάθιψι. Τράβηξε στραβά του οβανά τ' κι έκουψε τη μύτη τ'. Απού τότε μετάνιωσι κι έγινε 'Άγιος».

Οι ανήθειες του λαού μας από τόπο σε τόπο για τη γιορτή του Αγίου Τρύφωνα είναι πολλές και διάφορες. Στην Ήπειρο, την ημέρα της γιορτής κάνουν κουλούριας και τις κυλούν στ' αμπέλια και στα χωράφια τους, αλλά και στους κήπους τους και τραγουδούν προσακαλώντας τον Άγιο:

Τρύφωνα πολύκαρπε, έλα δω στ' αμπέλι μου
και στο χωραφάκι μου, να φάμε και να πιούμε.

Στου Δρυμό της Μακεδονίας, ενώ ροντίζουν τα χωράφια τους με τον αγιασμό από τα Θεοφάνεια, παραχώνουν και το «κλικούδ' τ' Καλλίκατζαρου», που θυμάζεται τα Χριστούγεννα, τον Αη-Βασίλη και τα Φώτα, αλλά και το κόκινο αυγό της Μεγάλης Πέμπτης, που κρατούν φυλαγμένο στα εικονίσια του σπιτιού. Τα κόβουν μικρά κομματάκια και τα θάβουν στ' αμπέλια και στα χωράφια για να καρπίσουν και να δώσουν άφθονη ασδειά.

Τη δεύτερη μέρα του Φεβρουαρίου έχουμε τη γιορτή της Υπαπαντής, που στη γλώσσα του λαού την σκούψε Παποντή και Αποποντή. Για τους γεωργούς μας είναι μεγάλη γιορτή και απέχουν από γεωργικές δουλειές. Για τουν καιρό την ημέρα αυτή, λέγεται, ότι καιρό κάνει της Υπαπαντής θα κάνει 40 μέρες αργότερα. Αν θέμας κάνει καλή ημέρα της Υπαπαντής, έχει πολύ χειμώνα πιώ.

Εδώ τελειώνει και ο κύκλος των μεγάλων γιορτών του χειμώνα, που αρχίζουν από τον Δεκέμβριο. Απ' αυτό η παρομία: «Η Υπαπαντή μαζώνει τις γιορτές με τ' αντί», ή «Η Υπαπαντή διώχνει τις γιορτές με το «αντί». Εάν την ημέρα της Υπαπαντής δεν χιονίζει στη σελίδα 35)

Τι είναι ένα μουσείο

Προσπάθεια για μια κοινωνιολογική προσέχχιση

Ορίζοντας το Μουσείο

Προσπαθώντας να ορίσει κανείς την έννοια «μουσείο», θα καταλήξει φυσιολογικά σ' έναν ορισμό που λιγό πολὺ δίνουν όλοι οι σχετικοί λεξικογραφικοί κατάλογοι (εγκυκλοπαιδείες - λεξικά), και οι διάφορες αποφάσεις - πορίσματα σχετικών διεθνών οργανισμών και συνεδριών

Των Δημήτρη Κορπάκη,
αρχιτέκτονα - δρ. χωροτάκτη
Αλεξανδρου Οικονόμου,
αρχιτέκτονα - πολεοδόμου.

(UNESCO, CONSEIL INTERNATIONAL DES MUSEES κλπ.) και που συνοπτικά περιλαμβάνει τις διοιστώσεις ότι:

- 1) Το Μουσείο γίνεται κοινωνικά αποδεκτό σαν θεσμός - ίδρυμα (INSTITUTION) κοινής αφέλειας.
- 2) Του αναγνωρίζεται ο ρόλος του διαφυλαχτή των πολιτιστικών στοιχείων της ιστορικής μνήμης ενός συνόλου.
- 3) Έχει σαν σκοπό, εκτός από την διάσωση και συντήρηση της κληρονομιάς αυτής, την εκπαίδευση και πολιτιστική καλλιέργεια (CULTURE) του κοινού με διάφορα μέσα, πρωταρχικά δε με την έκθεση των αντικειμένων για χάρη αυτού του κοινού.
- 4) Η χρονική του κάλυψη αφορά βασικά το παρελθόν χωρίς να αποκλείεται η προβολή ενός πολύπλευρου παρόντος.

Ιδεολογικά, το Μουσείο, μαζί με το Σχολείο εγγράφεται στον μηχανισμό αναπαρογωγής της κυριαρχησ κάθε φορά ιδεολογίας του κράτους. Σαν τέτοιο το Μουσείο έχει υποστεί έντονη κριτική στο φιλοσοφικό επίπεδο, κριτική που φένει σε επιπέδα υπαρξιακού προβληματισμού.

Το θέμα της αναγκαιότητας γενικά του Μουσείου σαν θεσμό δεν πρόκειται να μας απασχολήσει τώρα γιατί, και σαν αίτημα έσφευγει από τα περιορισμένα πλαισια του σημειώματος αυτού, αλλά και σαν αντικείμενο μελέτης είναι εξαρτημένο με λεπτές ιδεολογικές προσεγγίσεις που το κάνουν εξαιρετικά ευαίσθητο.

Οι πιο πρόσφατες απόψεις των ειδικών πάνω στο θέμα της τοποθέτησης της έννοιας «μουσείο» στο σημαντικό (SÉMANTIQUE) επίπεδο της σημερινής κοινωνικής πραγματικότητας, ξεκινούν από την οπτική γνωστής σημειολογίας, για να καταλήξουν μέσα απ' αυτήν στην κοινωνιολογική αποτίμηση. Έτσι το Μουσείο είναι πρώτα απ' όλα ένα κοινωνικό φαινόμενο που λειτουργεί σαν σημείο (SIGNE) δια μέσου του οποίου ένα κοινωνικογεωγραφικό σύνολο υποδηλώνει την ύπαρξη του και την πολιτιστική του συντότητα. Η απλή ύπαρξη ενός Μουσείου συνταυτίζεται με ένα πιστοποιητικό εισόδου στον σύγχρονο «πολιτισμό» και μια βεβαίωση εξόδου από το στόδιο της «βαρβαρότητας». Πρόκειται για μια από τις

πιο έντονες πράξεις υποδήλωσης της ιστορικής ταυτότητας. Στο πρώτο αυτής της οπτικής, το Μουσείο είναι πρωτοριχικά ένας θεομός πολιτικός.

Επισής είναι ένας χώρος με προνομιακά χαρακτηριστικά:

Εκεί συγκεντρώνονται, συντηρούνται και παρουσιάζονται αντικείμενα μάρτυρες μιάς πολιτιστικής παράδοσης γίνεται άρα το δοχείο ενός πλούτου και μιάς γνώσης.

Σαν κοινωνικός χώρος το Μουσείο υπάρχει με δύο συνιστώσες: Την Συλλογή και το Κτίριο. Η αρχιτεκτονική έτσι οδηγείται στον τονισμό της ιδεολογικής έννοιας του Μουσείου, στην επιβεβαίωση δηλαδή του χώρου σαν τόπου προνομιακής εξάσκησης ενός ορισμένου φετιχισμού.

Μεταλλαγές του Μουσείου

Η καταγωγή του Μουσείου συνδέεται με την ύπαρξη και τη φύση της συλλογής η οποία στις πρώτες της μορφές είναι βαθειά θρησκευτική για να καταλήξει σ' ένα μίγμα θρησκευτικού ενοτίτου και καλλιτεχνικής εναπένισης («Μουσείον» - ιερό των Μουσών. Θησαυρός των Αθηναίων στους Δελφούς κλπ.).

Ξαναβρίσκουμε το «Μουσείον» στην Αλεξανδρεία του Ζου π.χ. αιώνα μεταλλαγμένο από τα μηνύματα των καιρών. Έχει προστεθεί ένα πανεπιστήμιο, μια θαυμάσια βιβλιοθήκη και ένα συγκρότημα Βοτανικών και Ζωολογικών κήπων. Έτσι από ναός το μουσείο γίνεται «κήπος των φύλοσοφων».

Τα πρώτα μουσεία που πλησιάζουν άμεσρά στην έννοια των σημερινών μουσιακών χώρων εμφανίζονται αρχή κά στην Αναγέννηση σαν αίθουσες συλλεκτών - εραστών της τέχνης (CABINETS D' AMATEURS) το περιεχόμενο των οποίων στάθηκε τις περισσότερες φορές η βάση για τις σημερινές συλλογές των κυριότερων μουσείων. Μονάρχες, Πρίγκηπες και Πάπες διασκευάζουν ειδικούς χώρους στα ανάκτορά τους για την επιδειξη αρχαίων κειμηλίων που εντυπωσιάζουν τον κάθε επικόπτη. Μέχρι το τέλος του 18 αι. το μουσείο είναι λοιπόν ένας ιδιωτικός χώρος, με περιορισμένη είσοδο επισκεπτών, που συμβαίνει νάνοι οι εκλεκτοί του ιδιοκτήτη ή του χρήματος.

Με τη Γαλλική Επανάσταση και τις τεράστιες ανακατατάξεις στην Ευρωπαϊκή κοινωνία (ανάπτυξη εθνικισμού) αλλάζουν και οι αντιλήψεις: την έννοια της συλλογής αρχίζει να αντικαθιστά η πλατύτερη έννοια της «Εθνικής πολιτιστικής κληρονομίας». Η συλλογή πια προσφέρεται κυρίως σαν προβολή της εθνικής πολιτιστικής φυσιογνωμίας και γίνεται προσπήτ στο κοινό. Έτσι το μουσείο τείνει να γίνει όργανο για την λαϊκή πολιτιστική καλλιέργεια. Στην πράξη όμως, εγγενείς δυνάμεις αδράνειας του κοινωνικού πολιτιστικού πλαισίου, καθώς και η αμειλικτή πραγματικότητα των συνθηκών ζωής των εργαζομένων μαζών συμβάλλουν στην διατήρηση του μουσείου για πολύ ακόμα σαν όργανο στα χέρια των κυριαρχων τάξεων. Μια

ολοκληρη σειρά κοινωνικών παραγόντων μπλοκάρουν τις διαδικασίες εξέλιξης του προς τον πραγματικό κοινωνικό του ρόλο.

Η κοινωνία του 20ού αι. απομακρύνθηκε σιγά - σιγά απ' τις προκαθορισμένες απ' τον προηγούμενο αιώνα μορφές των κελυφών που στεγάζουν τις δραστηριότητές της. Το Μουσείο, ακολουθώντας αυτές τις μεταλλαγές, πραγματοποιεί τοπή στον χαρακτήρα: δημιουργείται το Μουσείο - FORUM που αποκαθιστά μια κάποια επαφή με την κοινότητα και αναλαμβάνει ένα συστατικότερο ρόλο. Το κοινωνικό στοιχείο παίζει πρωτεύοντα ρόλο στην δημιουργία των COMMUNITY GALERIES στις ΗΠΑ και αλλού. Νέοι άνθρωποι έρχονται να δουλέψουν δίπλα στους επιστημονικούς συνεργάτες του μουσείου..

Ο πολιτιστικός χώρος δραστηριότητάς του επεκτείνεται: η ιστορία δίπλα στις τέχνες και τα κοινωνικά προβλήματα προσφέρουν άφθονο θεματικό υλικό για το Εύπονημα του ενδιαφέροντος και την κινητοποίηση των μελών της κοινότητας. Ήτοι το κοινό δεν μένει πια ο παθητικός δέκτης του πολιτιστικού μηνύματος.

Ωστάσσο οι δικολίες και τα φράγματα στην αλοκλήρωση του μουσείου, που επιβάλλονται από τις οικονομικοπολιτικές διαδικασίες του 20ού αι. εντείνονται μετά το τέλος του Β' παγκόσμιου πόλεμου με την τρομακτική ανάπτυξη του τουρισμού. Το μουσείο θα προστεθεί στην αλυσίδα των ελκυστικών στοιχείων της χώρας και θα μεταβληθεί σ' ένα χώρο - θέαμα που θα πουλήθει όπως ο ήλιος, η θάλασσα και το τοπικό FOLKLORE. Θα αποκτήσει τον χαρακτήρα του πόλου έλξης του διεθνούς τουρισμού. Σαν αποτέλεσμα, μια ελκυστική αρχιτεκτονική θα δημιουργηθεί για να το στεγάσει. Η βιτρίνα που στεγάζει το παρελθόν θα ανοίγεται γυαλιστερή προς τον κόσμο. Το «αστατικό» μουσείο του παρελθόντος αφήνει τη θέση του στο «δυναμικό» μουσείο.

Συνοψίζοντας αύντομα τα παραπόνω διαπιστώνουμε:

1) Οι μεταλλαγές του μουσειακού χώρου παρακολουθούν και αντικατοπτρίζουν τις τάσεις της εποχής που τον δημιουργούν. Αποτελούν έκφραση των κοινωνικο - πολιτιστικών επιλογών της.

2) Σήμερα το μουσείο δεν νοείται μόνο σαν το δοχείο μιας πλούσιας αυλογής ή μόνο σαν χώρο συντήρησης της πατρογονικής κληρονομίας. Είναι όλα αυτά σαν το κυριότερο χαρακτηριστικό της εποχής του: Χώρος με υψηλή κοινωνική θερμοκρασία (TEMPERATURE SOCIALE) που θα πρέπει να βοηθά την κοινωνία να μάθει να καλλιεργείθει και να εκφραστεί.

Το κοινό και η μουσειακή λειτουργία

Είναι κοινός τόπος να παραδεχτεί κανείς ότι το «μεγάλο κοινό» στέκεται μακριά από το Μουσείο. Εδώ δεν αναφερόμαστε στις οργανωμένες τουριστικές επιδρομές που ανάγκασαν το Μουσείο να μεταβληθεί σε χώρο - θέαμα που πουλιέται όπως ο ήλιος, η θάλασσα και το τοπικό FOLKLORE. Μιλάμε για το κοινό των μεγάλων αστικών κέντρων που σπάνια επισκέπτεται τα μουσεία του. Το φαινόμενο αυτό βέβαια δεν είναι όσχετο με τη γενικότερη πολιτιστική αποένωση που επιβάλλει ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής αποένωση που αρχίζει από το σχολείο και λειτουργεί σαν μεταδότης συνήθως σχολαστικών και πολλές φορές έντεχνα παραπομένων γνώσεων που έχουν σαν ακοπό την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αφομοίωση από τον μαθητή των «αξιών» που αυτο-

φέρουν το σύστημα με απώτερο ακοπό την ευκολότερη αφομοίωση του ίδιου του μαθητή στον παραγωγή κό μηχανισμό του, και ολοκληρώνεται και επιβάλλεται στη συνέχεια σαν αποτέλεσμα της εργασίας, σε συνδυασμό με τον κατακλυσμό προϊόντων της υποκουλτούρας που ασύδota εξαπολύει το κράτος και οι φορείς του (T.V., ραδιόφωνο, περιοδικά κλπ.) προσαρμόνισαν να διατηρήσει το STATUS QUO που κέρδισε ήδη κατά την περίοδο της «εκπαίδευσης».

Με τον τρόπο αυτό η ανάγκη για πολιτιστική αλοκήρωση του ανθρώπου αλλοτριώνεται» εν τη γενέσει» της και όλοι έχουν το κεφάλι τους ήσυχο.

Προφανώς δεν μπορούμε να εξαντλήσουμε εδώ το θέμα της πολιτιστικής αποένωσης γιατί συνδέεται μεν, με τη μουσειακή λειτουργία, αλλά είναι πολύ γενικότερο και αγγίζει τομείς που δεν μπορούμε ίως να φανταστούμε. Ήτοι θα περιοριστούμε να τονίσουμε ορισμένα σημεία που συνδέονται με την αντίληψη που έχει ο κόσμος για το μουσείο αυτό καθ' αυτό.

1) Το μουσείο γίνεται αντιληπτό σαν μια ενοχλητική πολιτιστική υποχρέωση (υποχρεωτική επίσκεψη με το σχολείο σε γραμμές μια πληκτική ώρα κάτι σαν την εκκλησία).

2) Το μουσείο είναι χώρος χωρίς «αμφιβήτηση». Περιέχει «αριστουργήματα» τα οποία μετατρέπονται σε βιτρίνες, με επικέτες που δύσκολα διαβάζονται. Τα αντικείμενα αυτά φιλολόγονται συνήθως από ηλικιωμένους συντηρητές, ανθρώπους περιέργους που έχουν αφερώσει μια ζωή σ' ένα «νεκρό παρελθόν».

3) Είναι ένας χώρος κουραστικός όπου περπατάς επί ώρες και όπου δύσκολα κάθεσαι. Μια σειρά απαγορεύσεων συμπληρώνει την άσχημη εντύπωση: απαγορεύεται ν' αγγίζεις, να καπνίζεις, να βήχεις, να φωτογραφίζεις, να μιλάς δυνατά κ.ά.

Έξω τώρα από την κοινή αντίληψη που αναφέραμε, είναι η ίδια η αντίληψη της οργάνωσης του μουσειακού χώρου που δημιουργεί προβλήματα. Η ανάγκη της «ομαλής» ροής του κοινού μέσα στις αρτηρίες του μουσείου μεταβάλλει πολλές φορές τον χώρο σε «κείμενο» για «γρήγορη ανάγνωση». Το Μουσείο μονόδρομος γεννήθηκε από μια διστοχή θεώρηση για την «καλύτερη» προσέγγιση μιας ιστορικής ενότητας κατά περιόδους διαδοχικές, χρονικά ή εννοιολογικά ή και τα δύο ταυτόχρονα.

Με τη θεώρηση αυτή πολλοί κινδυνοί εμφανίζονται: πλέγματα ψυχικά αρχίζουν να δημιουργούνται στους επισκέπτες καθώς η έννοια του μονόδρομου υλοποιείται χτυπητά: σε μερικά Ολλανδικά μουσεία για παράδειγμα, μεταξύ άλλων, βέλη δειχνούν τη φορά της επίσκεψης και οι φύλακες προσπαθούν να σ' εμποδίσουν να γυρίσεις πιστώ. Το Μουσείο γίνεται ο αστυνομευόμενος δρόμος της Ιστορίας με υποχρεωτικές κατευθύνσεις, απαγορευμένες πορείες. Δεν είσαι εκεί για να ευχαριστηθείς, αλλά για να μάθεις τα πάντα, απ' τους Ειδικούς που κατέχουν τη Γνώση. Ήτοι το Μουσείο γίνεται ένας «σχολικός θεαμός» στην υπηρεσία της εκάστοτε άρχουσας ιδεολογίας.

Όταν διαδοχικές αιθουσας γκρουπάρουν κάθε μια, μια αντιστοιχη σχολή προσπαθούν να μας κάνουν να ζήσουμε την τέχνη σαν μια απλή διαδοχή αυτόνομων κινημάτων, κλεισμένων στον εαυτό τους. Όταν το μουσείο απομονώνει και προβάλλει ένα φημισμένο έργο, ενισχύει τη φήμη του και οεύνει τις εσωτερικές τεραρχικές διαφορές στο καλλιτεχνικό πεδίο. Θάτον εύκολο να πολλα-

πλασιάσεις κανείς τα παραδείγματα που δείχνουν πώς η ίδια η οργάνωση του μουσείου συνδέεται με αντιλήψεις μη εκπεφρασμένες αλλά παραδοσιακές από συνήθεια στην Ιστορία της Τέχνης, τις οποίες νομιμοποιεί και υποστηρίζει. Όπως έχουν αήμερα τα πράγματα είναι σχεδόν αδύνατο να φανταστεί κανείς μια μουσειακή ταξινόμηση που δεν θα συμβιβαζόταν με την κατεστημένη γνώση και γούστο.

Η τελική εικόνα για το Μουσείο εκφράζεται σαν κάτι συγκεχυμένο για τον πολύ κόσμο. Είναι ένας χώρος που επαιτεί πολλά. Έτσι τον αποφέύγει κανείς. Η αποένωση βέβαια αρχίζει από αλλού όπως είπαμε, αλλά καταλήγει εδώ: στην απόρριψη του χώρου σαν στερημένου ενδιαφέροντος. Διάχυτη είναι η εντύπωση ότι τα μουσεία γίνονται γι' αυτούς που «έέρουν» ήδη, για να μάθουν περισσότερα. Μέσα στα Μουσεία, όπως προκύπτει κι απ' τις άλλες μελέτες του PIERRE BOURDIEU, (P. BOURDIEU, A. DARBEL, L. AMOUR DE L' ART, PARIS, MINUIT, 1966) οι εργάτες αισθάνονται «εκτός τόπου», «Εαφνιασμένοι», κάποιος ανησυχεί: «Φοβάμαι μήπως πέσω σε κάποιον που Εέρει... Για να μελετήσει κανείς με προσοχή πρέπει νά 'ναι του επαγγέλματος (SIC) νά 'ναι ειδικός». Δεν φαντάζονται καν ότι μπορούν να αισθανθούν την ευχαριστηση χωρίς την ειδική γνώση. Από την άλλη δε μεριό δεν βλέπουν πώς μποσούν να μάθουν.

Τα στοιχεία αυτά συντηγορούν στην άποψη ότι το Μουσείο έχει απομακρυνθεί από το κοινό με την ευρύτερη έννοια του όρου. Μια κατάσταση αποστέωσης που έχει κυριαρχήσει στο Μουσειακό χώρο βοσθά τις προκαταλήψεις ν' ανθίσουν, διπλά στις δυνάμεις που αλλοτριώνουν την πολιτιστική συνείδηση του Κόσμου.

Εκείνοι που μπορούν να αντισταθούν ακόμη στις δυνάμεις αυτές είναι εκείνοι που έχουν ψηλότερη μόρφωση άρα οι πιο εύποροι. Έτσι παίρνοντας υπ' ώψη και τους παράγοντες, που κατά τον P. BOURDIEU καθορίζουν το κοινό ή το μη κοινό του Μουσείου δηλαδή την κοινωνικοεπαγγελματική κατηγορία, την ηλικία, το εισόδημα, το επιπλέον μόρφωσης και το φύλο, φτάνουμε αβίαστα στη διαπιστωση ότι το Μουσείο παραμένει «προνόμιο» των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και μόνο κατ' όνομα είναι ανοιχτό στον κόσμο, πράγμα που εξηγείται κοινωνικό απ' την οικονομική ανισότητα που δημιουργεί απροσπέλαστα «φράγματα» για την ολοκλήρωση του ανθρώπου χαρακτήρα.

Μερικές λειτουργικές προτάσεις

Όπως είδαμε παραπάνω, το πρόβλημα της επαφής του κοινού με το Μουσείο και τις συλλογές είναι πολυσύνθετο. Η αρχιτεκτονική σαν θεωρία και σαν πρακτική, είναι βέβαια αδύνατο να επιλύσει ένα πρόβλημα που έχει χαρακτήρα κοινωνικό - οικονομικό. Ωστόσο, εκείνοι που

μπορεί να προτείνει ο μελετητής ενός σύχρονου μουσείου είναι απ' τη μια μεριά ο εμπλουτισμός του κτιριολογικού προγράμματός του με χώρους έξω από την καθαρά μουσειακή λειτουργία, κι ύπ' την άλλη «πρακτικές» για μια «καινούρια» «Ζωή» του μουσειακού χώρου. Πιο συγκεκριμένα θα μπορούσαν να προταθούν:

1) Ελεύθερη είσοδος του κοινού (χωρίς εισητήριο)

2) Ελευθερία στην επιλογή της σειράς επισκεψης των διαφόρων χώρων μέσω ανεξάρτητης κίνησης και ελεύθερης διαμόρφωσης του κάθε χώρου, ώστε να μην δημιουργούνται αναγκαστικές πορείες του κοινού, αλλά να υπάρχει δυνατότητα αμφιδρομης κίνησης και διαλόγου με τον χώρο.

3) Χώροι για παιδιά, ATELIERs, βιβλιοθήκες, χώροι μουσικής, κουβέντας, εστίασης, περιπάτου.

4) Επαφή με την φύση και τον περιβάλλοντα χώρο, ώστε να υπάρχει το αίσθημα του προσανατολισμού στους επισκέπτες.

5) Χρήση οπτικοακουστικών μέσων στο χώρο της παρουσίασης των εκθεμάτων ή παράλληλα προς αυτά, ώστε να είναι δυνατή η ευρύτερη πληροφόρηση πάνω στο θέμα.

6) Καθοδηγούμενες επισκέψεις που να ευνοούν την δημιουργία συζήτησης και ανταλλαγής απόψεων σ' ένα κοινό που βιωματίζεται από μια ποθητική υπερπληροφόρηση χωρίς ειρμό, από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης και που έχει πια ξεχάσει πώς να συζητά.

7) Εκδηλώσεις στα πλαίσια του μουσείου: συναυλίες, διαλέξεις, προβολές, τηλεοπτικές εκπομπές μέσω απ' τα μουσεία. Γενικά συνδυασμό πολιτιστικών και ψυχαγωγικών «παραλλήλων» δραστηριοτήτων στο χώρο του Μουσείου.

8) Συνεχής αναζωόρωση του ενδιαφέροντος του κοινού μέσω περιοδικών εκθέσεων, με σχετικά γρήγορη εναλλαγή.

9) Προγραμματισμένες εκδόσεις, κατόλογοι, πλούσιο και ελκυστικό ενημερωτικό και πληροφοριακό υλικό.

10) Τέλος σαν δοχείο κι έκφραση αυτής της προβληματικής το μουσείο σαν αρχιτεκτόνημα δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει κάποια ώρια σημαντικής στην έκφρασή του. Η έντονη αρχιτεκτονική γλώσσα κινδυνεύει να βρεθεί σε ανταγωνιστική σχέση με την στεγαδόμενη συλλογή. Το κτίριο μεταβάλλεται σε έκθεμα και η προσοχή του κοινού διασπάται. Αυτό δεν οημαίνει ότι τα εκφραστικά μέσα του αρχιτέκτονα πρέπει να περιοριστούν ή να αντληθούν από μια κοινότοπη πραγματικότητα. Αντίθετα, η πραγματικά λιτή και κατά συνέπεια ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονική έκφραση είναι εκείνη που θα πραγματώσει την ιαορροπία στο ενδιαφέρον του κοινού για το κέλυφος και το περιεχόμενό του.

Το πρώτο εκτροφείο χουνοφόρων ζώων στο Νομό Ημαθίας

Αρκοχώρι Ναούσης Αφων Νάτσιου

1. Το πρώτο ξεκίνημα

Το 1977 - 1978 είχα πάει στην Κασιοριά, στο Βυρωσοδεψείο των αδελφών μου Ανδρέα, στο οποίο εργάζεται εδώ και 15 χρόνια. Σ' αυτό κατέργαζε διάφορα δέρματα γουνοφόρων ζώων Ελληνικής και

Του Απόστολου Νάτσιου

ξενικής προέλευσης σε μεγάλες ποικιλίες. Αράμεσα στα δέρματα αυτά υπήρχαν αρκετά από την αλεπού ράτσας Μπλάου, όπως την εργάζονταν οι Ενωωπαίοι, καθώς επίσης και της ράτσας Αρζανιέ.

Επειδή μας άρθσαν τα δέρματα, πήραμε απόφαση μαζί με τα δέρματα αδέλφια μου Ανδρέα και Μαρώλη να φέρουμε τα ζώα αυτά. Για μαζί το θέμα αυτό της επειροφής των ζώων παρασύναξε αρκετές δυνοτήτες, επειδή δεν γνωρίζαμε τίποτε γύρω από την λεπτομέρεια μιάς μονάδας επειροφής γουνοφόρων ζώων. Αρχιθέρα γνωρίζαμε έτα Φιλαρδό έμπορο και αφού ουζητήσαμε, μας υποσχέθηκε πως όταν μας βοηθούσε αυτός και έτσι ξεκινήσαμε. Μας είπε να πάμε ένας από τα αδέλφια στο εξωτερικό για να μάθουμε ορισμένα βασικά πράγματα για το ζευγάρωμα, την διατροφή, τα εμβόλια κ.λ.π.

Το 1979 πήγε ο αδελφός μου Μαρώλης σε μία φάσμα στο εξωτερικό και κάθησε περίπου ένα μήνα. Μειά από έτα ζόρο το 1980 φέραμε τις πρώτες 20 αλεπούδες ράτσας Μπλάου.

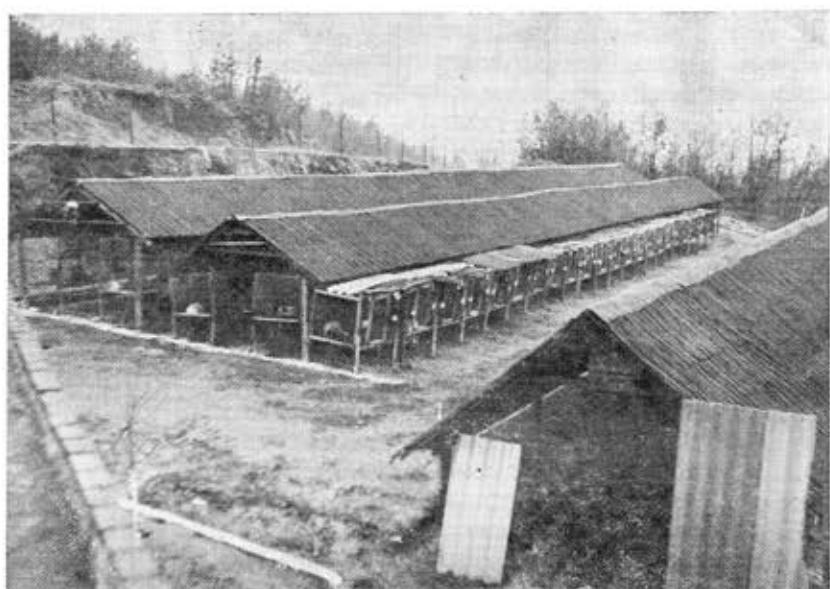
Η μονάδα επειροφής βρίσκεται στο 4ον χιλιόμετρο Ναούσης - Αρκοχώριον. Οι εγκαταστάσεις έγιναν με τους κανόνες λεπτομερίας μιάς μονάδας. Χωριστά κλου

βιά για κάθε ζώο. Σ' αυτά τοποθετήθηκαν ταΐστρες και αντίθιστες ποικιλίες. Επίσης εφοδιασθήκαμε διάφορες μηχανές και συσκευές για το άλεσμα, πατάγνη των τροφών κ.λ.π.

'Υστερα από την πείρα που α-

τερη παρατίθεται. Μαζί με τις Μπλάου φέραμε και την φάτσα αλεπούς που ονομάζεται Αρζανιέ.

Το χρώμα της αλεπούς Μπλάου είναι άσπρο και γκρίζο. Η αρζανιέ είναι μεγαλύτερη και το τρίχωμα είναι μαύρο. Η μπλάου σε σύγκριση με την αλεπού του βουνού είναι λίγο πιο κοντή και πιο φαρδιά. Η μπλάου είναι ζώο βελτιωμένο με συμπαθητικό χαρακτήρα και πολύ

ποικιλήσαμε γύρω από τις γουνοφόρες αλεπούδες αποφασίσαμε να ασχοληθούμε και με τα βιζόν. Έτσι το 1985 για δοκιμή φέραμε και λίγα ζώα βιζόν. Ως γνωστόν τα βιζόν δίνουν δέρματα καλής ποιότητας.

2. Κλίμα - Ράτσες

Σιηγ αρχή φέραμε λίγες αλεπούδες, επειδή θέλαμε να διαπιστώσουμε αν οι κλιματικές συνθήκες τα εννοήσουν. Τα ζώα είναι προσαρμοσμένα σε ψυχρό κλίμα όπως είναι η Φιλαρδία και η Νοσβηγία. Και αφού είδαμε ότι τα εννοούντος ο χειμώνας και ότι το καλοκαίρι με την πολύ την ζέστη δεν επηρεάσθηκαν δυσμενώς, φέραμε και δεύ

παιχνιδιάρικο.

3. Διατροφή

Οι τροφές που δίνονται στην Αλεπού είναι πολύ πλούσιες σε βιταμίνες. Τη βασική τροφή την φέρουμε από το εξωτερικό και κυρίως από την Ολλανδία. Την τροφή την αλλάζουμε δυο με τρεις φορές τον χρόνο όπως π.χ. την εποχή που ποέλει να κάνει καλδά τρίχωμα ή και διαν ποέλει να μεγαλώσουν τα μικρά (νεογέννητα). Επειδή η τροφή έρχεται από το εξωτερικό έχει μεγάλο κύριος γι' αυτό είμαστε αναγκασμένοι να βάζουμε και άλλα συστατικά για να μειώσουμε

το κοστολόγιο.

4. Ζευγάρωμα - Τοκετός

Το ζευγάρωμα αρχίζει από τις 20 Φεβρουαρίου και κρατάεται μέχρι τέλος Απριλίου. Η διάρκεια της εγκυμοσύνης κρατάεται 50 - 60 μέρες. Γεννάει περίπου 5 - 10 αρσενικά. Τα μικρά κάρονται περίπου 20 περίπου μέρες για να αρθούν τα μάτια τους. Όπως σ' όλες τις επιδοφές έτοιμοι και με τις αλεπούδες έχουν πολλές απώλειες, στο μεγάλωμα των μικρών. Πολλές φορές οι μητέρες από την αγάπη τους προσπαθούν να μακρύνουν και οι ίδιες ζημιές.

5. Σφάξιμο Ζώων - Αφαίρεση δέρματος

Από την ώρα που θα γεννηθούνται πρόπειρι να περάσουν 8 μήνες για να πάρουν το δέρμα τους. Αγριώς τ' αφήσουμε για δεύτερη χρονιά το δέρμα τους είναι μεγαλύτερο και έχει καλύπτει τη μή, έχει όμως μεγαλύτερο κοστολόγιο.

Για να βγάλουμε καλό δέρμα πρόπειρι να ήρθει πολύ νωρέο. Τόπες οι αλεπούδες γνωρίζουν κανονικά. Ο χειμώνας και το κρύο τα ευνοεί. Απιθέτει το καλοκαίρι και η ζέστα

γενικά τα ζορίζει γι' αυτό φίχουν το τρίχωμά τους.

Το δέρμα συνήθως το παίρνουμε από τις 20 Δεκεμβρίου μέχρι τέλος Φεβρουαρίου. Από τέτοια και πέ-

και αρχές ξεραθούν τα πηγαίγοντα στο βυρσοδεγμένο όπου κατεργάζονται και γίνονται έτοιμα για τα λάνε στο εμπόριο και γίνονται ζακέτες και παλτά, με προορισμό να φορθούν από τις κυρίες. Ακόμα ολόκληρο το δέρμα μπορεί να χονδριμοποιηθεί ως γιαπάς.

6. Συνεταιρισμός -

Εμπόριο - Προοπτικές

Σήμερα τα γουνοφόρα ζώα είναι σε πολλούς άγνωστα. Επίσης και οι πονάδες επιδοφής είναι πολύ λίγες, γι' αυτό και δεν καλύπτουν ούτε το 30% των αγαγκών. Σήμερα κάνουμε επισαγγεγές από το εξωτερικό με αποτέλεσμα τα ζοδεύοντα πολύ συνάλλαγμα.

Σήμερα όλοι οι επιδοφείς, γουνοφόρων ζώων κάναμε συνεταιρισμό. Ελπίζουμε ότι με την βοήθεια των Κράτους θα γίνει εργοστάσιο

τα τρίχωμά τους αρχίζει να πέφτει.

Η οφαγή γίνεται με ειδικό ηλεκτρικό μηχάνημα που τα σκοτώνει ακαριαίως, δίχως το δέρμα να κοπεί. Αφού το γδάρουμε, καθαρίζουμε το λίπος από το δέρμα με ειδικό μηχάνημα. Μετά τα βάζουμε σ' ένα ξηραντήριο μαζί με πριονίδια

στην Καστοριά για να παράγει ζωοτροφές για τα γουνοφόρα ζώα. Σήμερα εκπαιδεύονται και κτηνίατροι για να μας βοηθήσουν να αντιμετωπίσουμε τις διάφορες ασθέτικες των ζώων... Εφόσον εξασφαλισθούν οι παραπάνω προϋποθέσεις η επιδοφή των γουνοφόρων ζώων παρουσιάζει ειδικό ενδιαφέρον.

Ποιότητα ζωής και περιβάλλον

Ο άνθρωπος αναπάρικε και γρύδισε τον πολιτισμό μέσα στην αγκαλιά της φύσης. Από μια κατάσταση σχεδόν ζωάδη, όπου από το κάθε φυσικό φαινόμενο προβοταγίαν για αυτόν κι ένας θεός, έφτασε στο ανώτερο σημείο, να γίνει δηλαδή, με τη βοήθεια της τεχνολογίας, κυρίαρχος πάνω στη φύση. Ανέβασε έτσι το βιοτικό του επίπεδο, εκμεταλλεύμενος κάθε πόρο που του παρείχε η γη. Η αλέξιστη δύναμης και συστηματική εκμετάλλευση επέδρασε (βλαπτικά στο φυσικό περιβάλλον, αλλά και στον ίδιο τον άνθρωπο).

Ο άνθρωπος σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη εποχή, αισθάνεται πόσο αλλοιοισμένος είναι από τη φύση. Είναι πια δεομότης του κλειστού χώρου και ροσταλγεί το διαφέρο φυσικό τοπίο, που έχει πια αποκατασταθεί από τοπειτέρια ανέφραστα οικοδομήματα. Η απίσι για αυτήν της κατάστασης βρίσκεται στη βάση της κοινωνικής δομής, όπου επικρατεί η τάση των αλλγετούν κι ανεξέλεγκτων ιδιωτικού πλουτισμού, που έχει ως μοναδικό οικόπεδο την την πραγματισμού του υλικού κέρδους.

Το φυσικό περιβάλλον λοιπόν, καθημερινά μεταμορφώνεται από βιομηχανίες που εκμεταλλεύονται εξαντλητικά τους φυσικούς πόρους και χρηματοποιούν ποτάμια και θάλασσες για να αποβάλλουν με το φτηνότερο και εικολότερο τρόπο τα απόβλητά τους. Ακόμη από επιχειρήσεις που οικοδομούν τεράστια ξενοδοχειακά συγκριήματα κι από κάθε ιδιώτη που θέλει να αποκομίσει το μέγιστο κέρδος από το χώρο που του ανήκει ως ιδιοκτήσια. Μια πολύ οηματική πηγή μόλυνσης αποτελούν οι εγκαταστάσεις των σπιτιών για θέρεμανση καθός και τα χιλιάδες αντοκίητα, πλοία, αεροπλάνα, τα οποία κατα-

ταλώνται καθημερινά χιλιάδες τόνους οξυγόνου και οκορπούν στην αιμοσφαίρα διπλάσιες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα. Ενώ μια ούγχωρη θα λέγαμε, πορφή περιβαλλοντολογικής καταστροφής απο-

Του Σωτήρη Τζίμου

τελούν τα χημικά προϊόντα, τα φαρμακευτικά κατάλοιπα και οι επικίνδυνες ουσίες που διαφεύγουν από διαφορή, πιθανή βλάβη, ή σεισμό στα εργοστάσια καταδικάζοντας έτοι θανάσιμα κάθε ζωτική οργανισμό της μολυσμένης περιοχής. Η τραγική αυτή εικόνα που απεικονίζει το εποβαθμισμένο φυσικό περιβάλλον τους εικοστού αιώνα δίπλα σ' ένα τεχνολογικά και επιστημονικά υπεραναπτυγμένο πολιτισμό, φέρει την ευθύνη για πολλά ούγχωρα γνωστά ακραία συμπτώματα, απιδράσεις και ασθέτειες.

Σίγουρα, δε μπορούμε πια να μιλάμε για ποιότητα ζωής στα μεγάλα αδικά κέντρα δια την πλειοφύρια των κατοίκων υποφέρει από ψυχοσωματικές παθήσεις. Είναι παθήσεις οι οποίες προσέχονται από χιλιάδες ψυχαρικές ουσίες και μηδούμε τα οποία βρίσκονται στο γεόποδα πάνωμε, στις τροφές που τρώμε και στον αέρα που αναπνέουμε. Τέτοιες οργανικές παθήσεις είναι για παράδειγμα ο παρκίνος, το έλκος, δεοματικές παθήσεις και η τύφλωση. Αντές, φυσικά, έναι δυνατό να διαγγεωτούν και να θεραπευτούν ανάλογα, όταν λέγε κάποιος, ποιός δύναται για τις ψυχικές αλλοιώσεις για τις οποίες δύοκολα επιβεβαιώνεται ότι τα αίτια που τις προκαλούν βρίσκονται στη μόλυνση του περιβάλλοντος και τους πολυάριθμους καθημερινούς εκφραντικούς θορύβους.

Δε μπορούμε να αμφισβητήσουμε

με ότι πολλές από τις δολοφονίες, αντοκιονίες, φοβίες και τα άγγη είναι οργανικές απιδράσεις ενάντια στη ζωή καταστροφής που μας πιέζει ασφυκτικά. Η επιδεικνύτητα, οι πικλοδημικές τάσεις, η υπερένταση, οι ζάλες, οι ποροκέφαλοι, οι καρδιοπάθεις, η δυοκολία συγκέντρωσης, είναι παθήσεις οι οποίες ενισχύουν την οργή, συμβάλλοντας έτσι στη δημιουργία ψυχογενεσιακών αιδίων.

Κάποιοι μολυσμένων περιοχών παρουσιάζουν μειωμένα αισθήματα ενζυμία-, χαράς και ικανοποίησης, ενώ λεπτεί η κοινωνική δραστηριότητα, το πνεύμα ομάδας και συνεργασίας. Οι περιοχές αυτές τείνουν να μεταβληθούν σε γκέτο, όπου καλ λιευφείται η εσωτερική, ο εγωκεντρισμός, η αδυναμία επικοινωνίας. Οι κάποιοι αυτών των περιοχών έχει παρατηθεί ότι δεν επιδιώκουν να μπουν σε παρέες και να δημιουργήσουν κοινωνικές ομάδες, αλλά όλες τους συνανθρώπους τους ψυχρά ως μέσα εκμετάλλευσης.

Ο τρόπος δύνης στα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σε μικρότερες πόλεις φέρει οιμαντική ευθύνη για την τραγική κοινωνική κατάσταση. Η λύση της κατακροφης αύξησης οικοδομών για εξοικονόμηση χώρου κι ο αναρχικός τρόπος δύνης κατέληξε στα τερατώδη κινητικά συγκροτήματα, με αποτέλεσμα να περιοριστεί περιοδικά το πρόσωπο και να απομακρυνθούν έτσι οι λιγοστοί πνεύμονες παραγωγής οξυγόνου. Άλλα και η στενότητα χώρου που υπάρχει στις πολυκατοικίες, καθώς και η έλλειψη ανοικτού ορίζοντα δημιουργούν αισθήματα κατάθλιψης, αντικοινωνική συμπεριφορά, επιδεικνύτητα και συχνά οδηγούν σε αντοκιονίες. Τα παιδιά που είναι εγ-

πλωβισμένα στα διαιρεόματα εποχερέγονται στην αραπαράσταση των φυσιολογικών τους δραστηριοτήτων, όπως σκάριμο των τοίχων, βάριμο, γάρδεμα από το μπαλκόνι. Οι καταραγκασμοί αυτοί περιορίζονται στην παιδική φαντασία, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν στην εμφάνιση ασθενειών.

Τα παραπάνω έρχεται να επιβεβαιώσει η έξαρση της βίας, της επιθετικότητας, και γενικά της αντικοινωνικής συμπεριφοράς, που παρατηρείται στις μέρες μας σε μεγάλα αστικά κέντρα. Εκεί επέρχεται ολοκληρωτική αλλοτρίωση των ανθρώπων από τη φύση και τις άνθρωποι ζουν και εξελίσσονται σε έρα γυργόρ και απωθητικό περιβάλλον, με κακόγονοτη αρχιτεκτονική, ανεπαρκεία πράσινου και καθαρού αέρα, ενώ παράλληλα επιβεβαιώνεται συνέχεια η αρασφάλεια και αβεβαιότητα για την ποικιλία των τροφών, των νερών, των τρόφους και τοπίους, των αέρα και γενικά των παραγγελιών που συμβάλλουν σε έρα ποιοτικά ανότερο βιοτικό επίπεδο.

Η ίδια η φύση δίδαξε στον άνθρωπο την οργάνωσή του σε κοινωνικές ομάδες για την καλύτερη προστασία και πρόσβαση του. Σ' έρα ανέπαρκτο όμως φυσικό περιβάλλον πώς είναι δυνατό να μιλάμε για φυσικά χαρίσματα όπως ηθική, κοινωνικοποίηση, εξανθρωπισμό, προσβλητισμό ή έμπνευση; Σήμερα ο ζωγράφος που θα καθίσει να ζωγραφίσει έρα δυοφρόνιο τοπίο, αν φυσικά δρει πρότια, ή ο πεζογράφος που θα επιχειρήσει να περιγράψει την πλαγιά ενός βουνού θα βρίσκεται έξω από το νόημα του καιρού. Ο σύγχρονος άνθρωπος έχει πάψει να εκφράζεται από συναισθήματα, πάθη και γοσταλγίες, γιατί έχει πάψει να ζει την πηγαία μαρφή ζωής κι ένφρασης που του προσφέρει η φύση. Τον ειδιαφέρει η λογική των πραγματικοτήτων κι δεν οι εικασίες οραματι-

στιώρ και οι εγγονολογικές κατασκευές.

Η ικανότητα των ανθρώπων να προσαρμόζεται σε αντίξοες συνθήκες και τελικά να τις αποδέχεται, όπως συμβαίνει σήμερα με τη φύλανση των περιβάλλοντος, αποτελεί σύνφωνα με τον οικολόγο R. DUBOS την πραγματική τραγωδία. Γιατί, χειροτερεύοντας τις συνθήκες επιβίωσής του, δεν έχει ξεκαθαρίσει ότι έρα παιδί που θα γεννηθεί σ' αυτό το περιβάλλον έχει ελάχιστες δυνατότητες να αντιέξει το σωματικό και γυναικό τον διγαμικό.

Ο άνθρωπος σήμερα, έχει προχωρήσει σε μια σύγκρουση με το περιβάλλον του. Για πρώτη φορά παρατηρείται στη φύση σύγκρουση από το ίδιο είδος και την επίδρασή του. Ως έρα σημείο η συμπεριφορά των ανθρώπων δικαιολογείται. Σκοτώς του κάθε είδους είραι η επιβίωση άσχετα με το τι θα συνθέσει στους άλλους οργανισμούς. Αυτό είναι μια «φυσική» λογική συμπεριφορά που αγαπαντήσει ο άνθρωπος να ακολουθήσει. Ο παραλογισμός αρχίζει από τη στιγμή που οι ενέργειες δεν αποβλέπουν στην επιβίωση, δεν ικανοποιούν ανάγκες αλλά αποβλέπουν σ' έρα τεχνητό τρόπο ζωής, όπως ακριβώς παρατηρούμε να συμβαίνει στις μέρες μας. Και το χειρότερο από όλα, διαν δεν προέρχονται από το ούγολο των αιθίων, αλλά από μια μειοψηφία, γιατί κανείς δε μπορεί να ισχυριστεί ότι δήλη η ανθρωπότητα εναι πλεύθυνη για την κατάσταση που υπάρχει. Οι βιομηχανικές χώρες φέρονται το κέντρο μέρος της ευθύνης για την υποβάθμιση των περιβάλλοντος που φέρνει σαν αποτέλεσμα την χαμηλή ποιοτική ζωή. Φυσικά, δεν παίρνουμε θέση ενάντια στη τεχνολογία ανάπτυξη, αλλά πρέπει κάποιες να σταματήσει αυτή η φαγδαία εξέλιξη, να μπει μέσα σε σωστά

πλαίσια, για να μπορεί και η γη να αναπληρώνει πολλούς από τους πόδους της που εξαντλούνται. Η δημιουργία βιομηχανικών ζωγράφων και αεροδρομίων μακριά από τις πόλεις, η σωστή συμποινία μέσα σ' αυτές, η δεινόφρενη και η κατασκευή καλαίσθητων μορογανικιών με πρόσωπη στον ήλιο μ' όσο το δυνατό απομακρυμένες από θορύβους μπορούν να βοηθήσουν ως ζεκίρημα για μια ποιοτικά ανότερη ζωή. Το ίδιο το κράτος πρέπει να περιορίσει το απομικό συμφέρον εις βάρος της φύσης, να ελέγξει σις ιδιωτικές επιχειρήσεις - βιομηχανίες, τουριστικά συγκροτήματα - χωρίς να τις ενισχύει προσαρματικά και να τις καποχρώνει τομικά, πιστεύοντας ότι πως προωθεί την οικογένεια των τόπου, γιατί η αναπτυξηρή υποβάθμιση της ζωής μπορεί τελικά να είναι και χειρότερη από μια πρηγική καταστροφή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μ. Νιτσόπουλον «ΟΙΚΟΨΥΧΟΛΟΠΤΑ»

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλον «ΟΣΥΓΧΡΟΝΟΣ Άνθρωπος»

Θ. Τσουνάκου «Οικολογία»

Μ. Ανδρόνικου (Η προστασία του περιβάλλοντος).

Ισαάκ Νεύτων

«Για ποιό σκοπό άραιγε τόσοι μεγάλοι άνδρες αφιέρωσαν τη ζωή τους, και εξέθεσαν τον εαυτό τους στον κίνδυνο και υπέφεραν; Μήπως μόνο προς χάριν του θαυμασμού που έννοιαθαν ανακαλύπτοντας τους μεγάλους αριθμούς και τους νόμους των διαφόρων πραγμάτων, χωρίς καν να ακέπτονται την βαθύτερη ουσία των νόμων που τα διέπουν;».

LOMONOSOV

1. Εισαγωγή

Όπως η πιώση της Ρώμης, σήμαινε την πιώση των Αρχαίων Κόσμων, την πιώση δηλαδή και την βαθμαία διάλυση των δυναστηριούς συντήριασης παραγωγής και αγροτικής παραγωγής των με το φεονδαρχικό που κράτησε πάνω από χίλια χρόνια, έτοι και η πιώση της Κωνσταντινούπολης, σήμαινε την πιώση της φεονδαρχίας στην Εγρώπη και την απαρχή μιας γενιάς εποχής και ενός νέου τρόπου παραγωγής, που έφερε στο προσωπικό της ιστορίας τέσσες τάξεις και γενιανωνικά αναστηματα.

Η νεαρή αστική τάξη μετά από μακροβρούνς αγώνες, συνέτριψε την γηραιά δικτατορία των φεονδαρχών, σπάσατας το άνωματο, κλειστό ούποτρα της φεονδαρχίας παραγωγής και δημιουργώντας γέρες πολιτικές, κοινωνικές και παραγωγικές σχέσεις, έφερε μια νέα εποχή στην ιστορία της Αιγαίου πολιτικής. Με ιδεολογική σημαία την ελεύθερια (στο άιμο, αλλά και στο ερπόφιο), την ισοτητήν και τη δικαιοσύνη, αραιτώντας γοηγούς τη βιομηχανία, η αγοραική οικονομία, η γανονιά και κατά συνέπεια οι επιστήμες, οι τέχνες και τα γούματα. Ήδη από τον 13ο αιώνα δημιουργούνται τα ποώτα Πανεπιστήμια στην Εγρώπη. Έτοι το 1200 ιδρύεται το Πανεπιστήμιο των Παρισίων το αρχαιότερο της Εγρώπης, το 1220 το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και του Μοντελέ, το 1224 της Νεάπολης και το 1231 του Καΐμπριτζ. Στα μέσα των δεκάτων τετάρτου αιώνα ιδρύθηκαν το Πανεπιστήμιο της Πράγας (1348) δύον 500 περίπου χρόνια αργότερα όταν δίδασκε ο Α. Αιστιάρης και το 1364 το Πανεπιστήμιο

λυνη των Αρχαίων Κόσμων. Παράλληλα η ανακάλυψη των χαρτιών, της μαγνητικής πυξίδας, των ρολογιών των φανών και τέλος της τυπογραφίας δημιουργεί νέα άθησης στις επιστήμες.

Το 1642 είναι μια μεγάλη χρονιά για την Εγρώπη. Τη χρονιά ανήμερης ο Γαλιλαίος, αλλά την ίδια χρονιά γεννιέται ο Ισαάκ Νεύτων, η μεγαλύτερη θεωρία των φυσικών επιστήμων που γέρνησε ποτέ η ανθρωπότητα: Ο Νεύτων δώκεις περιώντας επίδραση στο ούροκό των επιστημών αλλά και στη φιλοσοφία. Για τα εκτιμήθη το έργο των πρέπει κύρια για κατανοθύνοντας οι νόμοι της κλασικής μη χανικής που ονομασικά αποτέλεσαν την δημιουργία των φυσικών επιστημών, όπως τις γναψίζουμε αήμερα, αλλά και οι αξεπέραστες ανακαλύψεις στα μαθηματικά, στην οπτική κλπ.

2. Η Ζωή και το έργο του

Ο Νεύτων γεννήθηκε στο χωριό WOOLSTHDRPE στην Αγγλία από γονείς αρρενες. Ο πατέρας του πέθανε πρωτότονος ο θείος του. Πολύ λίγα είναι γνωστά για τα πρώτα χρόνια των πρωτών των της Πανεπιστήμιο του Καΐμπριτζ και φαίνεται δεν διακρίθηκε ιδιαίτερα. Το 1665 έπειτα επιδημία πανώλης και το Πανεπιστήμιο έκλεισε. Ο Νεύτων γέροις στο χωριό του δέκανος έμεινε μέχρι το 1667. Σε αντίτιτο τα δύο χρόνια, σε τμήμα 23 μέχρι 25 χρόνων η δημιουργημένη διά νοια του Νεύτωνα δύσκολα με ενεργό ηφαίστιο, δεπέρασε κάθε δρόμο. Σε απόλυτη απανάνταση και σχεδόν υπερφυσική αντικανονέμισμας ανακάλυψε τους νόμους που φέρουν τη δύναμη του. Παρομιώδης έγινε η τεράστια ικανότητα που είχε να συγχειρίζεται με απότομη ευκολία, σε ένα ποθόλημα για μέρες, εβδομάδες, ακόμα και μήνες. Όσοι ασχολούνται με την μελέτη των μαθηματικών και της φυσικής γνωρίζουν πόσο δύσκολο είναι να συγχειρίζεται κάποιος δύσκολος για λίγα λεπτά στο υπό μελέτη ποθόλημα. Έτοι διαγράφουν τη τέλος της ζωής των φωτικής πας ανακάλυψε τους νόμους των απάγγησης: «Επείνες τις μέρες σκεπτόμοντας τα μαθηματικά και τη φιλοσοφία (= ε-

μια της Κρακοβίας:

Κύριο έργο των Πανεπιστημίων ήταν η μελέτη της Θεολογίας και της φιλοσοφίας. Ωστόσο με την πάροδο των χρόνων οι νέες ανακαλύψεις φέρουν πλούτο υλικού το οποίο πρέπει να μελετηθεί και να ταξινομηθεί. Έπειτα αρχειά γρηγορία η διδασκαλία και η έρευνα στα Πανεπιστήμια σηματίζεται πέρα από την μελέτη των φυσικών και μαθηματικών επιστημών, της φυσιολογίας της βοτανολογίας και αρχειάρα

Του Γιάννη Μυλωνά

Φυσικού - Μαθηματικού
Ερευνητή Φιλοσοφίας

της βιολογίας, της ιατρικής και των άλλων επιστημών γενικώτερα. Ήδη στα Αραβικά Παραμύτια της Ισλαμίας (1) διδάσκονται τα μαθηματικά των Πυθαγορειων φιλόσοφων, του Ευκλείδη, του των Πτύλημάνων, των Απολλόνιον, των Αρχιμήδη, του Ερατοσθένη και των άλλων Ελλήνων μαθηματικών της αρχαιότητας. (Ο Ερατοσθένης, με γάλος μαθηματικός της Αλεξανδρείας περιήγης περιφέρουν ήταν διεύθυντής της περιφέρης βιβλιοθήκης της Αλεξανδρείας. Καιέπληξε τον κόσμο διαταγών και με την διάθεση ενός δούλου μέτρησε μια ξιναθάναστη ακοίνευσε την περιφέρεια της γῆς. Ισως σε άλλο τέτοιο μον δοθεί η εννοιούντα για γράφω για τον μεγάλο αιώνα άρδηα και την ιστορία του).

Οι άνθρωποι των γραμμάτων και των επιστημών ανακάλυψαν την Ελληνική αρχαιότητα και δημιουργείται έτοι τεράστιο φεύγοντας την μελέτη, έρευνα και ανακά-

πιστήμης της φύσης) περισσότερο από πάθειά άλλο ποδόγυα, ακόμα και από τη ζωή μου». Σε αυτά λοιπόν τα δύο χρόνια έκαμε ίδες ανακαλύψεις και δημοσύγησε τέτοιες θεωρίες και νέες ιδέες που ονόμαζαν αξεπέραστες στην ιστορία της ανθρωπινής οικέψης. Η ανακάλυψη του διαφορικού και ολοκληρωτικού λογισμού, που αποτέλεσε τη βάση δλης της μαθηματικής αράνωνης, ο ίδιος της παγκόσμιας βασικήτας που εξήγησε τον μηχανισμό του ηλιακού ανθρώπινος, η ανακάλυψη του φάσματος του ηλιακού φωτός και η εξήγηση των χρωμάτων του ουρανίου πέζου και της φύσης των φωτός γενικότερα, η ανακάλυψη των περιφήμουν δέργηνου, που έφερε το όνομά του, για πυρηνικές και κλαδικικές εκδείξεις απλά.

Ο Νεύτων ήταν επωτιζεμένος και πλεισμένος στον εαυτό του γιατί απόφευγε τα δημοσιεύσει τις ανακαλύψεις πον. Μάλιστα μετά από την επιμονή των φίλων του δημοσιεύεται τις θεωρίες του. Οσόσο οι μαθηματικές των πατέρων του ήταν ίδιοι γραπτές ώστε ο καθηγητής του BARROW παραιτήθηκε από την έδρα των μαθηματικών στο CAMBRIDGE το 1669 την οποία πήρε ο Νεύτων: (Πρόγραμμα αρχής των ακαδημαϊκά χρονικά).

Στο CAMBRIDGE αποχώρησε με την μελέτη της αστρονομίας και της κατασκευής τηλεσκοπίων. Μετά από πολλά πειράματα κατόρθωσε να κατασκεύσῃ το πρώτο αντανακλαστικό τηλεσκόπιο, τον πρώτο των οπηρεινών τηλεσκοπίων με τα οποία οι αστρονόμοι μελετούν το σύμπαν. Η μελέτη του φάσματος των φωτός είχε σαν σκέψεια να διατυπώσῃ μια νέα θεωρία, διι το φως αποτελείται από μικρότατα σηματίδια, σε αντίθεση τε των μεγάλων φυσικών Χάντερς που δεχόταν ότι το φως αποτελείται από κύματα.

Τελικά δημοσίευσε μερινές από τις εργασίες των αιλλά απικετώπισθηκαν ίσσοι σκληρού από τους επιστήμονες της εποχής του και έλαβε ποσούς δρομείς καρικές ώστε αποσύρθηκε και πλεύσθηκε περισσότερο στον εαυτό του, μελετώντας μόνο για την προσωπική του εκπαίδευση. Είχεται χρόνια αργότερα δημοσίευσε στον LEIBNITZ (2) «Ο σορ αφορά τα φαινόμενα των φω-

τών και των χρωμάτων θεωρώ διι έχω ανακαλύψει μια θεωρία που δίνει την καλύτερη εξήγηση σε αυτά τα φαινόμενα αλλά αφούδιαι τη δημοσιεύσω βιβλία από το όφελο του διασονομού μου από αρίδεον».

Το 1678 απογοητευμένος έλαψε να ασχολείται με την μελέτη της φυσικής και των μαθηματικών. Άλια ακόμα δεν είχε δημοσιεύσει πίποτα από τους ίδιους της διναυπικής και της παγκόσμιας βασικήτας. Τέλινά μετά από την επιμονή των φίλων του ROBERT HOOKE και EDMUND HAYYEL αποφάσισε να ασχοληθεί με την φυσική και έτσι άρχισε να γράψει τη μεγαλύτερη εργασία του, τα PRINCIPIA (Αρχές). Ο τίτλος των έργων ήταν «Μαθηματικές αρχές φυσικής φιλοσοφίας». Οοι «Αρχές» γράφηκαν σε 18 μήνες ολοκληρωτικής απομόνωσης και θαν διη μοσιεύτηκαν το 1687 αμέσως αραγονούσιθηκε διι ήταν έτοις από τα μεγαλύτερα κάκοφθούματα του ανθρωπότην πνεύματος. Στο βιβλίο αυτό εξηγούνται τις βασικές αρχές της θεωρητικής μηχανικής και της διναυπικής των ορεινών, έδωσε την πρώτη μαθηματική θεωρία για την κίνηση των κυμάτων. Εξήγαγε τους ίδιους του Κεπλερ από τον ίδιο της παραβολικές έλξης και εξήγησε τις τροχιές των κομητών. Υπολόγισε τις μάζες της γης, του ήλιου και των πλανητών με δορυφόρους. Εξήγησε τα φαινόμενα της αυτοπνίας και πλημμυρίδας και πλήθος άλλων φυσικών φαινομένων. Τα PRINCIPIA είναι ένα δύσκολο βιβλίο τα διαβάσθη, ακόμα και σήμερα διθύρα είναι γραμμένο στη γλώσσα της γεωνετογίας. Αριετά αργότερα ο EULER έγραψε τους ίδιους του Νεύτωνα σε αλγεβρική μορφή.

Το 1704 δημοσίευσε το περίημμα βιβλίο του «Οπτική». Η οπική του είχε προσατία αριθμαία για την προστέρα απάτηνη της φυσικής και για την ολοκληρωτή των γνώσεών μας, για την φύση των φωτός.

3. Η κλασσική μηχανική & μηχανιστική αντίληψη για τον κόσμο

Κύριο έργο του Νεύτωνα ήταν

η προσπάθειά του να ανακαλύψῃ και να εξηγήσῃ τους ίδιους που διέπουν την κίνηση, την αλλαγή στη φύση, δηλαδή από την απλή μετατόπιση μέχρι την συγκρότηση δομών και συστημάτων σαν το ηλιακό σύστημα, αλλά ακόμα και τον ίδιον τον σύγκριτος. Προς τούτο διατύπωσε τους ιδείς ίδιους της κλασσικής μηχανικής, δηλ. τον ίδιο της αδράνειας, τον ίδιο που δίδει την επιτάχυνση εινός σώματος ή αρχιβεστερα την μεταβολή της ορμής διαν ενεργούν δυνάμεις επ' αυτού και τον ίδιο της δράσης και της αντίδρασης. Οι ίδιοι αυτοί είναι τα τροφάστια επίνυχα διθύρα εξηγούντα χιλιάδες φυσικά φαινόμενα, από την κίνηση π.χ. εινός αυτοκινήτου και την πιθώτη ένθε σώματος μέχρι τις ιδογιές των πλανητών. Έτσι οι ίδιοι αυτοί έγιναν ο θεμέλιος λίθος όπου στηρίζονται όλες οι γεωτερες επιστήμες.

Το τεράστιο κύρος της κλασσικής μηχανικής επηρέασε όλες τις άλλες επιστήμες της εποχής του, οι οποίες δεν είχαν φθάσει στο βαθμό τελείωτης της κλασσικής μηχανικής. Έτσι μεταφράσθηκαν κατά πόλο μηχανιστικό οι αρχές της κλασσικής φυσικής στη φυσιολογία, βοτανολογία κλπ. Οι ερευνητές π.χ. θεωρούσαν ότι η σκέψη είναι αποτέλεσμα έμμονης μιας ουσίας, (όπως το συκώνι επικρίνει τη χολή), και η κίνηση απήκε της σοσίας δημιουργεί τη σκέψη, πράγμα που σήμερα θεωρείται απαράδεκτο.

Οι θεμελιώτες της κλασσικής μηχανικής προκειμένου να εξηγήσουν την κίνηση των σωμάτων κατέφυγαν σε αφανθέσεις και γενικεύσεις. Πρότην αριθμόνη ήταν η εισαγωγή στην μηχανική της εργασίας των υλικών σημείου. Σαν υλικό σημείο θεωρείται έτσι σώμα μικρού που οι διαστάσεις του δεν πέρασνται απ' διάγραμμα. Π.χ. διαν μελετούμε τους σπειροειδής γαλάζιες τον θύμπαπος τόστι θεωρούμε την τροφάστια μάζα του ύλιου αιελητέα και τον ίδιο ή ακόμα και ειδόκληρο το ηλιακό σύστημα σαν ένα σημείο. Η διαδικασία αυτή της αφιλοεργής είναι για φιλοσοφική καθηγούσα αλλά και έτσι παποδέραιο εργαλείο τα δειδένσοντας στους μανικούς ίδιους της φύσης. Η κατηγορία της αφαίρεσης δημι-

ονογήθηκε δια μέσου της έφεντρας χιλιάδων επών στη φιλοσοφία και στις επιστήμες. Έτοις λοιπόρ στηρ **Φοιτική** του ο Νεύτιος προαναγγέλει την ατομική θεωρία της ύλης άλλα ταντόχροα εισάγει και την θεολογία. Προσπαθώντας όμως να μηνεύσῃ την δημιουργία του κόσμου γράφει:

μ' Όλα τα σώματα φαίνεται γα συντίθενται από μικρά σωμάτια. Μου φαίνεται πιθανό διι το Θεός στην Αρχή δημιουργήσεις την 'Υλη με την μορφή σωματιδίων, στερεών, συμπλαγών, σκληρών, αδιαλέρωσιτων, δυνάμεων γα κινηθούν. Σωματιδίων με τέτοια Μεγέθη και Σχήματα και με τέτοιες ιδιότητες και σε τέτοια αράλογία με το χώρο, ώστε να ταυτίζουν κατά τον καλύτερο τοόπλο στο Σκοπό για τον οποίον τα δημιουργήσει. Και τα αρχικά αυτά Σωματιδία, διτας στέρεα, είναι ασύγκριτα σκληρότερα από όποιαδήποτε πορώδη σώματα που σχηματίζονται από ανιά κι ακόμα τόσο σκληρά, ώστε ποτέ να μη φθείρονται, ή να μην σπάζουν σε κοινάτια, έτοις ώστε να μηρυντάρονται συνηθισμένη Δύραμη πορτα μπορεί να διαιρέσῃ αυτό που ο ίδιος ο Θεός έκαψε έρα κατά την πρώτη δημιουργία.

Οφέλος αφαιρώντας από τα άτομα την ανθρώπητη μόνη και τις ποιοτικές τους ιδιότητες, ήταν αδύνατο να καταροθεί το ανεξάρτητο της κίνησης και της πολυμορφίας της ζωήτανής φύσης. Σήμερα τα άτομα θεωρούνται πολυνόνθετες οντότητες που κρύβουν μέσα τους τεράστιο πλούτο φαιρομένων, που διασπώνται τα μεγά στα δε και που οι αλληλεπιδράσεις τους δίδουν την πολύμορφη και πολύπλοκη εικόνα της κβαντικής και ατομικής φυσικής.

Ο Νεύτιος προχώρησε πρωταρχα. Μελέτησε τις ιδιότητες των χώρων και των χρόνων. Ο χώρος για την ιλασσική μηχανική είναι ούφωρος με την Γεωμετρία των Ευκλείδη. Τόσο η ύπαρξη δύο και οι ιδιότητές τουν θεωρούνται ανεξάρτητες από την παροντία ύλης. Ο χρόνος επίσης θεωρείται ανεξάρτητος από το χώρο: 'Ετοις ο χώρος ήταν έρα τεράστιο δοχείο μέσα στο οποίο γίνονται όλα τα φαινόντα του σύμπαντος. Διακόπια ακριβώς χρόνια αρχίζει να

Αἰνοτάτην θα έδινε με την θεωρία της σχετικότητας νέες ιδιότητες στο χώρο και στο χρόνο. Ο χώρος καινοτολόγεται αράλογα με την έπλαξη ή μη ύλης στο συγκεκριμένο σημείο, και ο χρόνος είναι διαφορετικός σε διο διαφορετικά σημεία: Π.χ. ο χώρος στο κέντρο του πλανήρου έχει τελείως διαφορετική δουμή από διι π.χ. στην επιφάνεια της γης. Το ίδιο και ο χρόνος. Ο Αἰνοτάτην απέδειξε διι η Ευκλείδεια γεωμετρία δερ είναι δυνατών γα εξηγήσῃ τις ιδιότητες του χώρου, εκεί δύονταντερούνται περισσότερον στην άλλη.

Τέλος ο Νεύτιος θεωρούνται διι οι δυνάμεις στη φύση μεταδίδονται με άπειρη ταχύτητα και ταντίης την μάζα (που είναι μέτρο της αδράνειας) με την έλη: Η θεωρία της σχετικότητας και η γεώτερη φυσική έφεντρα θα δημιουργούνται μια πιο ακριβή εικόνα γιαντές τις έννοιες: Παρ' διι αυτά η κλασσική μηχανική του Νεύτωνα ήταν η απόφοιτη της ανάπτυξης τόσο των επιστημών δύο και της τεχνικής. Άερι μπορούνται δεν ήταν δυνατόν εκείνη την εποχή η ιλασσική μηχανική γα δώσει μια ακριβή και ολοκληρωμένη εικόνα των φαινόντων στη φύση. Οσιόσο η γεωτερία μηχανική δεν ισχύει στα φαινόμενα των μικρούσιων, στηρ περιοχή δηλαδή των ατομικών επιπέδων. Εκεί οι κινήσεις και οι αλληλεπιδράσεις των σωματιδίων διέπονται από τους νόμους της κβαντικής μηχανικής που ήταν έρα από τα πιο λαμπρά επιεύγματα των 20ου αιώνα.

4. Το φως

«Η σπουδή της φύσης μοιάζει με μεράλη ανακούφιση και και φροντισκό. Γιατί τελικά η φύδη και η ιστορία είναι δρο συνιστώσες που μας κάνουν γα ζόντες και γα έβιαστε αυτό που είναιστε».

Φ. Εργεκλ: γράμμα στον G. LAMPLUQH (1893).

Η προσπάθεια των ανθρώπων να κατανοήση τη φύση των φαινός άρχισε χιλιάδες χρόνια πριν, στηρ μακρινή Αρχαιότητα. Άλλα οι πρωτόροι ερευνητές της περιόδου δερ μπορούνται να ξεχωρί-

σουν την διαφορά μεταξύ του φωτίσ, του ματιού, της όρασης και του ηλίου. Στις πρωτιόγονες κοινωνίες οι άνθρωποι οντήθων τάντιαν το φως με την όραση. Το ίδιο ακριβώς κάπουν πολλές φορές τα μικρά παιδιά δια προσπαθώντας να κρυπτούν για γα μη τα δούνται μπατάς ή η μαμά κλείσουν τα μάτια τους και τον φωτίσουν διι επειδή δεν βλέπουν γέρω τους, τιθε οι άλλοι δεν τα βλέπουν. Από δειχνεῖται διι τα μικρά παιδιά ταντίαν αυθόρμητα το φως με την όραση. Στους μόνους της Αρχαίας Αιγαίπιου προκειτές φορές γίνεται ταντίηση διαφοροπιών πραγματιών δύος των ηλίου και της όρασης, που φωτίσ και του μάσιου.

Στις αρχές θρησκείες το μάτι οντήθων απεικονίζεται γα εκπέμπει ακτίνες σπάγμα που ομμαίνει διι δημιουργεί, παράγει φως, ερώ αντίθετα το μάτι είναι δύγαρο που δέχεται το φως. 'Ενδι; αρχαίος αιγυπτιακός μόνος λέει: «Οι ζωσές ακτίνες που εκπέμπονται από τα μάτια των Φαραώ. Πόσο θ' ανθελα γα βρέχωνται κάθε μέρα από αυτές τις ακτίνες».

Στη βίβλο επάρχει δημιουργία. Η διαδικασία της δημιουργίας είναι φωτοη, αντόματη. Το φως έρχεται πρωταρχική φωτισμός, ταντίζεται με το λόργο, το πιεύμα, το καλό αλλ. αφεντηρή εποήσειρ ο Θεός των οργανών και την γην. Η διόρθωσης και θογμος και σκότος επί των προσώπων της αβύσου. Κατ πιεύμα Θεού εφέρει επί την επιφάνειας των υδάτων. Και είπεν ο Θεός. ΓΕΝΗΘΗΤΩ φως και έγινε φως και είδερ ο Θεός διι το φως δηι καιδέν και διεχώρισεν ο Θεός το φως από των φωτίους» (Βίβλος Γέρεσις Α', 1 — 5).

Η διαχώριση των επιοιων της όρασης κάπι των φωτίσ φωτισ στηρ Αρχαία Ελλάδα: Ο Πλάτωνας στο περίφημο έργο των «Τηναίος» που αποτελεί έρα διάλογο για τη φύσης επιστήμες γράφει: «Και από τα δογαρά οι θεοί πρότια επιτήσαν τα μάτια για τα δώσουν φως». Και πιο κάπιο ο Πλάτων δέχεται διι η απαλή φλόγα των ματιών. άνιστοιχεί στηρ πατοδόγαμη ύλη γα των ηλίου, δύος και το κλειστό που ματιών πηγαίνει αντιστοιχία των ηλίου.

Ο φιλόσοφος Δαμιανός από την Λάρισα (4ος αιώνας π.Χ.) ελεγχόμενος την θεμελιώση μια θεωρία στην οποία δέχεται ότι το μάτι επέκτεινε ακίνες ή οποίες είραι οφαιδικές και διαδίδονται προς διάστημα της κατευθύνσεις. Οι μεγάλοι μαθηματικοί Ευκλείδης, Πτιολεμαϊς, Εραστοθέμης κ.ά. παραγοντας σαν δάσην την θεωρία πηγής επικομπής των φωτίσ την θεμελίωσαν την επιθύμηση της γεωμετρογής οπικής η οποία διατηρεί την αξία της μέχρι σήμερα.

Οι πρώτοι φιλόσοφοι που δημούραγκαν μια αρχειακή ορθολογική θεωρία για το φως αντίστητη με την θεωρία των παρατάνω φιλόσοφων ήταν ο Επίκοντος και ο Λονκοήνιος (3). Σύμφωνα με τον Επίκοντο τα σώματα συνεχώς επλέπτουν, αντανακλούν πολύ λεπτά στοιχεία των φωτίσ που είναι ακορείς απεικόνισης των σωμάτων από τα οποία προέρχονται. Η θεωρία αυτή της αντανάκλασης και αρχή γίνεται ορθή και ποιοτικά αριθτερη από τις άλλες. Ουτόσο δεν ήταν δυνατόν να ανατινγθεί πάρα πέρα και να δώσει ποσοτικά αποτελέσματα λόγου των πρωτόγονων χαρακτήρα της. Έτσι η θεωρία των Ευκλείδη, Πτιολεμαϊδων, Εραστοθέμης γεωμετρογής οπικής πρέπει να θεωρηθεί πιο ολοκληρωμένη από ποσοτική άποψη.

Άλλα τί είναι το φως και πώς δημιουργήθηκε; Ποιές είναι οι ιδιότητές του και η φύση του και από τί συνιστάται: Τα ερευνήματα αυτά είναι δύοκολο να απαντηθούν ακόμα και αφεντικά παρ' όλο που έχουμε τεράστιες γνώσεις για την φύση των φωτίσ, διδύ μια πλήρη ανάπτυξη της θεωρίας των φωτίσ απαιτεί γνώσεις της Κβαντικής Θεωρίας. Πεδίου και προκεχωρημένων μαθηματικών, μεταπτυχιακού επιπλέον. Ουτόσο θα προσπαθήσουμε να δώσω μια καταγραφή των φωτίσ και να δείξω την συμβολή των Νεότων στην διεύθυνση των γνώσων μας για το φως:

Κύριο καθήκον των Νεότων ήταν να καταγράψουν την φύση των φωτίσ και να δημιουργήσουν μια θεωρία που να δίνει πραγμοτητική απάντηση στα φωτεινά φαινόμενα. Με συνεχή πειράματα ανακάλυψαν τη φύση των φωτίσ. Συγκεκριμέ-

να, άρησε μια ηλιακή απίρα έπειτα παραγόμενη του να πέσει πάρω σε ένα πρόσωπο προστάλιον. Το ηλιακό φως περιώνεται μέσα από το κρύο σταλλό έδωσε μια σειρά χρωμάτων θμοιών με αντίστοιχη θεωρία του ονομάνον Τόξον. Συμπέφαγε λοιπόν ότι το ηλιακό φως είναι μήγα ακτινοβολία διαφόρων χρωμάτων.

Το επόμενο δύμα πήγαν να εξηγήσουν πώς διαδίδεται το φως. Παρατήρησαν ότι το ηλιακό φως προκαλεί μηχανικά και χημικά φαινόμενα, άγοδο της θερμοκοσμίας, άρα έχει δύναμη. Κατέλαβε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι το φως αποτελείται από μικρά σωματίδια. Το 1675, ενώ ο Νέύτων συνέχιζε τα πειράματά του, ο αστρογόνος ROMER προσδιόρισε την ταχύτητα των φωτίσ, που ήταν 300.000 KM/ SPC. Το φως χρειαζόταν 8 λεπτά και 20 δευτερόλεπτα για να καλύψῃ την απόσταση ηλίου - γής. Από την άλλη φερόταν ο Χωρίζενς, όπως ανέφερε παραπάνω, δεχόταν ότι το φως αποτελείται από κύματα: και διάφορα πειράματα επιβεβαίωσαν την κυματική φύση των φωτίσ. Το 1800 ανακάλυψη καν από τον HERSCHEL μια σειρά ακτινοβολίες που δεν είναι ορατές διότι έχουν διαφορετικά μήκος κύματος.

Η ανακάλυψη των ηλεκτρομαγνητικής εξισώσεων από τον MAXWELL απέδειξε ότι τα ηλεκτρομαγνητικά κύματα είναι κι αυτά μια μορφή φωτίσ με μεγάλη όμως συγχρόνιτα και κατά συνέπεια μεγάλη επέργεια, που δεν μπορεί να παρατηθεί με το ανθρώπινο μάτι. Το 1900 ο M. PLANCK ανακάλυψε την θεωρία των Κβάρια: Η θεωρία αυτή δέχεται ότι το φως εκπέντεται και αποδροφάται με μικρές ποσοτικές επέργειες που ονομάζονται κιβάγια ή φωτόνια. Επίσης δίλα τα σώματα στον ένα ή στον άλλο βαθμό και κάτιον από διαφόρετες συνθήκες επιπέδου των φωτίσ. Π.χ. δια το οίδη ους θεωρατής εκπέντει ακτινοβολίες οφισμένον μήκους κύματος. Το ίδιο δια το ζύλο ή οπιοδή ποτε σώμα καίει εκπέντει φως. Το φως λοιπόν βρίσκεται παντού. Βρί-

σκείται μέσα στην ουσία των πραγμάτων. Δηλ. οι αιώνες X., τα φα διοφωτικά κύματα, η ηλεκτρομαγνητική ακτινοβούλια, η φαδιένεργεια είναι μόρφες φωτός. Το φως είναι επέργεια. Τα φωτόνια ή κιβάγια που αποτελούνται το φως βρίσκονται παντού. Όπως είναι γνωστό τα άστρα αποτελούνται από τα πρωτόγνητα, και γενογνητα που αποτελούνται τον παρθένη και τα φλεκτιφόρνια που περιφέρονται γύρω από τον πυρήνα. Η γεωτερη θεωρητική έρευνα απέδειξε ότι τα ηλεκτρόφορα συγκρατούνται γύρω από τον πυρήνα διότι εκπέμπουν παι πλανήρων φωτόνια. Τέλος ο DIRAC απέδειξε ότι η άλη(4) μετατρέπεται σε φως και το φως σε ύλη Δηλ. εάρ είναι ηλεκτρόφορο και έρα ποζιτρόνιο επωδούν δίδουν ένα φιο τύριο. Αγίστροφα εάρ είναι φωτόνιο μιας αφιομένης ενέργειας περάση μέσα από ισχυρό ηλεκτρομαγνητικό πεδίο το οποίο πεταίστεται σε ένα ηλεκτρόφορο και έρα ποζιτρόνιο. Αφού λοιπόν τα ηλεκτρόφορα και τα ποζιτρόνια είναι από τα κύρια στοιχεία της ύλης και αφού μετατρέπονται σε φως, το φως ανεξάρτητα αρ το αντιλαμβανόμενο ή δρι σαν επέργεια βρίσκεται παντού. Η θεωρία για το φως δεν είναι ολοκληρωμένη. Η θεωρητική και πειραματική έρευνα θα φέρει νέες ανακαλύψεις και νέες ιδιότητες του φωτός. Το φως επίσης είναι παντοδύναμο εργαλείο. Οι ακίνες λέιζερ είναι και αυτές φωτός.

Το φως δεν είναι μόνο η αιτία της δημιουργίας της ζωής στη γη, αλλά μας δείχνει και την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουμε σημερινή της φυσικής για να καταποντίσουμε τη γνώση και να ανακαλύψουμε τα μετακά των σύμπλατος.

Η εργασία αυτή αφιερώνεται σκονές καλούς μου γορείς.

1. Οι Αραβες κατέλαβαν την Ισταντία, ιδρυσαν Πανεπιστήμια και διέδωσαν τα μαθηματικά στην Ευρώπη που τα πήραν από τους Αρχαίους Έλληνες. Είναι χαρακτηριστικό ότι διατηρούνται οι Χαλκίφης 'Αλ - Μαρούν Ρασιντ (786 - 833) νίκησε το Βυζαντινό αυτοκράτορα Μιχαήλ Γ', αξέκουσε να του (Συνέχεια στη σελ. 35)

'Αχνωστοί και ανένδοτοι ισολογισμοί των Σχολείων της Νάουσας στα χρόνια της Τουρκοκρατίας

Εισαγωγή

Στην προσπάθειά μου να δρόμο αρχειακό ύλικό ή ειδήσεις για τα σχολεία της Βέροιας, δρήγα ότι αρχείο της εκκλησίας του Αγίου Αντωνίου Βέροιας ένα Κώδικα που αναφέρεται στην κατάσταση των σχολείων (έσοδα - έξοδα) από το 1901 έως το 1903, σε μια περίοδο της τουρκοκρατουμένης Νάουσας που δεν έχει ερευνηθεί από μη από την πλευρά της εκπαιδευτικής δραστηριότητας, γι' αυτό θεωρησα όχλιμο να δημοσιεύσω ορισμένες πληροφορίες σχετικά με τους ισολογισμούς - απολογισμούς των σχολείων που περιέχονται στον ανωτέρω κώδικα.

Οι ισολογισμοί αυτοί είναι πολύ οπούδασι, γιατί δίγονη μια εικόνα της κατάστασης των σχολείων της Νάουσας την περίοδο αυτή.

Οι ισολογισμοί - Απολογισμοί των Ελληνικών Σχολείων Νάουσας (1901-1903)

Ο πρώτος ισολογισμός καταγράφηκε στις σελίδες (διπλές) 90 και 91 με τον τίτλο: «Ισολογισμός των Ελλ. Σχολείων Ναούσης συγχρητείς τη 3η Ιουνίου 1902 και ο απολογισμός αυτών του Σχ. έτους 1901 - 1902» και υπογράφηκε με ημερομηνία 12 Αυγούστου 1902 από τους εφόδους των σχολείων Νικ. Πεζλιβάρο, Αρ. Κ. Κόκκινα και Γρηγ. Δ. Λόγγο.

Στη σελίδα 90α καταχωρίζονται τα έσοδα (προϋπολογισμένα - εισοροχθέντα, ενεργητικό), ενώ στη σελίδα 90β τα έξοδα (προϋπολογισμένα, πληρωθέντα, παθητικό).

Ο ισολογισμός εμφανίζεται:

Έσοδα	65303, 25 γρ.
Έξοδα	65303, 25 "

Η εφορεία των σχολείων έχει να εισπράξει (ενεργητικό) 37213,5 γρ. και χρωτάει (παθητικό) 28 907,3 γρ., ενώ στο κεφάλαιο των σχολείων παραμένει για τις ζημιές λειτουργικές δαπάνες το ποσό των 8306,2 γρ.

Τα κάτια έσοδα των σχολείων προέρχονται από τις επιχορηγήσεις των εκκλησιών της Νάουσας. Ο Αγιος Μηνάς προσφέρει κάθε χρόνο 5500 γρ., η Μεταμόρφωση

Δήμο Βασιλείου	7.000 γρ.
Νικ. Μπέρδο	3.300 "
Νικ. Βαΐραρίδη	3.300 "
Σταύρο Χωρά	3.300 "
Παπιελή Χ' Πετρίδη	2.800 "
Κων. Δημητριάδη	3.400 "
Αικατερ. Γεωργιάδου	2.500 "
Κων. Γρίτσα Γεωργιάδου	2.500 "
Πέτρο Ν. Οικονόμου	3.200 "
Θεολόγη Τσιακαλή	3.800 "
Πέτρο Α. Χριστίνα	2.900 "
Βασ. Μιχαηλίδη	2.700 "
Σύντολο	33.600

β) Για επιστάτη:

Πρότιο Παπισάρ	1.200 γρ.
----------------	-----------

γ) Για άλλες λειτουργικές αγάγεις των σχολείων (γραφική ύλη, καδικά, συντήρηση σχολείων κ.ά.) καθώς και έσοδα για πληρωμή χρεών σε δασειστές.

Ο δεύτερος ισολογισμός καταγράφηκε στις σελ. 92 και 93 (διπλές) με τον τίτλο: «Ισολογισμός των Ελ. Σχολείων Ναούσης συγχρητείς τη 30 Ιουνίου 1903 και ο απολογισμός αυτών του Σχ. έτους 1902 - 1903» και υπογράφηκε με ημερομηνία 12 Αυγούστου 1903 από τους ίδιους εφόδους της προηγούμενης χρονιάς.

Η κατάσταση των ισολογισμών είναι η ίδια με τον προηγούμενο και εμφανίζεται:

Έσοδα	59214,20
-------	----------

Έξοδα	59214,20
-------	----------

Η εφορεία έχει να εισπράξει 27447,30 γρ. (ενεργητικό) και να πληρώσει 11649,15 γρ. (παθητικό), ενώ στο κεφάλαιο των σχολείων (ταυτό) παρέμεινε ένα ποσό 15798,15 για τις ζημιές λειτουργικές αγάγεις των σχολείων.

Τα έσοδα των σχολείων από τις εκκλησίες καθώς και από πόρους είναι περίπου τα ίδια, πληγόμενα δεν έχουμε πολλούς δασειστές των σχολείων ή δωρητές, γι' αυτό και

παρατηρείται μείωση στα έσοδα και έξοδα σε σχέση με τον προηγούμενο ισολογισμό.

Οι δάσκαλοι είναι οι ίδιοι με την προηγούμενη χρονιά και είτε πλέον διδάσκουν η Κλεάνθη Σιμεωνίδην με μισθό ετήσιο 3.600 γρ. και η Πολυζένη Τσίπουρα με 2.000 γρ.

Για έξοδα επιστατών έχουμε:
Γεωργίο Βουδελίνη 1200 γρ.
Προύτης Παπούας 1200 γρ.
Παπούδηνα 800 γρ.

Οι μισθοί των δασκάλων είναι οι ίδιοι. Έχουμε σε ελάχιστες περιπτώσεις ανξονούσεις κατά 100 γρόβσια.

Φαίνεται ότι τα οικογονικά των οχολείων δεν είναι καθόλου καλά. Αντιμετωπίζονται οικογονικές δυσκολίες και οι δάσκαλοι δεν πληρώνονται στο ακέδαιο το μισθό που οιμφωνήθηκε.

Στον καθέρα δάσκαλο πληρώνεται ποσό λιγότερο που κυμαίνεται από 275 έως 1450 γρ.

Τα ποσά που παραχωρούνται πληρώνονται το επόμενο έτος, αλλά γίνεται σ' αυτούς νέα κράτηση. Οι δαπάνες για τις άλλες λεπτονογύνες δαπάνες των οχολείων είναι ελάχιστες για το λόγο ότι τα περισσότερα από τα έσοδα διατίθενται για την πληρωμή των δασκάλων και για άλλα χρέη.

Τέλος, οι ανωτέρω ισολογιούμοι θεωρούνται, μετά από έλεγχο από εξελεκτητική επιτροπή, τους Χ. Χ. Πειρίδη και Χρ. Κολιούλη.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Ο κώδικας, διαστάσεων 19x27,70, έχει 200 σελίδες και βρίσκεται στα αρχεία του Αγίου Αντωνίου Βέροιας. Βλέπε σχετικά Περιοδικό ΝΙΑΟΥΣΤΑ τεύχος 10 (1980), σ. 12 και 34.

Ο Φεβρουάριος στη Λαογραφία

(Συνέχεια από τη σελίδα 22)

από αρνιά, γιατί το μήνα Φεβρουάριο γεννιούνται τα περισσότερα αρνιά, από αυτό και η παροιμία:

Απαντή δεν χίνισε κι οι γρίες αρνιά αναθρέψαν.

Στις 3 Φεβρουαρίου γιορτάζει ο Άγιος Συμεών. Ο ελληνικός λαός προσέχει επισής και τη γιορτή αυτή, ιδιαίτερα οι εποιμόγεννες γυναικες. Ημέρα της γιορτής δεν κάνουν καμία δουλειά μη λόχει και το παιδί που θα γεννήσουν βγει «σημειωμένο» δηλαδή με κάποιο σημάδι. Απ' εναντίας μάλιστα, φροντίζουν να πιάσουν κόκκινα ρούχα ή άλλα πράγματα κόκκινα, για να γεννηθεί το παιδί τους ροδοκόκκινο και γερό.

Από τη γιορτή του Αγίου Συμεών, οι τρεις μαζί γιορτές, δηλαδή του Αγίου Τρύφωνα, της Υπαπαντής και του Αγίου Συμεών, ο λαός μας τις αποκαλεί «Συμιόγιορτα».

Αν και η λαϊκή μας παράδοση λέει πως, «Η Υπαπαντή διώχνει τις γιορτές με το «αντί», ότι δηλαδή τελειώνουν οι γιορτές που από τα Χριστούγεννα διαδέχονται η μία την άλλη, από τις 10 Φεβρουαρίου γιόρτασεν ο Άγιος Χαράλαμπος και από τις 11 ο Άγιος Βλάσιος.

Ο Άγιος Χαράλαμπος θεωρείται από το λαό θεραπευτής για τα λοιμώδη νοσήματα. Σε περασμένα χρόνια και σε εποχή λοιμωκής επιδημίας οι γυναικες — σαράντα μονοστέφανες — μέσα σε μια μόνο μέρα, την ημέρα της γιορτής του Αγίου, έγνεθαν βαρύβακι, το ύφαιναν σε πανί κι απ' αυτό έρριψαν πουκάμισα που τα θεωρούσαν προληπτικά για την αρώστεια, αλλά και θεραπευτικά. Το πανί εκείνο που μέσα σε μια μέρα υφαίνονταν, το λέγανε «μονομερίτικο».

Τον Άγιο Βλάσιο των γιορτάζουν οι Πόντιοι που τον λένε στη γλώσσα τους «Αε-Βλάσιον» ή «Αε-Ζαρέα». Την ημέρα της γιορτής του αφάζουν γιδοπρόβατα και πανηγυρίζουν και οι έγκυες γυναικες απέχουν από κάθε δουλειά, για να μη γεννήσουν παιδί «σαμαρδιακό».

Στις 23^η Φεβρουαρίου έχουμε τή γιορτή του Αγίου Πολύκαρπου, προστάτη των κηπουρών και στις 28 Φεβρουαρίου οι χωριανοί μας σπάζουν πήλινα σκεύη, για να εξολοθρέψουν, όπως λένε, τα διάφορα ζωῦφια του σπιτιού, τόσο ενοχλητικά άλλοτε. Στην πραγματικότητα όμως το έθιμο αυτό εί-

ναι επιβίωση πανάρχαιων νεκρικών τελετών, που έκαναν οι Ρωμαίοι τον μήνα Φεβρουάριο, που ήταν αφιερωμένος στους νεκρούς. Παρόμοιες συνήθειες να σπάζουν πήλινα σκεύα για νεκρούς σίχαν και οι αρχαίοι Έλληνες, αλλά που κι εμείς τις διατηρήσαμε μέχρι και σήμερα.

Ο πιο «αδικημένος» άγιος του χριστιανικού αγιολογίου είναι ο άγιος Κασσιοπός, γιατί γιορτάζει στις 29 Φεβρουαρίου, δηλαδή κάθε τέσσερα χρόνια. Πολλές φορές συμπίπτει να γιορτάζονται και σι Απόκριες τον μήνα Φεβρουάριο. Και θα κλείσουμε το σημερινό μας όρθρο μ' ένα από τα δημοτικά μας τραγούδια που αναφέρεται στον Φεβρουάριο:

Πού ήσαν ξένε μ' τον Φλεβάρη όντας αρρώστησα
και μου ήρθες τον Μαρτούλη που σηκώθηκα;

— Ξένος ήμουν, δούλος ήμουν, ξενοδούλευα
κι όσα έπαιρνα ο καημένος σένα τάστελνα.

Σ' έστειλα γυαλί και χτένι και καραμπογιά
για να βάψεις, να ξεβάψεις τα σγουρά μαλλιά.

Σ' έστειλα κι ένα μαντίλι μ' εκατό φλουριά
και στην άκρη στο μαντήλι τα γλυκά φιλιά.

Ισαάκ Νεύτων

(Συνέχεια από τη σελίδα 33)

διωθεί ένα αντίτυπο απ' όλα τα ελληνικά βιβλία. Το 813 μεταφράστηκαν τα «Στοιχεία» του Ευκλείδη στα Αράβικα και κατόπιν στα Λατινικά, που ήταν η επίσημη επιστημονική γλώσσα στη Ιερουσαλήμ.

2. LEIBNITZ: Μεγάλος γερμανός φιλόσοφος, αντικειμενιστής ιδεαλιστής μαθηματικός και φυσικός. Ανακάλυψε ανεξάρτητα από τον Νεύτωνα και παντόχρονα με αυτόν τον ολοκληρωτικό λογισμό.

3. Λουιφόρτιος! Μεγάλος Ρωμαίος υλιστής φιλόσοφος. Οπαδός του Επικούρεου.

4. Ύλη: Εδώ εννοώ την ύλη σαν μάζα. Διάπι πως το φως είναι μορφή ύλης.

Ο Βαλανίνος της φουντουκιάς

Ο βαλανίνος (σκουλίκι των φουντουκιών), είναι ένας από τους πιο σοβαρούς εχθρούς της φουντουκιάς. Προσβάλλει ειδικά την φουντουκιά. Διαχειμάζει στο έδαφος ως αναπτυγμένη προνύμφη ή και ως ακμαίο. Τα ακμαία αρχίζουν να εμφανίζονται στην περιοχή του Ι.Φ.Δ. αρχές Απριλίου, ορισμένες χρονιές και από τα τέλη Μαρτίου, ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες.

Η έξοδος των ακμαίων παρουσιάζει ένα μέγιστο περί τα τέλη Απριλίου, και συνεχίζεται καθ' όλο τον μήνα Μάιο μέχρι και τα μέσα περίπου του Ιουνίου.

Κατά την εμφάνιση των εντόμων τα φουντουύκια είναι μόλις σχηματισμένα. Τα έντομα διατρέφονται τοιμώντας τα φύλλα και τους τρυφερούς μικρούς καρπούς. Τα τοιμπήματα διατροφής μπορεί να μην έχουν σημαντικές συνέπειες επί των καρπών που βρίσκονται σε ανάπτυξη. Οι καρποί μπορεί να αριμάσουν κανονικά ή να εμφανίζουν μόνο στίγματα σκοτεινόχρωμα, χωρίς σημασία. Συνήθως όμως στα σημεία του καρπού που γίνονται τα τοιμπήματα διατροφής δημιουργούνται δευτερογενείς μυκητολογικές προσβολές (μούχλα) που προοδευτικά μεταδίδονται στην ψίχα. Τα τροφικά αυτά τοιμπήματα μπορούν να προκαλέσουν πρόωρη πτώση των καρπών ή αποεξίρανση.

Οι σοβαρότερες όμως ζημιές προκαλούνται στα φουντουύκια, από τις προνύμφες που αναπτύσσονται μέσα στους καρπούς. Ο βαλανίνος έχει ένα μακρύ και κυρτό ρύγχος. Με αυτό τοποθετεί τα αυγά του μέσα α-

πό τα μαλακά κελύφη των φουντουκιών, ένα σε κάθε καρπό. Κάθε θηλυκό γεννάει γύρω στα 25 αυγά. Η ωοτοκία δεν μπορεί να λάβει χώρα όταν τα φουντουύκια είναι πολύ αναπτυγμένα και έχουν σκληρυνθεί τα κελύφη. Η πληγή της ωοτοκίας ε-

Της
Αθηνάς Μάινου - Πλέρου
Γεωπόνου Ι.Φ.Δ.

πουλώνται γρήγορα, δεν παρουσιάζει μούχλα και διακρίνεται δύσκολα. Η προνύμφη τρέφεται από την ψίχα. 'Όταν αναπτυχθεί, αφού φάει όλη την ψίχα, δημιουργεί στο κέλυφος μια τρύπα κυκλική απ' όπου εξέρχεται για να μπει στο έδαφος, όπου θα παραμείνει σε διάπausη μέχρι την επόμενη άνοιξη, ή 2-3 χρονιές συνεχείς μέχρις ότου νυμφωθεί. Ο βαλανίνος συμπληρώνει τον βιολογικό του κύκλο σε 2-5 χρόνια, ίως και περισσότερα. Τα σκουληκόβρωτα φουντουύκια πέφτουν πρόωρα.

Ο βαλανίνος αν και είναι σχετικά μεγάλο έντομο (γύρω στο 1 χιλ.) δεν ανευρίσκεται εύκολα. Ο ευκολότερος τρόπος για να ανευρεθεί είναι το κούνημα των βραχιόνων του θάμνου ή δένδρου επάνω σε ένα σεντόνι, όπου θα πέσουν οι βαλανίνοι. Πρέπει να πούμε ότι οι βαλανίνοι δεν διακρίνονται εύκολα κατά τις εκτινάξεις γιατί 1) έχει το ορφνό χρώμα των λεπίων της φουντουκιάς που πέφτουν και αυτά μαζί κατά τις εκτινάξεις και 2) κατά την πτώση του συνήθως συστρέφεται και παραμένει ακίνητος.

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ: Ο 1ος ψεκασμός πρέπει να γίνει όταν

αρχίζουν να εμφανίζονται τα ακμαία (αρχές Απριλίου). Η περιορισμένη πρέπει να καθορίζεται μετά από παρατηρήσεις και εκτινάξεις στον φουντουκέωνα. Με τον ψεκασμό αυτό καταπολεμούμε και διάφορα άλλα έντομα (βρωμούσες κλπ.) που προκαλούν επίσης τοιμπήματα επί των καρπών με συνέπεια τις μυκητολογικές προσβολές. Ο 2ος φεκασμός πρέπει να γίνει περί τα τέλη Απριλίου, μετά 15-20 ημέρες ο 3ος ψεκασμός και περί τα τέλη Μαΐου-αρχές Ιουνίου, ο τελευταίος ψεκασμός. Έτσι θα έχουμε πλήρη κάλυψη καθ' όλη την διάρκεια εξόδου των ακμαίων μέχρι και την ωοτοκία.

Ενδεικτικό στοιχείο για την εποχή μέχρι την οποία πρέπει να υπάρχει κάλυψη είναι η σκλή ρυνση του κελύφους των φουντουκιών. Έτσι για πρώιμες ποικιλίες, ίσως τρεις ψεκασμοί για αρκούν ενώ για όψιμες συνήθως τέσσαρες είναι απαραίτητοι. Αυτό εξαρτάται από τις καιρικές συνθήκες της ανοίξεως, πότε θα γίνει ο 1ος ψεκασμός και πότε θα πραγματοποιηθεί η σκλήρυνση του κελύφους.

ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΑ ΦΑΡΜΑΚΑ: Για τον 1ο ψεκασμό συνιστάται το THIODAN (Θειοντάν) (ενδοσουλφάν) ειδικότερα αν υπάρχει πρόβλημα από το άκαρυ της φουντουκιάς οπότε έχουμε ταυτόχρονα καταπολέμηση των δύο αυτών σοβαρών εχθρών. Για τους επόμενους ψεκασμούς μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε Σεβίν ή ένα κατάλληλο οργανοφωσφορικό. Το ULTRACIDE 40 W.P. 0,2% (Ουλτρασίντ) έδωσε πολύ καλά αποτελέσματα.

(Συνέχεια στη σελίδα 39)

Τα υποκείμενα της Βερυκοκιάς

Στη γέννηση μας επάρχουν δυγα-
ιότητες επέκτασης της καλλιέργει-
ας της βερυκοκιάς. Τέσσερις η ποι-
κιλία Πρωτίμης Τίγρης δύο και
η Μπεντέκεν έχουν δώσει μέχρι^{τώρα} καλό εισόδημα από την παραγω-
γή. Είναι δύναμις μεγάλη, εθνική ό-
τα λέγαμε ανάγκη να γίνεται κατανοητό
από όσους ασχολούνται με την ποι-
κιλαστισμό των δένδρων: α) τα
ευδόλια να λαμβάνονται από δέν-
δρα τελείως απαλλαγμένα από την
ιώση SHARKA και να ξεριζώ-
νονται τα ιωμένα και β) Να χρη-
σιμοποιούνται τα κατάλληλα υπο-
κείμενα. Είδαμε σε πολλές περι-
πτώσεις ολόκληροι οπωρώνες να
χάρονται διατη τα δένδρα έσπασαν
από τους ισχυρούς ανέμους στο οη-
μένο εμβολιασμόν επάνω σε δαμα-
σκηνιά.

Σε αυτό το δεύτερο οημένο ό-
τα αναφερθούμε και πιστεύουμε ότι η
περιγραφή των κυριοτέρων υπο-
κειμένων βερυκοκιάς όταν δοηθή-
σει ώστε να γίνεται η καταλληλό-
τερη εκλογή.

1ον. Η βερυκοκιά.

Προέρχεται από όλους βερυ-
κοκιάς και παρονοιάζει αρομοι-
μορφία στην αριμανού και το φινί-
κικό σύνοιημα. Γι αυτό το λόγο ο οπό-
ρος πρέπει να προέρχεται από ποι-
κιλίες που δίνουν φινά ομοιογενή
και εύρωστα. Το μεγαλύτερο πλε-
ονέκτημα των σποροφύτων βερυκο-
κιάς είναι η καλή συγγένεια που
έχει με τις προς καλλιέργεια ποι-
κιλίες. Ακόμη προσαρμόζεται σε ε-
δάρη ξηρά, φτωχά ή χαλκώδη.
Δεν αντέχει δύνας στα υγρά και
ουμπιαγή εδάρη όπου παρονοιάζει
κομψιάσω. Αντέχει σε εδάρη ασβε-
σιούχα και αλατούχα. Το φινίκι
της σύνοιημα αναπίνεται σε βά-
θος μέχρι και 4 μέτρα. Τα δένδρα
που εμβολιάζονται σε βερυκοκιά
αργούν να εισέλθουν στην παρο-

φορία, γίνονται πολύ εύρωστα, με
μεγάλη αράπινη. Ζουν πολλά χρό-
να 40 - 45. Η παραγωγικότητά
τους είναι καλή. Όταν η ποικιλία
είναι παραγωγική το υποκείμενο
βερυκοκιάς επιταχύνει την είσοδο
στην παροφορία (Πρ. Τίγρης,
CANINO). Με ποικιλίες λιγότε-
ρο παραγωγικές η είσοδος στην

Της Ειρήνης Σγουρού Καραγιάννη Γεωπόνου Ι.Φ.Δ.

παροφορία αργεί π.χ. PAYIOT,
BERGERON.

Οι καρποί που λαμβάνονται από
ποικιλίες ευβολιασμένες σε σπορό-
φυτο βερυκοκιάς είναι εξαιρετι-
κής ποιότητας και αντέχουν στις
μεταφορές.

Ως προς την αποχή στις αυθε-
ντεις το υποκείμενο αυτό προσδί-
δει στα δέντρα μια ενασθησία στη
Βερυκοκιά. Αντίθετα φαίνεται
δια τα δένδρα δεν προσβάλλονται α-
πό την χλωρωτική συστροφή. Σε
περιοχές όπου ο κίνδυνος προσβο-
λής από τη βακτηρίωση (PSEU-
MONAS SYRINGAE) και από
το κούνιο, είναι μεγάλος δεν συ-
νιστάται το υποκείμενο βερυκο-
κιάς. Η αντοχή του στους γημαίώ-
δεις είναι καλή.

2ον. Η ροδακινιά.

Υπάρχει μεγάλη αρομοιμορφία
των σποροφύτων. Οι σπόροι των
ροδακινών που χρησιμοποιούνται
στην κονσερβοποίηση, δύος η πρώ-
τη ELBERTA δίνουν γενικά
σπορόφυτα με πολύ διαφορετική α-
νάπτυξη το έτα από το άλλο. Αντί-
θέτα οι σπόροι της άγριας ροδακι-
νιάς δύος η PERSICAE SYL-
VESTRIS δίνει υποκείμενα ομοι-
ογενή και εύρωστα. Σήμερα χρη-
σιμοποιείται μία επιλογή του I.N.
R.A. το GF - 305 που προέρχεται

από μιά παλιά ποικιλία ροδακινι-
άς. Αυτό το υποκείμενο χρειάζεται
εδάρη υγρά, υγρή και βαθιά, π.χ.
αλλούβια. Δεν ταιριάζει σε βαριά
συμπαγή ή ασβεστούχα εδάρη.

Έχει καλή συγγένεια με τις
ποικιλίες LUIZET, BERGE-
RON, POLONAIS, ROYAL,
PAVIOT, EARLY ORANGE,
CAFONA.

Απίθετα έχει έλλειψη συγγένεια
ας με τις ποικιλίες CANINO, H-
ATIF COLOMER, SCREARA,
SAYEB, AMAL, QUARDI,
ROUGE DE RIVESALTES
TARDIF DE BORDANEIL ό-
πως παρατηρήσαμε σε πειραματι-
κό αγρό στο Ι.Φ.Δ.

Η ροδακινιά σαν υποκείμενο προ-
σδίδει στα δένδρα ευρωστία. Ό-
μως αντά μπορεί να είναι ενασθη-
τια στους ισχυρούς ανέμους. Ζουν
λίγα χρόνια, 15 περίπου.

Η είσοδος στην παροφορία εί-
ναι ταχεία, στα 3 χρόνια. Η επο-
χή αριμάνοσως, το μέγεθος των
καρπών και ο χρωματισμός τους
δεν διαφέρει σε σύγχρονη με καρ-
πούς δένδρων εμβολιασμένων σε υ-
ποκείμενο βερυκοκιάς.

Το υποκείμενο ροδακινιάς δεν
προσδίδει ενασθησία στην προσβο-
λή αποχλωρωτική συστροφή. Οι βε-
ρυκοκιές επί ροδακινιάς παρονοι-
άζουν καλή αντοχή στην βερυκο-
κιά.

Όπαν ο εμβολιασμός γίνεται σε
ύψος 0,5 m το υποκείμενο φαίνεται
δια προσδίδει στην ποικιλία
μία καλή αντοχή στην προσβολή α-
πό τη βακτηρίδιο PSEUDOMONAS
SYRINGAE. Το υποκείμενο αυτό
είναι δύνας πολύ ενασθητό στην
προσβολή από το μύκητα ARMIL-
LARIA MELLEA και την προ-
(Συνέχεια στη σελ. 39)

Αύξηση απόδωσης κερασεώνων και βελτίωση της ποιότητας των κερασιών

ΣΗΜ. ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ: Η Περιφερειακή Διεύθυνση Γεωργικής Ανάπτυξης Κ.Δ. Μακεδονίας οργάνωσε στη Θεσσαλονίκη τον Οκτώβριο του 1985 ειδικό συνέδριο που αφορούσε τα προβλήματα της Κερασιάς. Στο συνέδριο προσκλήθηκαν και μέλη που ειδικοί Έλληνες και ξένοι επιστήμονες. Στο σημερινό τεύχος δημοσιεύουμε περιήγηση της ομιλίας του 'Αγγλου ερευνητή PETER DODD.

Θα ήθελα να αναφερθώ σε τια δέματα που σχετίζονται με την αέναη των αποδόσεων και τη βελτίωση της ποιότητας των καρπών:

1. Καρπόδεση
2. Σχίσιμο καρπών
3. Ζημίες από πουλιά.

1. ΚΑΡΠΟΔΕΣΗ

Οι παραγωγες που επηρεάζουν είναι:

- Συμβιβαστοί συνδυασμοί επικονιαστών
- Συγχρονισμός ανθικών περιόδων
- Κατανομή των επικονιαστών
- Πυκνότητα μελισσών
- Απομάκρυνση απαγωγοτικών λουλουδιών
- Μίγματα ορμογών καρπόδεσης.

Είναι βασικό να χρησιμοποιηθούν κατάλληλοι ειναιριστές που (στην Μεγάλη Βρετανία έχουν κατατάξει διετές τις ποικιλίες κερασιάς σε 12 ομάδες από άλογη ασυμβιβάστον) που ανθίζουν τανόχουν με τις κύριες ποικιλίες.

Οι επικονιαστές πρέπει να κατατέωνται ομοιόμορφα στον οπωρώνα και εμείς συνιούμε τονάκιο δύο επικονιαστές για κάθε ποικιλία για να είμαστε σίγουροι

ότι η ανθοφορία της βασικής ποικιλίας καλύπτεται από τους επικονιαστές πάθε χρόνο. Η ανθική περίοδος των διαφόρων ποικιλιών παραλλάσσει ανάλογα με την παιδιά

Του PETER DODD
Καθηγητού του κολλεγίου
WYE, ASFORD KENT,
της Αγγλίας

και τέτοιες παραλλαγές σε ορισμένες χρονιές μπορεί να έχουν σαν αποτέλεσμα την μη σύμπτωση της ανθοφορίας.

Η πικρότητα των μελισσών είναι σπουδαίος παράγοντας και προσφέρει έφεννα έδειξε ότι 10 κυψέλες/επιτάριφο ανέργων τις αποδόσεις σε σύγκριση με τις συνιστώμενες έως τώρα 2 - 3 κυψέλες/επιτάριφο. (1 επιτάριφα = 10 σιρέματα).

Οι μέλισσες θα πρέπει να είναι δραστήριες και μερικοί καλλιεργητές στην Μεγάλη Βρετανία δρήκαν ότι οι ισορροπίες μέλισσες είναι προτιμώτερες από τις αγγλικές σαν πιο δραστήριες. Καταβάλλεται ιδιαίτερη προσπάθεια να εξαλειφθούν όλα τα αγριολόδουντα τα οποία θα μπορούσαν να προσελκύσουν τις μέλισσες σαν πιο έλκηστη κά από τα λουλούδια της κερασιάς.

Μία οναλλακτική λύση η οποία μελετάται από το τμήμα μας στο Πανεπιστήμιο WYE πολύ εντατικά είναι η δημιουργία μιγμάτων ορμογών καρποδέσεως. Όπως είναι γνωστό για την ανάπτυξη των καρπών το ερέθισμα δίδεται από ενδογερέτες ορμές που παραγόνται από το αναπτυσσόμενο οπέρων. Η δική μας μέθοδος ήταν να παρακάμψουμε τους επικονιαστές και την γονιμοποίηση και να φενάσου-

με με μίγματα ορμογών στα λουλούδια. Η μέθοδος αυτή αποδείχθηκε πολύ επιτυχής και επιεύχθηκαν μεγάλες ανξησεις στην απόδοση σε μερικές ποικιλίες στα ποώτα χρονια παραγωγής. Η περιεκτικότητα των μίγματος σε GAZ (γιββερελλίνη 3) ήταν μάλλον υγηκή και σαν αποτέλεσμα είχε την επάνοδο σε φτωχή ανθοφορία κατά το επόμενο έτος.

Μετά από πολλές πειραματικές εργασίες και τροποποιήσεις αυτό το πρόβλημα ξεπεράστηκε και ωπάρια χουν τώρα δύο υποδείξις για καρπόδεση με χρήση ορμογών. Το ποιά συνταγή θα ακολουθήσει εξαγιάται από την ποικιλία.

Περιοστικές πληροφορίες για αυτή την τεχνική μπορούν να αποκτηθούν από τον συνάδελφο μου DR GOLDIVAR WYE γιατί αυτός ήταν υπεύθυνος στα πελεντιαλα πειράματα.

2. ΣΧΙΣΙΜΟ ΚΑΡΠΩΝ

Το σχίσιμο των κερασιών είναι ένα σοβαρό πρόβλημα στην Μεγάλη Βρετανία και πιθανόν σοβαρώτερο από ότι στην Ελλάδα.

Βοήκαμε, ότι υπάρχει στενή συχέτιση μεταξύ σχισίματος και ποικιλίας και ότι από τις ποικιλίες που καλλιεργούνται σε επιχειρηματική κλίμακα στην Μεγάλη Βρετανία η ποικιλία STELLA είναι μία από τις πιο ανθεκτικές.

Προσπαθήσαμε επίσης να συντελέσουμε το σχίσιμο με ένα φόρμα παραγωγής και βοήκαμε ότι οι μεγάλης ποικιλίες ποικιλίες σαν παραγόντες είναι πιθανώτερο να σχιστούν, αλλά αντί δεν σημαίνει ότι οι μεγαλύτερες ποικιλίες θα παροντιά συντ υποχρεωτικά σχίσιμο καρπών.

Η περιεκτικότητα των καρπών

ος ασβέστιο επίσης συνοχειόθηκε με το οχίσιμο των καρπών. Όσο μεγαλύτερη η συγκέντρωση του Σαΐδος λιγότερο το οχίσιμο.

Διάφορες χημικές ουσίες έχουν δοκιμασθεί στο χωράφι για να μειώσουν το οχίσιμο και από αυτές τα καλύτερα αποτελέσματα έδωσαν:

1. Προς της συγκομιδής ppm GAZ φρεσκασμός
2. Προτης συγκομιδής 5 ppm NAA φρεσκασμός
3. Προς της συγκομιδής αδιαφανής σιρόσων (φίλμ) (ppm= μέρη στο εκατομμύριο).

Πρέπει να σημειωθεί ότι η εργασία με GAZ (γιθεριλίνη) δοίονται σε πολύ προκαταρκτικό στάδιο και πρέπει να γίνονται και άλλες εργασίες για να προσδιορισθεί η άριστη συγκέντρωση και ο όριος χρόνους επέμβασης.

Τελικά θάθελα να συζητήσω το ποδόλημα της ζημιάς από ποντιά γιατί αυτό το ποδόλημα στην Μεγάλη Βρετανία μπορεί να είναι πολύ σοβαρό, δεδομένου ότι μερικές φορές στα reaοd δένδρα μειώνεται την παραγωγή μέχι 100%.

Βαλανίνος της φουντουκιάς

(Συνέχεια από τη σελ. 36)

Πρέπει για αναφέρουμε ότι ο βαλανίνος καταπολεμάται δύσκολα. Οργανοφωσφορικά φάρμακα στην συνθησισμένη δόση μπορεί να μην είναι αποτελεσματικά και να χρειάζεται αυξημένη δόση. Αυτό όμως χρειάζεται δοκιμή σε μικρή έκταση και μετά γενίκευση των φεκασμών, γιατί ενδεχομένως για υπάρχουν δυσμενείς επιδράσεις (τοξικά αποτελέσματα).

Τα υποκείμενα της θερυκοκιάς

(Συνέχεια από τη σελ. 37)

σοδή από τηματώδεις.

4ον. Η δαμασκνιά MYROBOLANA.

Πολλαπλασιάζεται με σπόρο και μοσχεύματα. Τα σπορόφυτα από Μυροβολάνα παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιομορφία. Υπάρχουν πολλοί τύποι Μυροβολάνα και ο καθένας έχει τα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις του.

Αυτό το υποκείμενο προσαρμοζεται στα περισσότερα εδάφη από ξηρά μέχρι πολύ νησά. Παρά τα ποστόνια συγγενείας με τις περισσότερες ποικιλίες χρησιμοποιείται συχνά. Δεν απέχει στα πολύ ψυχρά κλίματα και τους παγετούς.

Η μυροβολάνα έχει καλή συγγένεια με τη LUIZET. Έχει κακή συγγένεια με τις ποικιλίες CANINO, POLONAIS, BERGERON.

Συχνά η δαμασκνιά Μυροβολάνα προτιμάται σαν υποκείμενο από τον παραγωγή διαν υπολογίζεται η προσαρμοστικότητα στο έδαφος. Η ασυμφωνία δύναται με τις διάφορες ποικιλίες, μπορεί να επιφυλάσσεται για ασφάλεια δυσάρεστες εκπλήξεις, διαν αποκολλώνται από το υποκείμενο ακόμη και μεγάλα δένδρα. Αυτό συνέβη με τεράστιες ζημίες σε περιοχές της Αργολιδοκορινθίας αλλά και στο Νομό Πελλας (περιοχή Σκύδρας - Αριδαίας) διαν σαν υποκείμενο της ποικιλίας Μπεμπλέκον χρησιμοποιήθηκε η δαμασκνιά.

Οι βεργυροκιές επάρω σε Μυροβολάνα έχουν μία καλή διάρκεια ζωής 25 - 30 χρόνια. Η είσοδος στην καρποφορία γίνεται από τον 4ον χρόνο και η παραγωγικότητα είναι καλή.

Το υποκείμενο αυτό είναι περισσότερο ανθεκτικό στην προσοβολή από Αριδαίας απ' ότι η ροδακινιά και η βεργυροκιά.

4ον. Η Μυροβολάνα GF 31

Είναι υβρίδιο της Μυροβολάνας και της δαμασκνιάς της Ιαπωνίας. Έχει ληφθεί από το I.N.R.A. της Γαλλίας. Είναι κατάλληλο για ξηρά εδάφη. Έχει μικρή αντοχή στην ασφυξία των ριζών. Είναι εύδωσιο. Η είσοδος στην καρποφορία είναι δραδεία. Πολλαπλά σιδάζεται με μοσχεύματα. Έχει καλή συγγένεια με την ποικιλία LUIZET κ.ά.

5ον. MARIANA GF 8-1

Είναι σπορόφυτο που έχει επιλεγεί από το I.N.R.A. Έχει μεγάλη ελαστικότητα προσαρμογής στο περιβάλλον και σε όλα τα είδη εδαφών, βαριά, αμμώδη ή ασβεστούχα. Είναι περισσότερο ανθεκτικό στην ασφυξία από τη Μυροβολάνα και αυτό αποτελεί το σπουδαιότερο πλεονεκτημά του. Πολλαπλασιάζεται εύκολα με μοσχεύματα. Παρουσιάζει αντοχή στη βακτηρίωση εάρι ο εμβολιασμός γίνεται σε ύψος 0,5 μ.

Από μία δοκιμή στο Ι.Φ.Δ. είδαμε ότι δεν προσδίδει μεγάλη ανάπτυξη στη δένδρα. Έχει έλλειψη συγγενείας με τις περισσότερες ποικιλίες. Συμφωνεί με την LUIZET.

Επειδή δεν έχει εξαριθμωθεί επιτέλως η συγγένεια των καλλιεργούμένων ποικιλιών με τα διάφορα υποκείμενα το καλύτερο είναι να χρησιμοποιείται το σπορόφυτο βεργυροκιάς, και μόνο σε ειδικές εδαφικές συνθήκες να προτιμώνται άλλα υποκείμενα.

ΑΡΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΜΗΛΩΝ ΜΕ ΧΗΜΙΚΑ ΜΕΣΑ

Η δεντροκαλλιέργεια είναι αναμφισβήτητα ο πιό βασικός τομέας της γεωργικής οικονομίας. Επομένως τα προσβλήματα που αντιμετωπίζει θα πρέπει να επιλύνονται σύρτιμα για να μην έχουν αντίκτυπο άμεσα στο ποσοτοφόρο των παραγωγών και έμεσα στην εθνική οικονομία.

Πολλά από τα προσβλήματα αντιά είναι αριθμοδιότητας της πολιτείας και άλλα έχουν σχέση με την καλή συνεργασία των εργυνητών και παραγωγών.

Σήμερα η δεντροκαλλιέργεια αντιμετωπίζει και μερικά πρόσθετα προσβλήματα που προέκυψαν από την επατικοποίηση της παραγωγής και τον ανταγωνισμό των προϊόντων στις αγορές της Δυτικής Ευρώπης. Γι' από το χαμέρο έδαφος θα πρέπει να κερδίσθει από την μείωση των κόστους παραγωγής. Σε πολλές φάσεις της καλλιέργειας είναι γνωστό το πώς θα συμπιεστεί το κόστος και επομένως δεν είναι οικόπεδο τα αναφερθώσαντας απέξ. Θα αναφερθώ δύναμας στο αραιότατο ποσοτό με χημικά μέσα γιατί πιστεύω πως το αραιότατο είναι μια καλλιεργητική φρογγιά αλαραίτηγη για την παραγωγή καιρού ποιότητας.

Αλλά δώριστα πέρα θα αναφέροτας προσωπικές σκέψεις και δυσκολίες που αντιμετώπισα θέλοντας να εφαρμόσω χημικό αραιότατο στις μηλιές σε πατρικό κτήμα στο Ροδοχώρι. Δουλεύω στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δέρδων της Νάουσας και μέσα εκεί συμμετέχοντας σε πειράματα σαν βοηθός γεωπόνου απέκτησα πολλές γνώσεις και επιλειξές γύρω από την καλλιέργεια της μηλιάς.

'Οταν ποινικά από 10 χρόνια περίπου καταστίθηκε εργευητικό πρόγραμμα με αντικείμενο το αραιότατο ποσοτό με χημικά μέσα από τους γεωπόνους του Ινστιτούτου

κ. Οδυσσέα Ντιγόπουλο και κ. Αθηνάρια Μάιρον είχα την περιέργεια να δώρισταν αντίστοιχα ποργύρια με το χέρι μας για να γίνεται τώρα με χημικές ουσίες.

Έγιναν οι πειράματικές επεμβάσεις και από τα αποτελέσματα πεισθήκα ότι οι καρποί αραιώνταν

Του
Γιάννη Γ. Κοσμίδην

εξ ίουν καλά όπως και με το χέρι. Τότε σκέφθηκα αυτά που είδα τα εφαρμόσω και στο πατρικό κτήμα της Ροδοχώρας.

Σε ουζήνηση που είχα με τον πατέρα μου συμφωνήσαμε στο διά της αιώνας είναι υπερφορτωμένες, θα πρέπει να αραιώνται πολλά. Σε πρωτότοπη επίσης στο διά της αιώνας είχαμε να καλλιεργήσουμε το αραιότατο ποσοτό με χημικά μέσα σε συγκεκριμένη περιοχή της Ελλάδας (1982). Σκεφτήκαμε ότι την εποχή που πρέπει να γίνεται το αραιότατο είχαμε και πολλές άλλες εργασίες στα κτήματα (αραιώντας ψηκασμούς - κοπή χρόνου κ.ά.) και το βασικό είχαμε την συγκριδή των κερδοσιών που θα μας δέσμευε για 20 - 25 μέρες τον λάχιστο και θα έπρεπε να αραιώνουμε το αραιότατο ποσοτό μετά τις 15 - 20 Ιουλίου, μέσα στο κατακαλύπταρο. Τότε τον εξήγησα ότι ο οικοπόδης του αραιότατου ποσοτό μετά τις δεκατριά ημέρες είναι να φύγουν με μερικούς καρπούς όποτε εμείς θέλουμε αλλά διατηρούντας την ποιότητα των καρπών και δεν έχουν πάρα πολύ μικρούς και δεν γίνονται πολύ ακόμη από το δέντρο πολλές θρεπτικές ουσίες. Στην εποχή δύναμης αυτή το αραιότατο με το χέρι είναι πολύ δύσκολο.

Δηλαδή συμφωνήσαμε σε όλα και τότε σκέφθηκα πως έπρεπε να τον αναφέρω ότι πρέπει να αραιώνται

με χημικοποιητικές κάποια ουσία χημική.

Τον είδα για τα πειράματα στο Ινστιτούτο και τα αποτελέσματα που είχαμε αλλά η ποώη κονθέντια που είπε ήταν: και αν τα φίξει όλα τι γίνεται;

Τότε προσπάθησα πάλι και τελικά για να μηριασθώ και θέρισθω χημικοποιητικές και κάποια πάση να τον μισοπελείσω.

Περιμέναμε 15 - 20 μέρες μετά την πλήρη άνθηση, μετά με ένα παχύμετρο μετρούσαμε την διάμετρο των κεντρικού καρπίδιου της ταξιαρχίας για 2 - 3 μέρες. Όταν η διάμετρος των καρπών ανιών κατά μέσο δρούσεων 12 - 14 χιλιοστά τότε ψεκάσαμε τα δέντρα με το εντομοκτόνο Σεβέλ Β50) σε δύον 1 κιλό στα 1.000 κιλά νερού.

Μετά από μια βδομάδα περίπου άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα αποτελέσματα. Οι καρποί που έπεσαν κάπως από τα δέντρα με τον καρπό που αναζωπύρωσαν τις ανησυχίες του πατέρα μου. Τότε τον έδειξα τους καρπούς που έμειναν στο δέντρο 1 - 2 σε κάθε ταξιαρχία και κάπως ησύχασε.

Γεγονός ήταν όμως ότι στα χαμηλά κλαδιά (ποδιές) το αραιότατο ποσοτό που πρέπει να αραιώνεται γιατί πάντοτε στις ποδιές οι καρποί δεν γίνονται πολύ καλοί, ενώ στην κορυφή αυτών γίνονται πολύ καλοί σε μέγεθος, θα είναι εύγεοτοι. Και τότε σκεφτήκαμε για την επόμενη χρονιά να ψεκάσουμε επιμελημένα τις κορυφές των δέντρων και πιο επιπλέοντα τις ποδιές.

Ταυτόχρονα αναζητήσαμε γύρω από το ίδιο θέμα μέσα στο κτήμα επειδή οι καρποί πήγαν πολύ καλό μέγεθος φαίνονται τα δέντρα πάλι φρούτα

(Συνέχεια στη σελ. 43)

Το καλαμπόκι και η καλλιέργειά του

ΣΗΜ. ΝΙΑΟΥΣΤΑ: Λόγω
της σπουδαιότητας που παρουσιάζει
η καλλιέργεια των Καλαμποκιών
στη χώρα μας δημοσιεύουμε μερι-
κά αποστάσιμα από το ενημερω-
τικό βιβλιαράχι που κυκλοφόρησαν
οι παραπάνω συγγραφείς.

1) Καταγωγή και εξάπλωση του καλαμποκιού

Το καλαμπόκι είναι φυτό του Νέου Κόσμου, που μεταφέρθηκε στην Ευρώπη από τον Κολόμβο το 1493. Ως τόπος καταγωγής του ψε
ωρείται η περιοχή από το κεντρικό Μεξικό μέχρι την Οινδονέζα. Μετά τη μεταφορά του στην Ευρώπη, γενή γύρα άρχισε να διαδίδεται και να

**Των Ι.Ν. Σφακιανάκη
και Ν.Δ. Κατσαντώνη
Ινστιτούτο Σιτπρών
Θεατραλονίκης**

καλλιεργείται σε όλες τις χώρες αυτής, αφού αναγνωρίστηκε τωραίς η μεγάλη του σημασία στη διατροφή των ανθρώπων και κυρίως τη διατροφή των ζώων. Από τους Ἀραβίς διαδόθηκε σε όλη τη Β. Αφρική και Μέση Αστιολή, ενώ οι Ισλανδία και Πορτογάλοι θαλασσοπόδιοι μετέφεραν το καλαμπόκι στις Ινδίες, Κίνα, νησιά των Ινδικού Ωκεανού κλπ. Ἐποι, τον 16ο αιώνα ολοκληρώθηκε η εξάπλωση του καλαμποκιού σε ολόκληρο τον κόσμο και καθιερώθηκε ως μία από τις βασικές καλλιεργείες μαζί με το αυτάρι και το αράχ.

Στον Πίνακα 1 φαίνεται η λαγκόφωμα έκπλαση και προσαρμογή των τοιών αυτών καλλιεργειών το 1977.

2) Σπορά

a) Εποχή αλονάς

Η απορά του καλαποκιού πρέπει να γίνεται φαρ το δημιαρύγχος

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Έκταση, πληγω γή και απόδοση των κυριοτέρων αιτιών ως πανχώρια κλίμακα έτους 1977.

<i>Eίδος</i>	<i>Έκταση</i> σε Χιλ./σιρ.	<i>Παραγωγή</i> σε Χιλ./Τόνους	<i>Απόδοση</i> τικά/σιρ.
<i>Συνάριτοι</i>	<i>2.338.450</i>	<i>388.134</i>	<i>166</i>
<i>Ρύζι</i>	<i>1.432.800</i>	<i>349.975</i>	<i>244</i>
<i>Καλαμπόκι</i>	<i>1.200.770</i>	<i>349.109</i>	<i>291</i>

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. Έκταση, πλαγιαγωγή και απόδοση καλαμποκιού οις κνοϊότεροις γώμες καλλιέργειάς του το 1981.

Χώρες	Έκπτωση σε χιλ. στρεμ.	Παραγωγή χιλ. τόνων	Απόδοση σε κιλάστρο.
<i>H.P.A.</i>	302.000	208.314	689
<i>Κύπρος</i>	205.370	61.601	299
<i>Βραζιλία</i>	114.910	21.098	183
<i>Μεξικό</i>	81.500	14.766	181
<i>N. Αφρική</i>	70.000	14.650	209
<i>Ινδία</i>	58.000	7.000	120
<i>Ρωσία</i>	35.450	8.000	225
<i>Ρουμανία</i>	31.500	11.200	355
<i>Γιουγκοσλαβία</i>	22.750	9.800	430
<i>Γαλλία</i>	15.700	9.100	579
<i>Ουγγαρία</i>	13.500	6.500	481
<i>Ιταλία</i>	9.910	7.250	731
<i>Ελλάδα</i>	4.610	1.360	846

ιμότερα. Η πρώτη σπορά έχει τα εξής πλεονεκτήματα σε σχέση με την δύναμη.

— Εξαφαλίζει ἀριστες θεομοκρα
οίες αγαπινέως για το βλαστικό²
στάδιο του καλαποκιού, γιατί συ-
μπίπτει με τους δροσερούς μήνες
Μάιο και Ιούνιο.

— Με την πούση σπορά αποφεύγουμε τις ευηλές θερμοκρασίες των καλοκαιριού και έτοι επιτυγχάνεται καλύτερη γονιμοπόντη των σπαδίκων.

— Εκμεταλλευόμαστε την υγρασία των χειμώνα καλύτερα, και τα φυτά αναπτύσσουν μεγαλύτερο ρύπο κόσοντημα τωρίτερα, το οποίο τους δίνει τη δυνατότητα να ανταπεξέδουν πιο καλά στις ξηρασθεωματικές ανιψίες του παλοκαϊονό.

— Η ποδόμη σπορά κάνει τα φυτά με μηχανήρερο ύψος, απότε είναι περισσότερερο αιθερικά στο πλάγια-
αυτα... και

— Τέλος η ποώιη σπορά σημαίνει και ποώιη συγκομιδή με όλα τα πλεονεκτήματα αυτές.

β) Βάθος απροάτ

Το δάδος σποράς επηρεάζει το φύτωμα και την ομοιομορφία φυτών ματιών των σπόρων, εξαιρέσται δε από την πρωτότιτη σποράς, τι- υγρασιακής συνθήκες των εδάφους και το μέρεθος των σπόρων. Το άριστο δάδος σποράς, σε κανονικά προετοιμασμένα χωράφια, πρέπει να είναι 5-6 επ. Όμως σε ποώδιες σποράς όπου η θερμοκρασία είναι χαμηλή και η υγρασία επαρκής, θα ποέλει το δάδος να είναι

1-2 εκατοσιά μικρότερο, ενώ σε όψη μερικές υποδέσ θαν η υγρασία είναι λιγότερο επαρκής, το βάθος πρέπει να είναι 1-2,5 εκατοσιά μεγαλύτερο. Επέσης, ο οπόρος με μικρό μέγεθος, θα πρέπει να οπέρεται σε μικρότερο βάθος σε σχέση προς τον οπόρο με μεγάλο μέγεθος.

Έχοντας αυτά υπόψη μας, και με τη χρησιμοποίηση των πεντατεκάνων μηχανών οποράς, σε χωράφια με καλή προετοιμασία και ισοπέδωση, θα εξασφαλίσουμε ένα καλό και ομοιόμορφο φύτωμα της καλλιέργειας από το οποίο θα εξάριθμει κατά πολύ η τελική απόδοση αυτής.

γ) Πυκνότητα οποράς

Η πυκνότητα οποράς επηρεάζει σημαντικά την απόδοση των καλαμποκιού. Τέσσερις οι καμηλές δύο και οι υψηλές πυκνότητες επηρεάζουν αρνητικά την απόδοση. Με τις καμηλές πυκνότητες έχουμε μικρότερες αποδόσεις γιατί δεν εκμεταλλεύνουμε όλο το διαθέσιμο χώρο. Ενώ με τις υψηλές πυκνότητες παρατηρούνται:

γ1) Μεγόλο ποσοστό στειρότητας στα φυτά

γ2) Τα φυτά αλληλουασίζονται, με αποτέλεσμα να αποκοινώνεται ο χόρτος, μεγάλο ύψος, έτσι γίνονται λεπτοστέλεχα, έχουν τον σπάδικα σε μεγαλύτερο ύψος από το καροτικό, οπότε αυτό συντελεί στο να είναι εναίσθητα στο πλάγιασμα.

γ3) Ενώ δεν επηρεάζουν το χόρτο ανθήσεως των αρσενικών ανθέων, καθυστερούν 4-5 μέρες την άνθηση των θηλυκών με αποτέλεσμα να μη συμπίπουν χρονικά η άνθηση των αρσενικών και θηλέων ανθέων, με δυσμενή επίπτωση στην γονιμοποίηση.

γ4) Οι μεγάλες πυκνότητες δέρουν μικρότερη περιεπικύριτη πρωτεύης στον καρπό.

Από τα πειράματα του Ινστιτούτου Σπιρού διαρίφεται το συμπέρα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. Πυκνότητα φυτών(αριθμός φυτών/στρ.)

Αποστάσεις φυτών Αποστάσεις μεταξύ των γραμμών σε εκατοσιά πάρω στη γραμμή

σε εκατοσιά	70	75	80
10	14.300	13.300	12.500
11	13.000	12.100	11.400
12	11.900	11.100	10.400
13	11.000	10.300	9.600
14	10.200	9.500	8.900
15	9.520	8.900	8.350
16	8.900	8.350	7.800
17	8.400	7.850	7.350
18	7.950	7.400	6.950
19	7.500	7.000	6.580
20	7.150	6.650	6.250
21	6.800	6.350	5.950
22	6.500	6.050	5.700
23	6.200	5.800	5.450
24	5.950	5.560	5.210
25	5.710	5.330	5.000

ομα δι, η καλύτερη πυκνότητα οποράς είναι: Για τα μεγάλου βιολογικού κύρου νέκλουν υβρίδια με δείπτες FAO 700-800, 6.500-7.500 φυτά/στρ. Για τα μέσου βιολ. κύρου με δείπτες FAO 500-650, 7.500-8.000 και για τα μικρού βιολ. κύρου υβρίδια (επίσπορα) με δείπτες FAO μέχρι 450, 8.000-9.000 φυτά/στρ. Για τα ελληνικά υβρίδια «ΑΡΗΣ» και «ΑΛΕΑΝΔΡΟΣ» συνιστούμε να οπέρονται σε 6.500-7.500 και 6.000-6.500 φυτά/στρ., αντίστοίχως.

Στον πίνακα (3) φαίνονται οι πυκνότητες φυτών ανά στρέμμα με τις αντίστοιχες αποστάσεις των φυτών πάρω στη γραμμή και μεταξύ των γραμμών.

3) Απεντόμωση του εδάφους.

Για να εξασφαλίσουμε τον καρπό αριθμό φυτών, με ομοιόμορφη κατανομή σε όλη την επιφάνεια του χωραφίου θα πρέπει να καταπολεμήσουμε τα έντομα των εδάφους τα οποία καταστρέφουν τα φυτά στα πρώτα στάδια αναπτύξεως. Τα

σπουδαιότερα απ' αυτά είναι οι σιδηροσκώληκες, ο κορεμαδογάγος, οι αγρούιδες (καραφατιμέ), υλέμια κ.λ.π.

Κατάλληλα εντομοκιόνα τα οποία ελέγχουν αποτελεσματικά τα έντομα που εδάφους είναι: Το CARBOFURAN 10 G, CHLORMEPHOS, κ.ά. τα οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν σύμφωνα με τις οδηγίες των οίκων παρασκευής.

4) Καταπολέμηση ζιζανίων.

Το καλαμπόκι παρά το γεγονός ότι είναι φυτό ταχείας αναπτύξεως είναι πολύ εναίσθητο στον αιτιαγωνισμό των ζιζανίων, ιδίως στα πρώτα στάδια αναπτύξεως. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η καταπολέμηση αυτών διότι διαφορετικά θα μειωθεί σημαντικά η παραγωγή.

Σήμερα ο παραδοσιακός τρόπος καταπολέμησης των ζιζανίων με τοπίοματα, έχει πλήρως αντικατασθεί με την χημική καταπολέμηση, και μέσω σε περιπτώσεις που πλάζουν δυσεξόντωτα ζιζάνια ή

μειώθηκε η αποτελεσματικότητα των ζιζανιοκτόνων από τις καιρικές συνθήκες, χορηγούμενοί είναι φρεζοσκάλιστοι στην περίοδο των αντανακλάσεων (φυτά ύψους 50-60 εκ.).

Τα ζιζανιοκτόνα των καλαμποκιών μπορούμε να τα κατατάξουμε σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) Τα προστατικά, τα οποία εφαρμόζονται ποτίν από τη σπορά, και απαιτούν ενσωμάτωση με φρεζάρισμα. Τα πιο αποτελεσματικά ζιζανιοκτόνα της κατηγορίας αυτής είναι: το ERADICANE, το ERADICANE + ATRAZINH, ATRZINH + SYTAN. Το ERADICANE πρέπει να σημειώσουμε δια ελέγχει μαραποτητικά και το βέλμιον.

Για τα έχοντα αποτελεσματικό έλεγχο των ζιζανίων με τα ζιζανιοκτόνα αυτής της κατηγορίας θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας:

— Η ενσωμάτωσή τους πρέπει να γίνει σε 20 λεπτά από την εφαρμογή, και σε βάθος γέρω στα 10 εκ.

— Η αποτελεσματικότητα του ERADICANE πάνω στο βέλμιονα είναι καλύτερη, εάν προηγηθεί φρεζάρισμα για να κοπούν τα φτερώματά των σε μικρά κομμάτια.

β) Προφυτωτικά τα οποία ε-

φαρμάζονται αμέσως μετά τη σπόρα προτού φυτρωθεί η παλλιέργεια, εφαρμόζονται χωρίς ενσωμάτωση. Τα πιο αποτελεσματικά αντίτιμα της κατηγορίας είναι το PRIMEXTRA, LASSO-AT, ATRAZINE + SONALAN, STOMP + ATRAZINE κ.ά.

Η δράση των ζιζανιοκτόνων αντίτιμων είναι περισσότερο αποτελεσματική όταν:

— Μετά την εφαρμογή έχομε ελαφρά δροσόπτωση, για να προχωρήσει το ζιζανιοκτόνο πιο κάτω από την επιφάνεια των εδάφων (10 εκ. περίπου), για καλύτερο έλεγχο των ζιζανίων.

— Πάνει ομοιόμορφη κατανομή των ζιζανιοκτόνων στο χωράφι. Αντό μπορούμε να το επιτύχουμε με τη χορηγούμενη πλεκ φιλιδίου, και με κατάλληλη ρύθμιση των ύψους των φρεζαστικούς, έτοις ώστε η τελευταία φρεζαστική απίτινα κάθε φρεζαστικού κάνουν να περιγράψει από το μέσο της δάσεως τον επόμενον κάτων.

γ) Τα μεταφυτωτικά τα οποία εφαρμόζονται μετά το φύτωμα των καλαμποκιών και των ζιζανίων. Τα ζιζανιοκτόνα αυτά είναι τα πιο αποτελεσματικά διαν τα ζιζανία φρε-

καστούν στο στάδιο των 3-4 φύλλων.

Κατάλληλα ζιζανιοκτόνα της κατηγορίας αυτής είναι το ATRAZINH + 2.4 D, CYANAZINE + ATRAZINE (1 + 1), το MCPA, (για πλατύφυλλα ζιζάνια) επίσης και τα προφυτωτικά, PRIMEXTRA και LASSO-AT. Όταν χορηγούμενα είναι τα οδομορικά 2.4 D και MCPA, θα πρέπει να είναι μαστε ιδιαίτερα προσκηνούσι οπις συνιστώμενες δόσεις, γιατί μεγαλύτερες δόσεις της καρονικής μπορεί να προξενήσουν παραμορφώσεις στα φυτά.

Γενικά από τα πειράματα των Ινστιτούτου Σιτηρών έχει αποδειχθεί ότι τα μεταφυτωτικά ζιζανιοκτόνα είναι λιγότερο αποτελεσματικά των προφυτωτικών. Αντό κατά τη γνώμη μας οφείλεται στο ότι δύλια τα ζιζάνια δεν φυτρώνουν την ίδια εποχή, ώστε να φρεζασθούν στο εναύσθιο στάδιο των 3-4 φύλλων.

Στην περίπτωση των προφυτωτικών ζιζανιοκτόνων, εάν την πρότη εβδομάδα μετά την εφαρμογή δε δρέσει, για να ανέχουμε την αποτελεσματικότητα αυτών καλό θα είναι να γίνει ένα ελαφρό πότισμα με τεχνητή δροσή.

(Συνέχεια από τη σελίδα 40)
τωμένα και έτοις έφυγαν και οι τελευταίες αμφιβολίες των πατέρων μου.

Τα αποτελέσματα μετά το τέλος της συγκομιδής ήταν εγνωμονικά. Δηλαδή η παραγωγή ήταν αρκετά μεγαλύτερη από προηγούμενες χρονιές και η ποιότητα των καπλών ήταν σε μεγάλο ποσοστό έξιτα και Α και πολύ λίγα Β.

Από τότε και στο εξής ανεπιφύλακτα χορηγούμενό το εγκομιόντο Σεβίρ 850) για αραίωμα των μήλων.

Στη συνέχεια με συζητήσεις και

Άραίωμα των μήλων με χημικά μέσα

επιμέροστας έπεισα και μερικούς άλλους «πολυηρούς» μηλοπαραγωγούς στο Ροδοχώρι που εφάρμοσαν για αραίωμα το Σεβίρ 850) και έμειναν μαραποτημένοι.

Απενθυνόμενος πώς σε δύο τους μηλοπαραγωγούς θα φωτούσα.

Θέλειτε καλή ποιότητα μήλων;

Θέλειτε λιγότερο κόστος παραγωγής;

Θέλετε απαλλαγή από το άγκος για το αραίωμα;

Τότε μην δειλιάζεται, χορηγούμενο άροβα το Σεβίρ 850) για αραίωμα των μήλων και αν πάλι δεν σας έπεισα και έχετε αμφιβολίες τότε αρχίστε από φέτος και φαντίστε για αραίωμα αν δχι τα μισά τουλάχιστον 10-20 δέντρα και αφού πεισθήστε, για την επόμενη χρονιά να είστε σίγουροι.

Θα συνιστούσα, για λεπτομερείς πληροφορίες, ποτίν το εφαρμόσετε να απενθυνθείτε στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων.

ΤΟ ΦΟΥΖΙΚΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΜΗΛΙΑΣ (VENTURIA INEQUALIS) & ΤΟ ΦΟΥΖΙΚΛΑΔΙΟ ΤΗΣ ΑΧΛΑΔΙΑΣ (VENTURIA PIRINA)

1) Γενικά

Το Φουζικλάδιο της μηλιάς (VENTURIA INAEQUALIS Βεντούρια Ινεκουάλις) και το Φουζικλάδιο της αχλαδιάς (VENTURIA PIRINA Βεντούρια Πιρίνα) είναι δύο σοβαρές ασθένειες που προσβάλλουν αντίστοιχα την μηλιά και την αχλαδιά. Σε γενικές γραμμές τα δύο φουζικλάδια παρουσιάζουν σημαντικές ομοιότητες και αναλογίες στην συμπεριφορά τους, στον πολλαπλασιασμό και στην μόλυνση. Υπάρχουν όμως μερικές διαφορές, αυτές θα τονισθούν και θα περιγραφούν στα σχετικά κεφάλαια του κειμένου.

Οι αναφερόμενες ασθένειες είναι γνωστές στους δενδροκαλλιεργητές, οι οποίοι γνωρίζουν από «πρώτο χέρι» τις ζημιές που προξενούν στα φύλλα και ιδιαίτερα στους καρπούς που υποβαθμίζουν σημαντικά την εμπορική τους αξία. Ιδιαίτερη ευπάθεια στο φουζικλάδιο έχουν όλα τα υπέργεια (εναέρια) τμήματα του δέντρου που σχηματίζονται εντός του έτους, ενωρίς την Άνοιξη, όπως είναι τα νεαρά φύλλα, που μόλις έχουν εκπτυχθεί, τα άνθη, οι τριφεροί βλαστοί και οι καρποί στα πρώτα στάδια της ηλικίας τους (καρπίδια). Το φουζικλάδιο διακρίνεται από τις χαρακτηριστικές κηλίδες χρώματος καστανόλαδι που τις συναντά κανείς στα πράσινα μέρη του φυτού. Αναλυτικότερα:

α) ΕΠΙ ΤΩΝ ΦΥΛΛΩΝ

Στη μηλιά οι κηλίδες βρίσκονται στην άνω επιφάνεια του φύλλου ακορπιομένες κατά μήκος των νεύρων.

Στην αχλαδιά οι κηλίδες βρίσκονται κυρίως στην κάτω επιφάνεια των φύλλων. Την άνοιξη οι κηλίδες είναι μικροσκοπικές (μακριδερά στίγματα). Αργότερα οι κηλίδες γινόταν μεγάλες, ευδιάκριτες, μαυριδερές.

β) ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΝΘΕΩΝ

Οι κηλίδες παρατηρούνται στα σέπαλα, στην ωθήκη και τον ποδίσκο. Οι προσβολές μπορεί

Του Οδυσσ. Ντινόπουλου Γεωπόνου

να προκαλέσουν την Εήρανση και την πτώση του άνθους.

γ) ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΡΠΩΝ

Οι πρώιμες προσβολές μπορεί να προκαλέσουν την πτώση των μικρών καρπών (καρπίδια). Στις μολύνσεις τις μεταγενέστερες οι καρποί εξακολουθούν για αναπτύσσονται αλλά στο σημείο προσβολής οι καρποί παραμορφώνονται και σχίζονται. Αυτό συμβαίνει κυρίως στα αχλάδια.

δ) ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΛΑΔΩΝ

Στους πράσινους βλαστούς μπορεί να παρατηρήσει κανείς κυρίως στις αχλαδιές, κηλίδες που μοιάζουν σαν εκείνες επί των φύλλων. Στην συνέχεια σε ηλικιωμένους κλαδίσκους αυτές οι κηλίδες μεταμορφώνονται σε φλύκταινες. Επί των κλάδων το φουζικλάδιο στην αχλαδιά διαιωνίζεται.

2) Πολλαπλασιασμός του φουζικλαδίου. Ασκοσπόρια - Κονίδια.

Το φουζικλάδιο εμφανίζει δύο μορφές πολλαπλασιασμού, μία

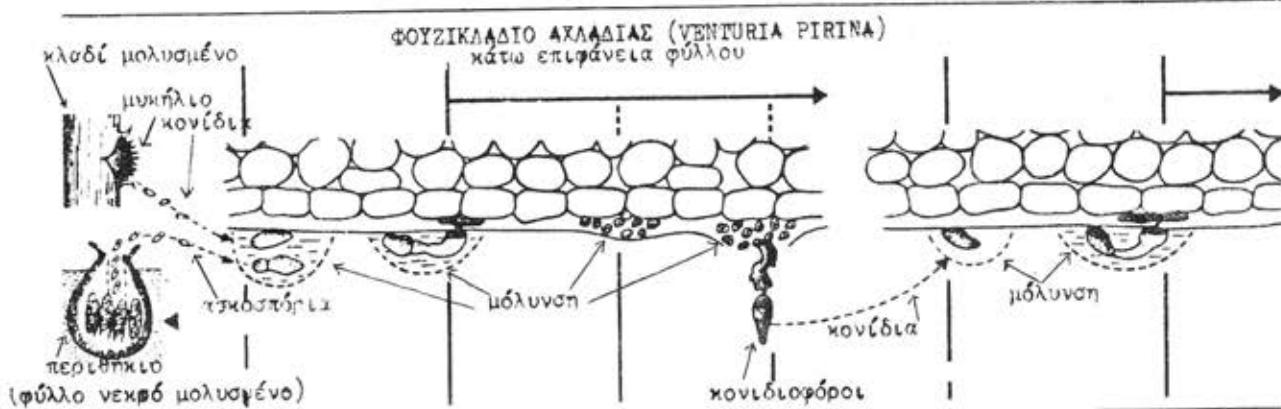
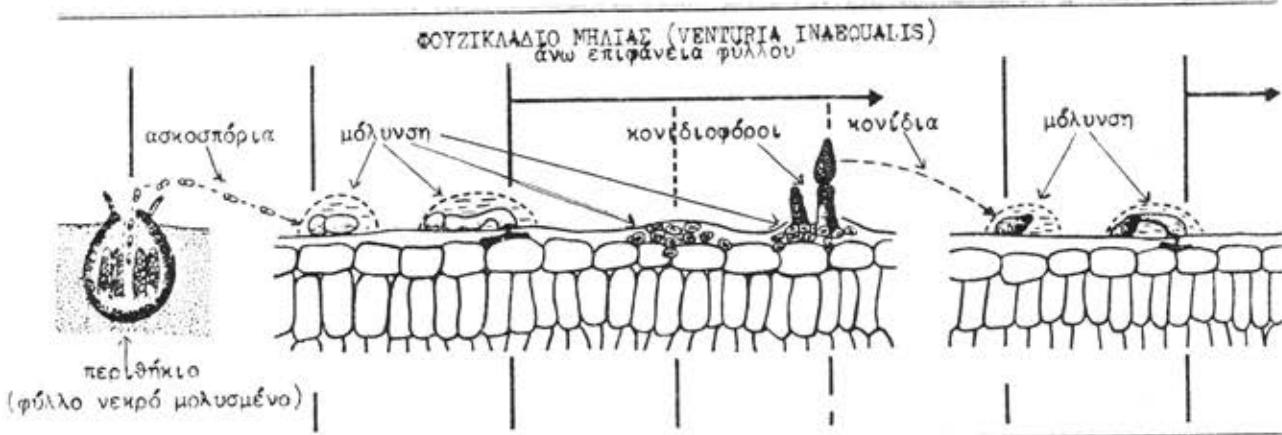
εγγενή και μία αγενή. Η εγγενής μορφή (τέλεια αναπτύσσεται σαν σαπρόφυτα στα μολυσμένα φύλλα που πέσαν στο έδαφος (Φθινόπωρο - Χειμώνας)) Η εγγενής μορφή παράγει σπόρια, τα ονομαζόμενα ασκοσπόρια, που προέρχονται ύστερα από γονιμοποίηση.

Η αγενής μορφή αναπτύσσεται κατά την περίοδο που ο μύκητας Ζει Ζωή παρασιτική επιτων δέντρων (Άνοιξη έως Φθινόπωρο) και παράγει άλλη μορφή σπορίων τα Κονίδια. Συνήθως οι δύο μορφές πολλαπλασιασμού εναλλάσσονται κανονικά. Έτσι διαιωνίζεται το φουζικλάδιο της μηλιάς. Το φουζικλάδιο της αχλαδιάς (Βεντούρια Πιρίνα) διαχειμάζει επί πλέον υπό την βλαστική μορφή (δες σχήμα 2) ως μυκήλιο σχηματίζοντας στρώματα μέσα στα έλκη των προσβλημένων κλάδων.

3) Το φουζικλάδιο ως σαπρόφυτο (Διαχείμανση του παρασίτου)

Κατά το φθινόπωρο στα περισσέα και μολυσμένα φύλλα αρχίζει η σαπροφυτική φάση. Σε διαφορετικούς θαλλούς σχηματίζονται το ασκογόνιον και το ανθηρίδιον από τα οποία μετά την γονιμοποίηση δημιουργείται το περιθήκιο. Κάθε περιθήκιο (ψευδοθήκιο) περιέχει 30-40 ασκούς και κάθε ασκός 8 ασκοσπόρια. Τα ασκοσπόρια της μηλιάς έχουν απειροελάχιστες διαστάσεις (11 με 15 μ. X 4 με 7 μικρά)¹. Τα υπευθυνά της αχλαδιάς είναι

Σημ. 1. = μ (μικρό) = χιλιοστό του χιλιοστομέτρου = 0,000001 μέτρο

κι' αυτά μικροσκοπικά. Οι διαστάσεις τους κυμαίνονται από 14 με 20 μ. X 5 με 8 μικρά. Έχουν υπολογισει ότι είναι δυνατό από ένα φύλλο μολυσμένο μηλιάς να παραχθούν μέχρι 100.000 ασκοσπόρια. Είναι αυτονότο για να σχηματισθούν και να ωριμάσουν τα ασκοσπόρια απαιτούνται ειδικές συνθήκες θερμοκρασίας και υγρασίας. Τα ασκοσπόρια ολοκληρώνουν την ωρίμανσή τους όταν οι θερμοκρασίες ανέβουν. Άριστη θερμοκρασία για τα ασκοσπόρια της μηλιάς 20 βαθμοί Κελσίου. Πρακτικώς μπορούμε να πούμε ότι τα περισσότερα ασκοσπόρια της μηλιάς και αχλαδιάς ωριμάζουν και είναι έτοιμα να εκτοξευθούν κατά την εποχή της νέας θλάστησης των δέντρων ξενιστών.

'Οσον αφορά την αχλαδιές το παρασιτο διαχειμάζει στους

προσβλημένους κλάδους και έχει σπουδαιότερη σημασία στην διαιώνιση της ασθένειας, από την παραγωγή περιθηκίων ασκών κλπ. στα πεσμένα και μολυσμένα φύλλα στο έδαφος.

Τα ασκοσπόρια ως προερχόμενα από γονιμοποίηση έχουν διαφορετική γενετική σύνθεση και ως εκ τούτου είναι υπεύθυνα για την δημιουργία νέων φυλών Φουζικλαδίου.

4) Το Φουζικλάδιο ως παράσιτο ('Άνοιξη έως Φθινόπωρο) - Συμπτώματα.

Τα ασκοσπόρια είναι υπεύθυνα για τη νέα αρχική μόλυνση κατά την άνοιξη των μηλεοδέντρων (πρωτογενής μόλυνση). Όσον αφορά την αχλαδιά υπάρχουν δύο πηγές αρχικής μόλυνσης: α) τα ασκοσπόρια και β) τα κονίδια τα οποία σχημα-

τίζονται και δημιουργούνται από τα μυκήλια που διαχείμασαν σε διάφορα τμήματα του δέντρου (κλάδοι, οφθαλμοί κλπ.) (δες σχήμα 2).

Τα ασκοσπόρια είναι πολύ ελαφρά και μπορούν να μεταφερθούν σε αποστάσεις μερικών χιλιομέτρων από το σημείο της παραγωγής τους.

Για να βλαστήσουν τα ασκοσπόρια πρέπει να είναι τα φύλλα κλπ. βρεγμένα κάμποσες ώρες. Το ίδιο ισχύει και για τα καρπίδια και τους τρυφερούς βλαστούς. Σε θερμοκρασία 20 βαθμούς Κελσίου και συνεχής διαβροχή της επιφάνειας των φύλλων ή καρπίδων τα ασκοσπόρια βλαστάνουν σε 3-4 ώρες (ιδεώδεις συνθήκες μόλυνσης). Όταν οι θερμοκρασίες είναι διαφορετικές απαιτείται περιόδος διαβροχής μεγαλύτερη.

Όταν βλαστήσουν τα ασκοσπόρια δημιουργούν τα μυκήλια τα οποία εισέρχονται μέσα στα φύλλα ή καρπό αντίστοιχα. Έτσι επί των νέων πρασίνων φύλλων και των καρπών δημιουργείται η παρασιτική μορφή του Φουζικλάδιου. Σχηματίζονται στη συνέχεια οι κονιδιοφόροι (δες σχήματα). Οι κονιδιοφόροι παράγουν ένα γέο είδος σπορίων, τα καλούμενα κονίδια. Τα κονίδια μεταφέρονται από τα ρεύματα αέρος μέχρι αποστάσεως μερικών δεκαδών μέτρων και αποτελούν μία άλλη πηγή μόλυνσης. Τα κονίδια της μηλιάς έχουν διαστάσεις από 12 με 22 X 6-9 μικρά¹, τα δε κονίδια της αχλαδιάς κατά μέσο όρο 22 X 8 μικρά¹.

Η διάρκεια της περιόδου ε-

πωάσεως των γενομένων μολύνσεων από τα σκοσπόρια ποικίλλει και εξαρτάται βασικά από την θερμοκρασία του περιβάλλοντος: Αυτή είναι 8-14 μέρες σε 20-25 βαθμούς Κελσίου (θερμοκρασία αρίστη για την ανάπτυξη του μύκητα) και φθάνει μέχρι 20 μέρες σε θερμοκρασία 8-10 βαθμούς Κελσίου.

Στην αρχή τα συμπτώματα των μολύνσεων των προερχομένων από τα ασκοσπόρια και τα κονίδια δεν είναι ορατά με το γυμνό μάτι. Αργότερα φαίνονται. Λίγο πολύ όλοι οι παραγγοί τα έχουν παρατηρήσει. Αρχικώς παρατηρεί κανείς στα φύλλα ελαιώδεις κηλίδες οι οποίες με την πάροδο του χρόνου παίρνουν βαθύτερη χροιά και δίνουν μία όψη βελούδινη

ο οποία οφείλεται στην παρουσία των αγενών καρποφοριών του μύκητα. Οι προσβλημένοι καρποί αρχικά παρουσιάζουν κι αυτοί στίγματα χρωματιστά ελαιώδους, ή σχεδόν μαύρου. Τα στίγματα μεγαλώνουν και διατηρούν το υποστρόγγυλο σχήμα ενώ η επιφάνεια παίρνει όψη βελούδινη. Στο προχωρημένο στάδιο προσβολής οι καρποί παραμορφώνονται, δημιουργούν ται σχισμές οι οποίες μπορούν να χρησιμεύσουν σαν θύρες εισόδου δευτερογενών παρασίτων. Σε έντονη προσβολή μπορεί να παρατηρηθεί και πτώση των μικρών καρπών.

Το Φουζικλάδιο αναπαράγεται κατά την βλαστική περίοδο ως εξής:

Είδος Δέντρου	Ανοιξη Πρωτογενής μόλυνση	Ανοιξη έως Φθινόπωρο Συνεχιζόμενη μόλυνση
α) μηλιές (φύλλα, μολυσμένα)	ασκοσπόρια	κονίδια - κονίδια
β) αχλαδιές (φύλλα μολυσμένα)	ασκοσπόρια	κονίδια - κονίδια
γ) αχλαδιές (κλάδοι, βλαστοί μολυσμένοι)	κονίδια	κονίδια - κονίδια

5) Καταπολέμηση γενικά

Η καταπολέμηση του Φουζικλάδιου, δεν χωρεί καμία αμφιβολία, ότι πρέπει να στηρίζεται σε ετήσια βάση. Οπωαδήποτε το πρόγραμμα θα πρέπει να είναι ελαστικό, λαμβάνοντας υπόψη τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν στην συγκεκριμένη περίοδο, την ευαισθησία των ποικιλιών στο Φουζικλάδιο, την

περιοχή που είναι εγκατεστημένοι οι μηλεώνες και οι αχλαδεώνες, και την εποχή. Κατ' αρχήν πρέπει να τονισθεί ότι το Φουζικλάδιο της αχλαδιάς καταπολεμείται δυσκολότερα από το Φουζικλάδιο της μηλιάς. Γι' αυτό κρίνεται απαραίτητη η χειμερινή επέμβαση στις αχλαδιές. Ζεκάζει κανείς με χειμερινό πολτό κλπ. κατά τον μήνα Ιανουάριο ή πρώτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου. Προκειμένου για τις αχλαδιές αυτός ο ψεκασμός μας εξυπηρετεί, αφού ταυτόχρονα καταπολεμάται και η ψύλλα της αχλαδιάς.

(Συνέχεια στο επόμενο)

διο (Τσακώνικα). Γι αυτό κρίνεται απαραίτητη η χειμερινή επέμβαση στις αχλαδιές. Ζεκάζει κανείς με χειμερινό πολτό κλπ. κατά τον μήνα Ιανουάριο ή πρώτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου. Προκειμένου για τις αχλαδιές αυτός ο ψεκασμός μας εξυπηρετεί, αφού ταυτόχρονα καταπολεμάται και η ψύλλα της αχλαδιάς.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΔΙΚΑΙΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΧΕΙΡΟΚΡΤΗΜΑ

Τί σπορώχει έγαρ θίασο από δέκα τέσσερεις ερασιτέχνες ηθοποιούς κάθε ηλικίας και μά οφήσισαν από εφτά ερασιτέχνες μονοικούς, δύοι με τα επαγγέλματά τους, εμπόροι, υπάλληλοι, καθηγητές, μαθητές, με συνθήκες δουλειάς όχι πάντα εύκολες πολλές φορές δύσκολες, να επιμένει τα κάτια της θέατρο και μάλιστα για δέκα συνεχή έτη, είναι έγαρ φαινόμενο άξιο πα-

κατάποντα τη Νάουσα, καταξιώρυτας ταντόχρονα την Θεατρική ιδέα στη συνέδρηση των Ναουσαίκου λαού.

Φέτος η ομάδα δοκιμάστηκε σε έρα από τα δυοκολώτερα Θεατρικά είδη και θριάμβευσε. 'Ελαζε επιθεώρηση και συγκέντρωσε σε οκτώ παραστάσεις τον εκπλήκτικό αριθμό τεσσάρων χιλιάδων πεπανούσιων θεατών!... Αριθμός επιληπτι-

σαν την επιτυχημένη συνέχεια.

'Ετοι σε κάθε καιρούντα παράσταση οι συμπολίτες ηθοποιοί όλοι τους παίζανε με τέτοιο κέφι και αφοσίωση λες και δίνανε την πρεμιέρα τους, μπροστά σ' έγαρ κοινού που αντιδρούσε λες και ήταν η πρεμιέρα...

Με επιτυχία η Θεατρική ομάδα έδωσε παράσταση στη Βέροια και Πτολεμαΐδα και εποιμάζεται για

Εικονιζόμενοι από αριστερά προς τα δεξιά: Νανά Βελίκου, Παύλος Ιωσηφίδης, Κατερίνα Παυλικανίδη, Γεώργιος Βουγιατζούλης, Ολυμπία Διαμάντη, Κώστας Κόλλας, Γεώργιος Γαλίτης, Σταύρος Καρπάκης, Ζάνα Χωροπανίτου, Λευτέρης Μιμιλίδης και Χριστίνα Καλογεράκη Κουτίτσα (Από το φινάλε του έργου «βλέποντας και κάνοντας».

φανήρησης, και βέβαια μιλάμε για τη θεατρική ομάδα των ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ που με το έργο των Κώστα Κόλλα ΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΤΑΣ ξεκινάει τη δεύτερη δεκαετία. Η περίπτωση της θεατρικής ομάδας των ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ είναι έγαρ από τα πιο αριστούσια ερασιτεχνικά δείγματα, θεατρικού κεφιού επαγγελματικού ζήλου και πολιτικής προσφοράς.

Η Θεατρική ομάδα των ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1974. Από τότε ψυχαγωγεί α-

κός αρ σκεπτούμε πώς το κοινό που παρακολουθεί μιά θεατρική παράσταση - ή δύοια πολιτιστική εκδήλωση είναι καθοδισμένο. - Στη περίπτωση αυτή, μπορεί κανείς να μιλήσει για μιά παρανοματική κινητοποίηση, για μιά συγκινητική απαλόδωση προσφορά στη δεκαετή προσφορά της Θεατρικής Ομάδας.

Η πρώτη παράσταση δόθηκε στις 7 Δεκεμβρίου στο Δημοτικό Θέατρο και οι εκδηλώσεις του κοινού εκείνης της βραδυάς προδίκα-

Του Κώστα Κόλλα

εξόρμηση σε άλλες επαρχιακές πλάνες.

Για την ιστορία. Το έναρι οπηγούθηκε ο συγγραφέας, την πολύ φιλοφρή μονοική ο Ηέρως ο Σιούδης, τις χορογραφίες έκανε η Μέλλω η Βασιλικού, και παίζανε οι: Λευτέρης Μιμιλίδης, Φώτης Ιγγατάδης, Δάρης Ξαρθόποντος, Δημήτρης Μονασίδης, Παύλος Ιωσηφίδης, Χριστίνα Καλογεράκη - Κουτίτσα, Κατερίνα Παντζανίδην, Σταύρος Καμπάκης, Γιώργος Βογιατζούλης, Κώστας Κόλλας, Γιώργος Γαλίτης, Ζάνα Χωροπανίτου, Νανά Βελίκου, Ολυμπία Διαμάντη.

Στην οφήσισα ήταν οι: Γάρης Ήλιος, Βλάσης Κεριακίδης, Γιώργος Αιτογής, Αχιλλέας Τοιούδης, Περικλής Περιποδάτης, Πέτρος Σιούδης.

Στους φανιουσί ο Θουάς Φράγγης.

Στον Ήλιο ο Γιώργος Πονταζίδης.

Στην διεύθυνση οπηγή: οι: Θωμάς Δραγονιάτος, Γιώργος Ηλίας, Γιάννης Ανθόποντος.

Απονομή Βραβείων για τον διαχωνισμό συγχραφής του έργου για το «ολοκαύτωμα της Νάουσας»

Με την 71/84 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Νάουσας προκηρύχθηκε πανελλήνιος διαγωνισμός για την συγγραφή θεατρικού έργου με θέμα το «Ολοκαύτωμα της Νάουσας». Με την 24/85 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου συγκροτήθηκε ειδική επιτροπή για την κρίση του έργου η οποία αποτελείται από τους δημοτικούς συμβούλους κ.κ. Μανογιώρης και Δούρδο καθώς και από τους Κωντρού Κόλλα συγγραφέα και Χοήστο Μπατατζή συγγραφέα. Η επιτροπή μετά την παρατίθηση των Χοήστου Μπατατζή ανασυγχρονίζεται και με την 61/85 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου ορίζεται αντικαταστάτης ο κ. Κωντρός. Σπουδέλια καθηγητής φτιάχνεται.

Η επιτροπή συνέταξε έρα πρόσωπα το οποίο διάβασε στο Δημοτικό Συμβούλιο, κατά την συνεδρίαση της 9ης Οκτωβρίου 1985. Το πρόσωπο της επιτροπής αναφέρεται εξής:

«Η εποβολή μόνο δύο έργων, μας περιορίζει τη δυνατότητα επιλογής αντικειμενικά. Παρόλα αυτά, έχουμε την γνώμη πως το θεατρικό έργο με τον τίτλο «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ» έχει τα επιδείξει πολλές αρετές ικανοποιητικού θεατρικού λόγου και συγχρόνως δυγαμή σύνθεση των μέθον, πάνω στον οποίο θεμελιώνεται τούτο. Η προβολή στο προσκόντιο του έργου του προσώπου των Μαρούλακη Κεριακού, αποτελεί μία θετική σύλληψη, που προσφέρει νέες διαστάσεις στην δυνατότητα θεατρικής διδασκαλίας με θέμα το «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ» και επομένως στην θεατρική ανάπτυξη της ιδανικής μας.

Η δίλη δομή του έργου ανιστά, αε-

τη μορφή της κλασικής ιραγωδίας, τομίζουμε πως ταυτίζεται απόλυτα με το θέμα και δείχνει πως ο συγγραφέας του έργου είναι γνώστης του θεατρικού λόγου. Παρόλα αυτά, θεωρούμε ότι το έργο θα μπορούσε να δοθεί χωρίς φοισμένα με ονειρήματα που επάρχουν π.χ. συνταιθητικές υπερβολές και πλεονασμοί στους μονολόγους που υπάρχουν και διαλόγους του έργου.

Τα στοιχεία αυτά τομίζουμε πως ίσως θα κάρονται κοντατική υπό από σκηνής παρονοίαση των συγκεκριμένων έργου.

Για τους παραπάνω λόγους, προτείνουμε να δοθεί στον συγγραφέα του θεατρικού έργου «Ολοκαύτωμα» το δεύτερο από τα διεμοθετημένα βραβεία. Η προϊστορική συμμετοχή στον διαγωνισμό μας στερεζει το δικαίωμα να δώσουμε πρώτο βραβείο.

Στον συγγραφέα του θεατρικού έργου «Ο Γεριτός» έχουμε υποχρέωση να περιορισθούμε στην έκφραση ευχαριστιών κάποιου επαίτην για την συμμετοχή του στον διαγωνισμό και μόνον. Γιατί τούτο το έργο, μάλλον βρίσκεται έξω από τα δραγματικά του θέματα του διαγωνισμού και στερεζει τιδιαπέρων αρετών, ως έργο θεατρικού λόγου που τα δικαιολογούν την βράβευσή του.

Κατά την συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου ο κ. Γ. Δούρδος μεταξύ των άλλων είπε: «δις κατά την γνώμη του το «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ» είναι έρα πολύ καλό έργο, ε δε συγγραφέας του είναι γνώστης του θεατρικού έργου και της ιστορίας. Μέχρι της σιγαής ο συγγραφέας είναι αρώνυμος. Έχει δικαίωμα

καταφέρει έρα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Με την άποψη του κ. Γ. Δούρδου συμφώνησε απόλυτα και ο Δημάρχος κ. Δημ. Βλάχος ο οποίος είπε: δις το έργο αυτό είναι ένα αξιόλογο δημιούργημα.

Στη συνέχεια το Δημοτικό Συμβούλιο με την 213/85 απόφασή του αποφασίζει ομόφωνα και αποδέχεται το πρόσωπα της επιτροπής και απονέμει το Β' βραβείο στον συγγραφέα του έργου με τον τίτλο «ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ», ο οποίος είναι δύο προσώπων από το άριγμα των σφραγισμένων φανέλων που περιέχαν τα στοιχεία των διαγωνιζομένων ο κ. Χοήστος Μπατατζής, συγγραφέας, δημότης Νάουσας. Στους συγγραφείς του έργου «Ο ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΣ» και οι οποίοι είναι οι κ. Γιάννης Καϊσαρίδης και Γιάννης Τροχόπουλος πάντοιοι Βέροιας εκφράζει τις ευχαριστίες του για την συμμετοχή τους στον διαγωνισμό αυτό και τους απονέμει έπαινο.

Το Β' βραβείο, σύμφωνα με την προηγούμενη συνοδεύεται και με το ποσό των 150.000 δραχμών.

Στην συνεδρίαση της 9.10.85 παρουσία και του Δημάρχου κ. Δημ. Βλάχου, πήραν μέρος 18 σύμβολοι από τους 19, οι εξής: 1) Δ. Μανογιώρης πρόεδρος, 2) Ν. Τριάδης απιπλεδρος, 3) Σιέργιος Σαρδίνης γραμματέας, 4) Πλάτιος Μάρκιος, 5) Κωντρός, 6) Νικηφόρος Καραμπινέσης, 7) Παπελής Παλατζίδης, 8) Αθαν. Τοΐλης, 9) Γεωργ. Πολάκης, 10) Δημ. Σαράτοης, 11) Νικηφόρος Τοΐλος, 12) Αραστόρος Μπονδάρος, 13) Πολύδωρος Κατσάρος, 14) Γεωργ. Βογιατζή, 15) Σιέργιος Σίρος, 16) Πιολεμαίος Κολιούκης, 17) Νικ. Παπακωνσταντίνου και 18) Γεώργιος Δούρδος.

Πολιτιστική Ατζέντα

Σύντομη καταγραφή των κυριότερων εκδηλώσεων:
από 1) 10) 85 έως 28) 2) 86

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

— Συναυλία της παιδικής χορωδίας του Συλλόγου Γονέων - Κηδεμόνων Δημοτικών Σχολείων Πολυγύρου πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου της πόλης μας, στις 12 του μηνός. Στο πρόγραμμα συμμετείχε και η Μικτή Χορωδία του Δήμου Πολυγύρου. Τις δύο χορωδίες διεύθυνε ο Σωτήρης Αλεξίδης. Ένα μικρό μέρος του προγράμματος κάλυψε και η χορωδία της Εστίας Μουσώνων υπό την διεύθυνση του Νίκου Ταούλα.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

— Στην αίθουσα του Δημοτικού Θεάτρου της πόλης μας και με ελεύθερη για το κοινό είσοδο, το Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών στα πλαίσια των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων «έκφραση» παρουσίασε στις 2 του μηνός το θεατρικό ποίημα του κορυφαίου Έλληνα ποιητή Γιάννη Ρίτσου «ΙΣΜΗ ΝΗ» με την κορυφαία Ελληνίδα τραγουδό Ασπασία Παπαθανασίου και τον Ιωάννη Λιζάρδη.

— Μια θεατρική παράσταση για παιδιά με το παιδικό θεατρικό έργο «Τα Στρουμφ στο κυνήγι του θησαυρού», πραγματοποιήσε, στο Δημοτικό Θέατρο της πόλης μας, στις 9 του μηνός, το Παιδικό Θέατρο Τέχνης Θεσσαλονίκης.

— Την πρώτη του 'Έκθεση φωτογραφίας πραγματοποίησε στην ειδική αίθουσα του Π.Κ.Ν. ο 18χρονος συμπολίτης μας Ανδρέας Θωμαΐδης από τις 16 έ-

ως τις 23 του μηνός. Η έκθεση, κατά την οποία ο ερασιτέχνης δημιουργός παρουσίασε 28 έργα με «συνθέσεις», γυμνό κλπ., είχε τον γενικό τίτλο «Αντιθέσεις και Συνθέσεις».

— Τέλος κυκλοφόρησε η 2η συλλογή ποιημάτων, ενός και-

Του Δημ. Ξουλίδην

νούργιου στις εκδόσεις ποιητή, του Θανάση Μαρκόπουλου. Η νέα του συλλογή, που περιλαμβάνει ποιήματα του αγώνα και του έρωτα, έχει τίτλο «Του ανταποκριτή μας».

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

— Το Π.Κ.Ν. σε συνεργασία με το Βρετανικό Συμβούλιο Θεσσαλονίκης, παρουσίασαν στις 7 του μηνός, μηνός, σιγην αίθουσα κοντούριτου της Εστίας Μουσώνων, ρεσιτάλ κεθάρας της καλλιτέχνιδος Ελευθερίας Κεπζή. Η είσοδος για το κοινό ήταν ελεύθερη.

— Εκπληκτική επιτυχία σημειώθηκε η μουσική ιεροθέάριο «Βλέποντας και Κάνοντας» που συμπλήρι τη μας Κώστα Κόλλα, που ανέβασε στο Δ.Θ.Ν. τη θεατρική σμάδα του Ζαφειράκη. Οι παραστάσεις που έργου «Βλέποντας και Κάνοντας», που δόθηκαν στις 7, 8, 13 και 14 την μηνός, κατά γενική ομολογία ξεπέρασαν τα δριά του ερασιτεχνισμού και καπακειροκρατήθηκαν αυθό το κοινό της πόλης μας, που δημιούργησε και σπις τέσσερις παραστάσεις, το αδιατάχθητο σίγην αίθουσα του Δ.Θ. πόλης μας.

— Έκθεση παιδικού βιβλίου και παιδαγωγικού παταχνιδιού δι-

οργάνωσε στο εντευκτήριό του ο Επαιδευτικός 'Οργανός από τις 13 έως τις 22 την μηνός.

— Το Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης διοργάνωσε τις 15 την μηνός, έκθεση βιβλίου στην αίθουσα βιβλιοθήκης του Σωματείου και στις 18 που μηνός, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις με παραδοσιακούς χορούς από ποντιακά συγκροτήματα καθώς και πραγούδια του Πόντου, από εκλεκτούς καγγωπούς ντόπιους καλλιτέχνες στο Δ.Θ πόλης μας.

— Πραγματεποιήθηκε, από τις 20 έως τις 30 του μηνός, στην αίθουσα εκθέσεων του Π.Κ.Ν., έκθεση ζωγραφικής και ξυλογλυπτικής του Δημ. Ρέπλιου, ο οποίος εμφανίστηκε μ' αυτή του την έκθεση για πρώτη φορά στον εικαστικό χώρο.

— Έκθεση με έργα στέλλα τη μητριαία του, πραγματοποίησε από τις 21 έως τις 29 του μηνός, το Κέντρο Λοϊκής Επιμέληφτης Νάουσας. Η έκθεση που περιελάμβανε έργα ζωγραφικής, χαλκογραφίας και κλεψυδροτεχνίας έγινε σε δυο αίθουσες του νέου κτίριου ήης Πλατείας Καρατάσου.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

— Στις 3 και 4 του μηνός, δόθηκαν, μ' απόλυτη επιτυχία, στο Δ.Θ.Ν., όλες δυο παραστάσεις της επιθεώρησης του Κώστα Κόλλα «Βλέποντας και Κάνοντας» από το θεατρικό τμήμα του «Ε.Γ.Σ. ΖΑΦΕΙΡΑΚΗ».

— Πραγματοποιήθηκε στο Δ.Θ.Ν. στις 25 του μηνός συναυλία ROK μουσικής από το μουσικό συγκρότημα, «HIGH VOLTAZ» και με τη συνεργασία που Π.Κ. της πόλης μας. Το συγκρότημα, που απαρτίζεται από τους νεαρούς ερασιτέχνες μουσικούς της πόλης μας Σάββα Τρεσταφύλλιδη, Δημήτρη Ράκκα και Θορά Σύγγα, έδωσε τη συναυ-

λία, τα έσοδα της οποίας διατέθησαν στο Π.Κ.Ν. για την οικονομική πού ενίσχυση.

— Στην αίθουσα εκθέσεων του Π.Κ.Ν., η ζωγράφος Ελένη Ανδρονικίδη πραγματοποίησε, από τις 26)1 έως τις 5.2.86, έκθεση ζωγραφικής. Στην έκθεση αυτή παρουσιάστηκαν αντιπροσωπευτικά έργα, απ' όλες τις εκθέτεις, που μέχρι τώρα έχει πραγματοποιήσει, στη 10χρονη σταδιοδρομία της στο χώρο της ζωγραφικής.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

— Την πρώτη του μηνός, στο Δ.Θ. της πόλης μας, διέθηκε η έβδομη κατά σειρά παρίσταση, της σπαρταριστής επιθεώρησης του Κώστα Κόλλα «Βλέποντας και Κάνοντας», φυσικά από το θεατρικό πμήμα του Ζαφειράκη.

— Πραγματοποίησε μ' επιτυχία σπις 2 του μηνός, στο Δ.Θ.Ν., συναυλία του γνωστού και δημοφιλούς συνθέτη Βαγγέλη Γερμανού.

— Στην αίθουσα εκθέσεων του Π.Κ.Ν., ο Ναουσαίος ζωγράφος Δημήτρης Σκούρπης, πραγματοποίησε από τις 8 έως τις 16 του μηνός έκθεση ζωγραφικής με 70 καλούργια έργα του - 50 ακουαρέλες και 20 πυρογραφίες.

— Ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, οργάνωσε έκθεση ζωγραφικής και κολλάζ των Εκπαιδευτικών της περιοχής έργα εξέθεσαν οι εκπαιδευτικοί Στρ. Προύσαλης, Αθ. Μέντζιος, Γιαν. Καϊλάρης.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΤΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΒΕΡΟΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

— Ο Δήμος Βέροιας ετίμησε την Τετάρτη 16 Οκτωβρίου '85 και ώρα 8.30 μ.μ. τους Βεροιώτες που παρουσίασαν και παρουσιάζουν συγγραφική δραστηριότητα στους τομείς της Ιστορίας, λαογραφίας και λογοτεχνίας με την ευκαιρία της ημέρας της απελευθέρωσης της Βέροιας. Η ειδική τελετή έγινε στην αίθουσα τελετών της Αντωνιάδειου Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών, παρουσία των Αρχών, των εκπροσώπων Συλλόγων και Οργανώσεων, πνευματικών ανθρώπων, των τιμωμένων συγγραφέων και πλήθους κόσμου.

Στην αρχή προλόγησε ο Δήμαρχος Βέροιας κ. Βλαζάκης και ακολούθησε η τελετή, η οποία χωρίστηκε σε τέσσερα μέρη: Πρώτα ο Δημοτικός Σύμβουλος γιατρός κ. Μούρνος διάθασε την κεντρική εισήγηση για την πνευματική Βέροια. Μετά η καθηγήτρια Δαιμόγλου αναφέρθηκε στη βιογραφία και τα έργα των τιμωμένων. Στη συνέχεια ζωντάνεψαν την τελετή με αποσπάσματα πεζά, ποιήματα, ιστορήματα κλπ. από τον Διευθυντή της Στέγης κ. Γωνιάδη και Δαιμόγλου. Η τελετή είχε μεγάλη επιτυχία για την άρτια οργάνωση και την πνευματική γεύση των συγγραφέων από τους παρευρισκομένους.

Στο τέλος ο Δήμαρχος της

πόλης κ. Βλαζάκης απένειμε τιμητικά μετάλια στους εξής 30 συγγραφείς κατά σειρά εμφανίσεως σε χρονολογία έκδοσης βιβλίων τους: Ορέστης Σιδηρόπουλος, Ευθύμιος Βαρλάμης, Λευτέρης Κιντζούδης, Χιονί-

Του Νίκου Αδαλόγλου

δης Γιώργος, Χριστοδούλου Αναστάσιος, Σβαρνόπουλος Στέλιος, Αδαλόγλου Νίκος, Τζαφερόπουλος Απόστολος, Φωτιάδης Κώστας, Φωτιάδου Γιώτα, Πυρινές Παύλος, Γαβριηλίδης Θωμάς, Κολτσίδης Αντώνης, Σιδηρόπουλος Νίκος, Ζάχος Στέφανος, Νόβας Ηλίας, Ανεζίνη Γεωργία, Αδαλόγλου Κούλα, Μακάμης Σπύρος, Κουτασιγιαννοπούλου Ελένη, Μαρκόπουλος Θανάσης, Μπουτσιμούκης Αντώνης, Καπουτσέλη Μαριάνθη, Κολτσίδης Γιάννης, Αλεξιάδης Γιάννης, Γκούτας Αχιλλέας, Πυθαγόρας Ιερόπουλος, Ταπλιάδης Γιάννης και Καλοκοίρης Μ.

— Συγχαίρουμε θερμά τον Δήμαρχο Βέροιας κ. Βλαζάκη με το Δημ. Συμβούλιο, τον Δ)ντή της Στέγης κ. Γωνιάδη, τον κ. Μούρνο, την Δαιμόγλου για την ωραία παρουσίαση των συγγραφέων, τους τιμηθέντες συγγραφείς για την πνευματική τους προσφορά και όλους που συνετέλεσαν για την υπέροχη αυτή τελετή.